

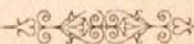
DROBTINICE

XXXI. LETNIK.

Uredil
dr. Andrej Karlin.

Založila Katoliška družba za Kranjsko.

Juan Vrhovnik

V Ljubljani.

Natisnila »Katoliška Tiskarna«.

1900.

I, B 19 265 b,

030023851

Predgovor.

Kako hitro mine čas in koliko se izpremeni v dobi malih let!

Pred dvema letoma so izšle v dežel „Drobtinice“ in tedanji urednik je koncem predgovora dostavil te besede: „Naposled se urednik v tem letniku poslavlja od „Drobtinic“, ker je sklenil odložiti to delo in prepustiti skrb zanje drugim ramam.“

Je li slutil pokojnik, da mu ginejo moči ali je hotel v resnici razbremeniti svoje tako trdo obložene rame? Kdo ve? Res pa je, da se je v tej kratki dobi razbremenil in lahkokrilih peruti je poletel — kakor trdno upamo — pred obličje božje, da bode ondi užival sad svojega zemskega truda na vekov veke.

Deset letnikov „Drobtinic“ je uredil naš nepozabni dr. Frančišek Lampe. Nehvaležno bi bilo torej, ako bi mu ne zasadile „Drobtinice“ vsaj skromne cvetke v spomin na prerani grob. —

Še prej je ugasnil drug steber „Katoliške družbe“, rekli bi „Drobtinicom“ zadnjih let krušni oče, — prošt dr. Anton Jarc. Ali naj njegovo ime in njegovo delo izgine mej nami brez sledu takoj nekaj dni po pogrebu? Ne, tudi to bi bilo nehvaležno. —

Na koncu stoletja smo, stoletja, v katerem je deloval naš nedosežni in neutrudni Anton Martin Slomšek. Letos praznujemo stoletnico njegovega rojstva. Kdor svojih slavnih prednikov ne časti, njih vreden naslednik biti ne zasluži. Slavo njegovo naj ob stoletnici hvaležno oznanjajo tudi „Drobtinice“. —

Redno sveto leto smo imeli letos. Od vseh strani so se verniki koprneče ozirali tja doli v sveto mesto, večni Rim. A tudi premnogo, zares nenavadno mnogo Slovencev je vzelo v roko popotni les ter poromalo na klic namestnika Kristusovega v središče krščanstva, da ondi pomoli na grobu apostolskih prvakov in

na počivališču raznih drugih svetnikov in mučenikov, da se pokloni starčku v Vatikanu sv. Očetu Leonu XIII. Z veseljem smo spremljali svoje rojake na tem potu; spomin na rimsko romanje pa naj obujajo letošnje „Drobtinice“ onim, ki so se ga udeležili, udanost in ljubezen do rimske stolice naj utrjujejo pri njih, ki so, dasi neradi, doma ostali. —

„Katoliško družbo“, ki je založila zadnjih deset letnikov „Drobtinic“, je zadela potresna noč l. 1895. tako globoko v srce, da se bo gmotno težko še kdaj okrepila. A vendar odbor ni mogel drugače, da je vsled naštetih razlogov podal svojim članom letos knjigo, ki bodi vsaj priča, kako se „Katoliška družba“ še vedno trudi, ustrezati svojim pravilom in svojim členom.

Romajte torej „Drobtinice“ po širni domovini, oznanjajte svojim rojakom ljubezen do katoliške cerkve na kraju devetnajstega stoletja, unemajte jih za pravo krščansko življenje ob pričetku dvajsetega stoletja! Željo, da širijo katoliško zavest in krščansko življenje mej Slovenci, so naše „Drobtinice“ vedno imele. In če jih bode še zahtevali, bodo še zagledale beli dan. Pisatelj — katerim bodi tem potom izrečena najiskrenejša zahvala za trud in postrežljivost — marljivih, vnetih, požrtvovalnih pisateljev so si „Drobtinice“ doslej še vedno znale pridobiti in ohraniti. Dal Bog le obilo naročnikov in zvestih čitateljev!

V Ljubljani o božičnih praznikih l. 1900.

Urednik.

Ob svetem letu.

Mir ljudem na zemlji! To veselo vest oznanjujejo vsako leto božični zvonovi na sveti večer kristjanom po širnem svetu. Saj napovedujejo rojstveni dan tistega, ki se imenuje „knez miru“ in ki je prišel na svet, da naredi mir med rodом človeškim in razžaljenim Bogom. Toda ni še kmalu imel ta božični pozdrav tistega pomena, kakor lani, ko je na sveti večer slovesno zvonenje z bazilike sv. Petra v Rimu oznanjalo „urbi et orbi“ (mestu Rimu in vsemu svetu) pričetek „svetega leta“, dobe milosti in sprave. Mir ljudem na zemlji!

Globoko v človeški duši je zasajeno hrepenenje po očiščenju od grehov in po spravi z Bogom. To naravno teženje se je javljalo ob vseh časovnih dobah pri vseh narodih. V raznih daritvah so si izkušali zopet nakloniti razžaljeno božanstvo. Vse te daritve pa so bile le daljnje slabe predpodobe prave spravne daritve Kristusove na svetem križu. — Mi katoličani imamo sredstvo in poroštvo za duševno očiščenje v zakramentu svete pokore, kjer mašnik na božjem mestu grehe odpušča. Toda ako je krivda izbrisana ali ne preostaje še k a z e n, katero mora sodnik naložiti v zadoščenje žaljeni pravici? In kedaj človek zadosti dovolj za nebrojne svoje prestopke?

Starodavne cerkvene določbe, ki so tudi za manjše pregrehe nalagale dolga in ostra pokorila, nam jasno izpričujejo, kako sodi cerkev o tem zadoščenju. Kdaj bode stal

človek popolnoma očiščen pred Bogom, da se mu ne bude treba bati njegove kazni na onem svetu?

V tej onemoglosti nam priskoči na pomoč skrbna mati — sveta cerkev in odpre zaklade svojih milosti. Često zaje-
mamo iz zakladov zasluženja Jezusa Kristusa, svetnikov in
drugih pravičnih, zlasti kadar se vdeležujemo o d p u s t k o v ,
ki jih sveta cerkev ob raznih priložnostih radodarno deli. Toda
nikdar viri nebeških milostij tako obilno ne tekó, kakor v
svetem letu. Tedaj se sveti Oče v polni meri poslužujejo one
oblasti, katero jim je dal nebeški ustanovitelj katoliške cerkve,
oblasti, odpuščati grehe in grešne kazni. To je najlepša pred-
pravica vrhovnega poglavarja, da sme bednemu človeštvu ozna-
njati rešitev iz grešnih spon, odpuščanje kazni, ki ga čaka, in
spravo z Bogom. Tega privilegija se je poslužil Leon XIII. in
je ob začetku novega stoletja oznanil vsem vernikom po svetu
leto milosti in odpuščanja. Ko so se na božični večer odprla
„sveta vrata“ vatikanske bazilike, so zvonovi zajedno z
božičnim pozdravom nesli po svetu tudi veselo vest, da se je
pričelo sveto leto.

Po Mojzesovi postavi je imelo biti vsako petdeseto leto
na poseben način Bogu posvečeno. Glas trobent je naznanjal
Izraelcem začetek blaženega časa. In ob tem jubilejnem letu so
zadobili sužnji prostost, prodana dedščina se je zopet povrnila
prvotnemu lastniku in vsi nepoplačani dolgovi so bili odpuščeni.
„Posvečujte petdeseto leto“, govori Gospod, „in oznanite prostost
po deželi vsem njenim prebivalcem.“ (Lev. 28. 10.)

Kar se je godilo pri Izraelcih ob jubilejnem letu, to se
vrši v višjem, duhovnem pomenu ob svetem letu v katoliški
cerkvi. Prostost oznanjuje nje vrhovni poglavar vsem, ki se
hočejo poslužiti ponujenih pripomočkov.

Ker misel popolnega očiščenja in popolne sprave z Bogom,
ki jo izraža sveto leto, temelji tako globoko v človeški naravi,
zato si lahko razlagamo, zakaj se je naredba svetega leta v
cerkvi vpeljala na soglasno, hrepenečo željo, ki je prodrla iz
k r š č a n s k e g a l j u d s t v a , ne da bi cerkveni predstojniki
vernike v tem oziru poučevali ali izpodbujali.

Bilo je okoli leta 1300., ko se je raznesla po Evropi no-
vica, da bodo ob začetku novega stoletja sveti Oče v Rimu

napovedali posebno „leto milosti“, ob katerem bodo verniki zadobivali večje odpustke, kakor sicer. Starodavni spomini na jubilejno leto pri Izraelcih so brez dvoma vplivali, da je ta govorica nastala. Takoj ob začetku leta 1300. se je sešlo zelo mnogo romarjev v cerkvi sv. Petra in število je še od dne do dne naraščalo.

Papež Bonifacij VIII. ukaže pregledati stare listine, ako bi bilo v njih kaj zaznamovanega o svetem letu in njega izrednih milostih. Toda našli niso ničesar. Ker je bil pa pritisk vernikov vedno silnejši, sklene papež poslužiti se svoje oblasti kot ključar nebeškega kraljestva in oznani za leto 1300. in pozneje za vsako s t o t o l e t o p o p o l n o d p u s t e k v e m, ki bi obžalovali svoje pregrehe, se izpovedali in obiskali določene rimske cerkve. — Prizori, ki so se sedaj pojavljali v večnem mestu, so nepopisljivi. Iz vseh evropskih deželâ so prihajali romarji v Rim. Komaj so mogle ceste in trgi zajeti velikanske množice ljudij. Mnogo jih je bilo zmečkanih v veliki gnječi. Samovidci pripovedujejo, da je bilo skozi celo leto vsak dan nad 200.000 romarjev v Rimu. Neko čudovito gibanje je šlo skozi vse krščanstvo. Ganljive izglede izpreobrnjenja in izredne spokornosti je bilo videti dan za dnem.

Papež Klemen VI. je dobo med dvema jubilejema skrajšal na p e t d e s e t, in papež Pavel II. na p e t i n d v a j s e t l e t. Poslednja določba velja še dandanes. Zadnji jubilej se je praznoval pod papežem Leonom XII. l. 1825. — Pij IX., blagega spomina, bi bil vsled dolge dobe svojega vladanja lahko dvakrat praznoval sveto leto, toda časovne razmere tega niso dopustile, pač pa je sveti Oče l. 1850. in 1874. podelil popoln odpustek v obliki jubileja. Šele Leonu XIII. je bilo prisojeno, da zopet svečano obhaja jubilejno leto.

Na meji dveh stoletij se vrši ta redka cerkvena slovesnost. Devetnajsti vek tone v večnost in v megleni prihodnosti se že poraja nova doba, o kateri ne vemo, bode li narodom prinesla blagoslov ali prokletstvo. Mnogo, premnogo je zagrešilo človeštvo v preteklem stoletju zoper Boga. Verska nebrižnost se prijemlje vedno širših slojev, odpad od vere in upor zoper Kristusa in njegovo cerkvo se nikdar ni tako očitno pojavljal, kakor v naši dobi. Poleg tega pa razjeda npravna izprijenost

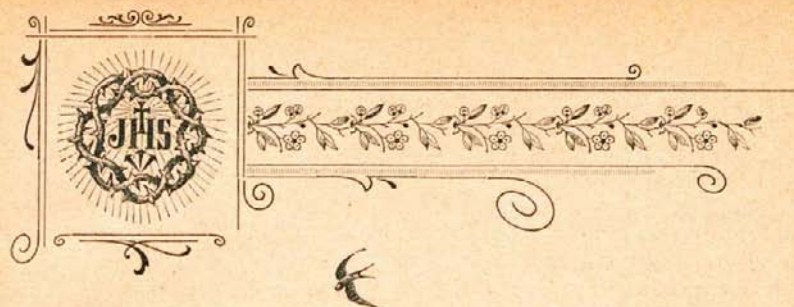
osrčje človeštva, širi se nezadovoljnost in rušijo se temelji družabnega reda. Ali se je čuditi, če mnogi s strahom in trepetom gledajo v bodočnost?

V teh razmerah napoveduje cerkev sveto leto! Ne prokletstvo, spravo in odpuščanje za vse prestopke oznanjuje človeštvu in hkrati napolnjuje naša srca z zaupanjem v Boga. „Kristus zmaga, Kristus kraljuje.“ Te besede, ki so napisane na obelisku pred cerkvijo sv. Petra v Rimu izražajo tudi glavno misel svetega leta in se glasé kot zmagoslavno geslo na potu v novo stoletje.

Kakor nekdanj, zbirajo se tudi letos neštevilne množice v večnem mestu, da zajemajo tamkaj iz bogatih virov milosti, da izkazujejo svojo vdanost vrhovnemu poglavarju svete cerkve in izpričujejo katoliško vzajemnost. Slovenci smo bili med letošnjimi rimskimi romarji častno zastopani. Pokazali smo tako očitno pred svetom, da smo veren katoliški narod. In ako je sveta vera že na tem svetu najtrdnjša zaslomba vsakemu narodu, je zlasti nam Slovencem, ki smo slabotni in osamljeni, edino le v katoliški cerkvi zagotovljen obstanek in razvoj. Ta zavest nas je napotila, da smo ob svetem letu romali v Rim in nas navdajaj ob vseh viharjih, ki nam jih pri-
nese bodoče stoletje!

Dr. Josip Gruden.

Presladko ime Jezus.

„Zašli smo“, klikne poveljnik,
„Zašli smo kdo-ve-kam,
In kamor koli krenemo,
Preti poguba nam

„Če zaloti sovražnik nas,
Zatare naš polk ves;
Nič bolj, če srečni trčimo
Ob našo vojsko dnès:

„Z glasilko vsak dan dano se
Spoznamo mej soboj,
A znano ni nam, kaka nam
Je dala se nocoj.

„Zato, če prav približamo
Se svojeji vojski dnès,
Sprejmó s sovražnim pokom nas
In stró mordá polk ves.

„Alj bil bi kdo dovolj junak,
Preljubi, izmej vas,
Ki v smrt bi sebe žrtvoval,
Da reši druge nas?

„Na prsi dam mu listek bel,
Besede tri na njem:
Mi váš polk smo — rešíte nas! —
Zašli smo sem in sem.

„Podrè pač njega, ker ne vé
Glasilke, straže strel,
A nas, ko pride v roke jim,
Otmè ta listek bel.

„Alj bil bi kdo dovolj junak,
Preljubi izmej vas,
Ki v smrt bi sebe žrtvoval,
Da reši druge nas?“

Vojaki se spogledajo —
Vse tiho — groben molk:
Ni šala, ne, v gotovo smrt,
Če prav otel bi polk.

Kar stopi predenj nekdo čil.
Kdo pač? Junak Zdisláv.
„Ti pojdeš?“ „Dà, polkovnik, jaz,
Da, jaz, če sem Vam prav.“

In gre — na prsih listek bel.
Ljub molek pa v rokàh —
Soborci gledajo za njim,
Strmé za njim v solzàh.

Premuza skrivše se naprej
Prav tik sovražnika,
Do svojih tih priplazi se,
Do prednje-stražnika.

Kar zagrmi mu na uho:
 „Glasilko! Stoj! Kdo tu?“
 On tih hiti naprej, ker ni
 Glasilka znana mu.

Buči mu vnov: „Glasilko! Stoj!“
 In v tretje — v zadnje: „Stoj!“
 Zdislav molče hiti naprej,
 Hiti v grob hladni svoj.

Že vidi, kak namerja nanj,
 Kako že proži pók —
 „O Jezus!“ klikne še, da to
 Bi bil mu zadnji zvok.

A glej, otet je: Rešil je
 Ta glas presladki ga:
 Glasilka „Jezus“ namreč dnes
 Jim dana je bila.

Odmeril stražnik je, naprej
 Ga pustil je vesel,
 Kjer njega z listkom vojskovod
 Presrečno je sprejel.

Otet junak — ves polk njegov
 Je srečno z njim otet,
 Namesto smrti križec zlat
 Na prsi mu pripet.

Beseda „Jezus“ nam svetlí
 Sveta že tega noč,
 A vse še bolj za oni svet
 Delí prečudno moč.

Dr. J. M. Kržišnik.

„Ta zgodba se je v resnici zgodila v vojski mej severno- in južno-ameriškiimi državami. Jeden polk se je izgubil od svoje vojske. Zaradi tega ni vedel glasilke („parole“), ki se je dala ta dan domačej vojski. Dá se namreč v vojni jedno ime vsak dan vojščakom, da se morejo spoznati po dnevi in po noči od tujih vojščakov. Če kdo te glasilke ne ve, velja za sovražnika, in če se približa, ga ustrelé ali ujemó. Ta izgubljeni polk ni vedel glasilke, zato bi bil tedaj veljal svojim lastnim sovojščakom za sovražnika, če bi bili trčili skupaj. Zato se je bilo bati ravno tako svoje kakor tuje vojske. Bila je pa dana ta dan od vojskovodja domače vojske glasilka „Jezus“.

J. M. K.

Slomšek in drobtinice.

(Ob stoletnici Slomškovega rojstva).

Slomšek je ljubljeneц slovenskega naroda. Že njegovi sovrstniki so ga častili in cenili z neomejenim spoštovanjem. A koliko je kdo vreden in zaslužen, spozna se navadno šele po njegovi smrti. Ni čudo toraj, da so Slovenci s tem večjo ljubeznijo začeli Slomškega povzdigovati, ko je zatisnil svoje trudne oči, ko je utihnil njegov zgovorni jezik, ki je našemu ljudstvu bil toliko lepega povedal, ko je zastalo izborno njegovo pero, katero je toliko let in s tako nenadnim vspehom blažilo Slovincem srca ter bistrilo njihov razum! Nobeno slovensko ime se tolikokrat ne izreče, kakor Slomškovo, nobeni izreki se ne navajajo tako pogostoma, kakor njegovi. Njegova dela so sladka last slovenskega naroda; zaklad so, biser so, koja čuvamo kot prave narodne svetinje. Njegovemu spominu se klanja hvaležna domovina.

Je pač naravno tako, inace ni mogoče. Slomšek je za svoje ljubljeno ljudstvo toliko storil, da ni možno njegovih preobilih zaslug pozabiti. Njegovo srce je za naš narod plamtelo v najčistejši dejanski ljubavi, a ž njo je zanetilo ogenj, ki v srcih vrlih Slovencev ne bo nikdar ugasnil.

Iz naroda — za narod! Je-li kdo izmed naših velikanov ta izrek v nesmrtnih delih očitvidneje kazal, kakor ravno Slomšek? ...

Vrsta njegovih zaslužnih del je nepregledna. Na vsakem polju je hotel svojemu rodu koristiti; kamor je le mogel, je zastavil svoje orjaške moči v blagor in korist, v prospeh toli ljubljenih Slovencev.

A brezdvomno jim ni toliko hasnil z nobenim podjetjem, kakor s svojimi nedosežnimi „Drobtinicami“. Ž njimi se je svojim vrstnikom najsrčneje prikupil, ob enem si pa postavil v slovstvu in v kulturni zgodovini neminljiv spomenik. Slomšek in Drobtinice — teh imen, tesno združenih, Slovenci ne bodo nikdar pozabili. Jih tudi ne smejo in ne morejo!...

Slomšek je imel že l. 1843. namen, izdajati redno vsako leto več podučnih in zabavnih knjig. Radi tega je hotel osnovati posebno slovstveno društvo, ki naj bi izdajo prevzelo. Imel je že sam pripravljenega mnogo gradiva, pridobil je že več sotrudnikov, ki naj bi mu pomagali pri velevažnem podjetju. Po njegovem menenju naj bi izhajalo vsako leto po pet do deset knjig, a ne vse naenkrat, temveč razdeljene po mesecih. Vse je že bilo modro pripravljeno, in Slomšek je gledal s tisočnimi nadami in z nepopisnim navdušenjem v bodočnost, misleč si: sedaj bodo imeli premili mi Slovenci dovolj dobre in zdrave dušne hrane!

A božja previdnost je drugače obrnila. Dne 23. prosinca 1845. l. je prosil takozvani ilirski gubernij v Ljubljani dovoljenja, da se sme tako slovstveno društvo ustanoviti, a gubernij je 15. mal. travna istega leta odgovoril, da se društvo ne sme ustanoviti. Slomšek se je v svojem upanju varal. Silna žalost je presunila njegovo srce, a sklenil je takoj pomoči si na drugi način. Tako dela značajan mož, vse dobro preskrbi.

Ker mu vlada ni dovolila društva, ki bi izdajalo knjige redno vsako leto ob določenem času, naredil je načrt, da bo vsako leto izdal eno knjigo; za tako izdajo se ni bal od nikoder prepovedi. Tej knjigi je dal ime: „Drobtinice“, da bi Slovenci dušno hrano vsaj po drobtinicah vživali, ako jim vlada celega hleba — onega društva namreč — ne dovoli. Slomšek je imel gradiva dovolj, pridobil je tudi nekoliko vrlih prijateljev, ki so mu obljubili pisati za Drobtinice, ki naj izhajajo vsako leto, ako je mogoče, ob katerem času koli, brez določenega obroka.

Tako so „Drobtinice“ nastale, to je zgodovina njihovega početka.

Prvi zvezek, 240 strani obširna knjiga, je izšel l. 1846. Naslov se mu doslovno glasi: „Drobtinice za novo

leto 1846. Učitelam ino učencam, starišam ino otrokam v podučenje ino za kratek čas. I. Leto. Na svetlo dal Anton Slomšek, viši ogleda šol Lavatinske škofije. 1846.“

Slomšek je prvemu letniku spisal ganljiv pregovor. Pogledjmo si le nekatere odlomke iz njega! Odlični domoljub piše:

Preljubi Bratje ino Prijateli!

Slovinci so po navadi dobriga serca; kar imajo, radi dajo, de eden drugimu pomagajo. Tak je prav; sakaj keršanska ljubézen ravno to nar bolj terdo sa poveduje

Podam vam sa novo leto nekoljko drobtinc duhovske hrane, ki so iz moje ino iz ptujih krušenc pobrane, de se ne zgubijo ino ne potratijo, ampak ohranijo sa vsakdanje potrebe. Mislim, da je vsaka taka duhovska reč, naj si bo pridga alj keršanski nauk, lepa pém alj lična pripovest ravno tak božji dar, kakor košček kruha, ki se ne smé zavreči, ampak se mora pozhraniti sa prihodne potrebe.

Vupam, da vam bom vstregel, prečastiti duhovski Bratje, ker vam nekoljko na novo osnovanih keršanskih beséd sa pokušno ponudim. — Želim vam vstreči, predragi gospodje šolski, ako vam nekoljko nauka sa šolo pokažem, ino nekaj resničnih prigodb, pa malo pravlic sraвно povém. — Nadjam se, da mi ne bote samerili, vi očetje in matere, gospodarji ino gospodinja, ako vam sa novo leto povem, koko bi naj otroke v strahu božjem redili, koko pošteno sa svojo družino skerbeli; sakaj, kdor sa svoje, slasti pa sa domače ne skerbi, je vero satajil, ino je hujši od nezna-boga. — Pa tudi pesternam per sibeli, tericam, predicam ino perilam bi se rad vslužil, naj bi tok hude ne bile, kokor imajo staro navado, ampak raj čedne pesmice pele. Tudi pesmica lepa je božji dar; naj vam bo torej mar, lepo popevati. Nekoljko novih pesem vam torej sa novo leto podám.

Ne bilo bi prov, ako bi samo grable imeli ino radi jemali, vil pa nič, de bi tudi drugim dajali, kar je vam Bog dal. Samopašnost, volčja navada, de bi ne bila med nami domá! — Sosed rad sosedu kruha na miso položi rekoč: Prijatelj, vreži si ino pokusi naše gospodinje peke; sakaj bi pa duhovskih drobtinc drugi drugim pokušati ne dali, ki nam jih je dober Bog dal? — Pošlite mi torej, častivredni tovarši, sosedje ino prijatelji, tudi vi sa prihodno novo leto takih, ino enakih drobtinc, kokoršnih sem vam jes letos položil; bom poskusil s božjo pomočjo so pet polno krušenco jih nabrati ino v bukvah sa prihodno novo leto na svetlo dati, dokler bode Bogu dopadlo ino poštenim ljudem, če mi bote pomagali, kar premorete. Lepši ino boljši ko bojo drobtince, veči bo naše veselje ino prid.

Dolgo sim že želel ino premišloval, koko bi Slovenci pošteno omizje naredili, na tajisto duhovskih darov polagat, katerih pridne Ljublanske novice, kokor kolj skrbne sa srečo dežele, zato na svojo slavno miso ne jemljejo, ker bi jim bile preduhovske. Sklenil sim torej sa to leto miso pogerniti ino drobtinc sa pokušno na-njo položiti, ki jih vsim dobrim prijatelam ino domorodcam priporočim, naj jih pokusijo ino presodijo, ali kaj veljajo alj ne? Ako veljajo, naj takih alj pa še boljših sa povračilo dajo; kar jih pa ne veljá, naj se popravi ino pa posvetje kako? . . .

Bog pa daj, de bi zdravi ino veseli še veliko novih let doživeli, pa tudi pridno skerbeli Slovencam kokor Nemcam sa pravo časno srečo ino isveličanje večno. To Vam želi, ki Vas ljubi

prijatelj vaš

Anton Slomšek.

Že iz tega odlomka se Slomšek popolnoma spozna: njegov zlog, njegova ljubeznivost, njegova krasna, res narodna oblika v pripovedovanju, skromnost v vseh njegovih nazorih, zraven pa tisto brezmejno oduševljenje za blagor in vsestranski napredek slovenskega ljudstva, ki je vedno navdajalo njegovo zlato srce.

Tak je bil Slomšek.

Prvi zvezek Drobtnic je razdelil na šest delov, večinoma je ostala pri poznejših letnikih ista razdelitev:

- A) Stare resnice v novi obleki. (Obsega razlaganje krščanskega nauka, pridige, obrede in druge cerkvene stvari).
- B) Prigodbe vesele ino žalostne. (Životopisi in povesti.)
- C) Razgled za stare ino mlade. (Vzgledi iz nравstvenega življenja.)
- D) Prilike ino basni.
- E) Ogledalo za šolo. (Navodila za učitelje in katekete, vzgojeslovni članki.)
- F) Slovenska gerlica. (Pesni vsakršne vsebine.)

Vsebina je bila torej zelo mnogovrstna, namenjena različnim stanovom. Slomšek jo je nalašč tako razvrstil, ker je hotel pri vseh stanovih vneti zanimanje za čitanje in poduk. Tako naj bi postala omika našega naroda vsestranska. Kdo jo je tako vneto razširjal, kakor naš nesmrtni Slomšek?

Slomšek je dobro vedel, komu knjigo poda, namreč: vernemu, v nравstvenih nazorih hvala Bogu, še nepokvarjenemu in zdravemu narodu, a ljudstvu, ki je do takrat vsake višje izobrazbe pogrešalo, za katero se ni nikdo na vsem svetu brigal razun peščica vnetih domoljubov, kojih moči so bile pa dokaj priproste in skromne.

Radi tega je morala biti oblika povsem lahko razumljiva, neukom prikladna in pristojna, vsebina pa zanimiva, lična in ganljiva, da se je razveselijo lahko vsi stanovi. Večina člankov je iz Slomšekovega peresa. Kakor že v vseh prejšnjih spisih in knjigah, kaže se Slomšek tudi tukaj izbornega pisatelja slovenskega, ki ume v pristno-narodnem duhu pisati. Naše ljudstvo je že poznalo lepo število Vodnikovih pesniških in prozaičnih spisov; z veseljem je čitalo kranjsko Čebelico, v kateri je občudovalo posebno nekatere Prešernove krasne poezije, — a s tako slastjo se ni polastilo do takrat še nobene knjige, kakor Drobtnic. Ves natis je bil v kratkem času razprodan; Slomšek je z veseljem priznal, da je „več dosegel, kakor si je bil upal“.

Posebno omilila se je bila poljudna zbirka priprostih pesmi v oddelku „Slovenska gerlica“. Slomšek jo je razglasil z narekom:

„Slovenska gerlica v domačim logi rahlo poje,
Povabi spevati vse brate ino sestre svoje.“

Pesni so večinoma Slomšekove, le nekaj je Hašnikovih, Lipoldovih in Vodovnikovih. V poznejših letih je bil Slomšek z delom zelo preobložen, peti ni več vtegnil, drugi pevci se tudi niso več oglasili; radi tega l. 1852. že Slomšek toži:

„Domača gerlica bo omolknila,
Če ne bo novih pesmi obudila.“

A ta grožnja se ni izpolnila; grlica je divno i nadalje prepevala ter razveseljevala slovensko ljudstvo.

Razun pesni je objavljaj Slomšek po Drobtinica spise najrazličnejše vsebine. Vrsta njegovih odličnih člankov je velikanska. V dokaz navedimo samo naslove njegovih najbolj pomenljivih objav v Drobtinica počenši z l. 1846.

1846. Povzdigovanje trupa sv. Faustina mučenika pri sv. Petru pod Mariborom 8. kim. 1844. s pridigo vred. — Petnajst naglavnih grehov pri otroški reji. — Sedem prošenj materam in očetom. — Hudobni otroci, krvava šiba slabih starišev. — Mnogo pesmi.

1847. Življenjepis Matija Ahacelna. — Novi zvonovi v stari Vuzenici. — Zdaj še le vemo, kaj šola velja.

1848. Sedem šol krščanskega nauka za otroke. — Življenjepis: Valentin Stanič in Janez Pavel Ješenak. — Kdor usmiljenje kaže, usmiljenje najde. — Usmiljene sestre. — Skrbna mati v soboto zvečer. — Petero smrtnih nevarnosti deviške sramežljivosti. — Šiba novo mašo poje. — Otroci na paši brez pastirja. — Več pesmi.

1849. Dolžnost svoj jezik spoštovati. — Roman Boštjan, sekovski knez in škof. — Pastirski list. — Mihael Zagajšek, neutrudni delavec v Gospodovem vinogradu. — Križna procesija. — Sveti križ. — Poslednja pesem. — Smrti se ne boji, kdor v milosti božji živi. — Četiri sestre. — Urban in Janže v slovenskih gorica. — Trideset zlatih resnic.

1850. Sv. Miklavž. — Pridige osnovane za svetke. — Franc Ser. Šmid. — Strah in groza črne vojske na Ogerskem. — Hvaležen sin in srčen vojščak. — Tudi beseda človeka ubije. — Imenitna gostija Slovencev. — Več prilik. — Živa šola za domovino. — Šola napuha.

1851. Oglej, prva zibel kršč. vere na Slovenskem. — Katoliška botrina sv. Leopolda. — Pridige osnovane za vse nedelje celega leta. — Tomaž Kren, ljubljanski škof. — Šola, srečno starost včakati. — Žganje in tobak. — Več pesmi za šolarje.

1852. Solnigrad, krščanstva slavni svetilnik Slovencev. — Rajni Jurij Japelj, lepa zvezda slovenskega slovstva. — Odprto pisemce vsem srenjskim poglavarjem. — Pesem: Iskrenim Slovincem.

1853. Krščanska beseda o bratovščini sv. Cirila in Metoda. — Krščanska beseda pri blagoslovu pokopališča. — Leopold Volkmar, slavni pesnik slovenskih gor. — Spoštuj očeta in mater. — Šiba, za otroke žlahna reč. — Pričkanje pobožnega mladeniča in modrijana. — Šolarsko blago za nareke in predpise. — Obširen popis družbe od detinstva Jezusovega.

1854. Štefan Reih, duhoven lav. škofije. — Zlata kapljica za slabo glavo. — Mlad berač, star tat. — Bog otroke varuje. Častilakote grda šola. — Šolarsko blago.

1855. Izveličana Lihard, ubogih mila mati, Slovenka. — Sveta meša, očividno razlagana. — Pridige osnovane za godeve svetnikov. — Frančišek Ks. Lušin, svitlo ogledalo svojim slovanskim rojakom. — Turki pred Dunajem. — Srečen ni, kdor Marije ne časti. — Nedeljo posvečuj. — Dve basni.

1856. Tomaž Koren, nadžupnik in dekan v Starem trgu. — Stari časi, zlati časi. — Mala basaga šolskega blaga za odraslo mladost.

1857. Sedem žalosti Marije (pridige v Celovcu 1837 govorjene). — Andrej Raja, župnik pri sv. Petru pod Sv. gorami. — Ječmen in zbirljiva družina. — Jurko in božji stol. — Cerkveno petje nekdanj in sedaj na Štajerskem.

1858. Oznanilo sv. časov in praznikov cerkvenega leta. — Jožef grof Radecki, slavni vojskovodja avstrijski. — Hladni večer.

1859. in 1860. Lepa beseda vsem prijateljem Drobtinic. Njih starešina. — Misijonski poduki za razne stanove. — Oče Ožbalt Ravš, iz reda družbe Jezusove. — Sv. križ v šoli.

1861. Selitev sedeža lavantinskega v Maribor. — Zlato ravnilo krščanskega življenja. — Krščanska beseda za družbo sv. detinstva Jezusovega. — Krščanska beseda za Marijino družbo misijonom pomagati v srednji Afriki. — Poldrugi den na mislinjskih Fužinah (gospodična Amalija Hagenauer). — Franc Ipavec, izgled krščanskega zdravnika. — Pes in mačka. Sedanjih posvetnih modrijanov izgled. — Ovčar in njegov pes. Kratko vodilo za malo in veliko berilo.

1862. Vaje cerkvene zgovornosti. — Poduk za berače. — Ogovor Slovencev. — Graja nemškutarjev. — Milo zdihovanje po miru. — Slava rajnim rodoljubom in vtemeljiteljem našega slovstva. — Otokar V., vstanovnik žečkega samostana kartuzijanskega na Slovenskem. — Tužne solze na groblji tega samostana. — Franc Čepe, dekan Jareninski. — Šen Petrovo 1861. Bog se skuša za čast svojih dni. — Prelepe basni v pesniški obliki: Glasni zvonček naše vesti. — Jagode in otroci. — Rožice in valovi. — Tulipa in vijolica. — Slovo žolčpaškim planinam.

1863. Opomin. (To je poslednje delo, katero je Slomšek izrecno za Drobtinice odločil.) — Nebeško veselje v osmih pridigah popisano, str. 3—133. (Potem sledi v tem letniku sloveč življenjepis Slomšekov iz peresa odličnega Franca Kosarja.)

Nekaj člankov je pa še pozneje izšlo v Drobtinica l. 1864., 1866., 1868., deloma tudi še v Drobtinica, koje je v Ljubljani obnovil velezaslužni dr. Fr. Lampè.

Iz navedenih člankov se razvidi, kako raznovrstno, zanimivo, podučljivo in zabavno berilo je Slomšek podajal svojemu slovenskemu občinstvu. Nekateri letniki so napolnjeni samo z njegovimi članki. Takih se je ljudstvo najbolj veselilo. Čitalo jih je z neizmernim veseljem. Le-te knjige hrani kot drage svetinje še vedno. Čul sem kmeta reči: „Naj zgorijo moje hranilnične knjige, vredne nekaj stotakov, da le ostanejo Drobtinice, katerih ne dam za nobeno zlato.“

V Drobtinica je narod našel pravi poljudni poduk in najtečnejšo duševno hrano. Otroci in stariši, duhovniki in uči-

telji, kmet in gospod — vsi so dobili svoj blaženi delež. Posebno dveh opomb ne smemo zamolčati. Po Drobtinica^h se je širilo čisto narodno navdušenje, narodna zavelost, kakor po nobeni drugi knjigi ne; v njih je Slomšek svoj narod klical na sveti boj za svoje dragocene pravice; druga zasluga Drobtinic pa je, da so Slovencem priporočale šolo in njen velik pomen tako jasno in tako prikupljivo opisovale, da se ravno njim mora priznati odlična kulturna delavnost za slovenski narod.

Kdor je rad Drobtinice prebiral, postal je navdušen slovenski domoljub; vsi narodnjaki iz Slomšekove šole so pravi biseri plemenitega, vstrajnega domoljubja.

Kako vzvišeno in pristrčno jih je Slomšek unel? Je-li kdo lepše Slovence kdaj ogovoril, kakor Slomšek, ko pravi: „Pri-jatelji! Mili Stvarnik nam je brez števila veliko darov dodelil, ter nas je kakti venec svojega vstvarjenja okinčal; bodi mu slava na veke! Velik božji dar je naš materni jezik, s kojim Stvarnika slavimo in častimo ter govorimo od neštevilnih čudežev božjih. Povej, ako moreš, število zvezdic na jasnem nebu, in po njih dobrote milosti božje naštej, katerih zauživamo na ovem svetu: pa ne pozabimo srečni otroci, da je beseda materna vseh dobrot največa dobrota, jasno ogledalo vsakega ljudstva, mila dojka vsakega nauka in izobraženja narodnega. Dokler beseda materna slovī, se narod časti in oživlja; kakor beseda materna umira, peša tudi naroda slava in moč. Kdor ljubi torej svoj narod, njemu so dragi tudi matere mili glasovi; oni so živci življenja dušnega. Prijatelji, ne pozabimo, da smo Slovenci!

Beseda materna je mati slave svojemu ljudstvu. V domačem jeziku se narod jame učiti; po materni besedi slovijo častiti možje, blagi dobrotniki svojega ljudstva; po njegovi besedi stranski narodi ljudstvo spoštujejo ali ga pa zasmehujejo. Kdor tedaj spoštuje svoj narod, ima spoštovati tudi besedo materno ter skrbeti za njeno čast, kakti za diko svoje neveste. Prijatelji, ne pozabimo, da smo Slovenci!

Slovenščina, beseda mila matere naše, bodi nam ravno tako blaga in draga, kakti zemlja materna, na kateri je naša zibeljka tekla. Beseda Slave, naše matere, gladko teče, kakor

potok, kateri zelenje in cvetje rosi. Kratki in krepki so slovenski pregovori in prislovice, žlahtnim jagodam v kiti govora podobne. Rodovita je slovenščina v svojih oblikah, kakor naše slovenske gorice. Le poznati si prizadevaj našo besedo čedno olikano, in jo boš ljubil, kakor svoje očesce. Prijatelji, ne pozabimo, da smo Slovenci!

Nas Slovence naj bistri glava prebrisana, nas Dolenjce naj greje žlahtno srce, glava in srce dajeta možu poštenje in čast. Lepo naj bode cvetje našega uma, pa tudi našega djanja obilni sad; naj cvet brez sadu ne odpade. Boga in cara, Slovenci, ne pozabimo, vse za nebesa in pa za domovino storimo; tako bode naša slava slovela, ki dá Slovencem toliko lepo ime. — Prijatelji, ne pozabimo, da smo pošteni Slovenci!

Kakor pa naglaša in terja pravo in navdušeno domoljubje, tako svari povsod pred narodnostnim bojem in sovraštvom. Kako modra načela razvija v istem govoru, ki je po vsej Avstriji bil vzbudil veliko pozornost, v tako-zvani „graji nemškutarjev“! „Enakopravnost naj bo naš pas in pa krščanska ljubezen. Enake dolžnosti hočemo voljno nositi, pa tudi zavživati enake pravice, in ljubi mir bo med nami domá. Bomo vsi avstrijski narodi v lepem kolu ravnopravnosti stali, se nas bodo naši sovražniki bali; mogočna Avstrija bo, kar je bila: Evrope pravična vodilja! Slava ji, enojni, veliki Avstriji!“

Da! Naj naši državniki izvedejo te besede Slomšekove, in mir bode zavladal!

Dr. Ant. Medved.

Želje Jezusove v Presvetem.*)

Oltar žari se v cerkvi,
Pred njim svetilka brli,
V šotorcu ljubemu Jezusu
Vse noč in dan gori.

V šotorcu v podobi kruha
On biva noč in dan,
Stoluje — samuje noč in dan —
Tak malokedaj obiskan.

Pred njim kleči redovnik,
Redovnik Baltazar,
Topi v pobožno molitev se,
Strmi ves goreč v oltar.

Odpira se, glej, šotorec —
Je l' res alj je sladek sên?
Sam Jezus kot dete ljubezno
Prihaja ves krasen ven.

Ročice nežno prostira,
Da vse bi z njimi objel,
Če kdo bi prišel, da pritisne ga
Na srce svoje vesel.

V ročicah biserov žarnih
Se toliko mu blešči,
Da doli mej prstki mu padajo,
Ko z očkom okrog strmi.

Ljubo hrepenê okrog išče,
Alj ne-bi li kdo prišel,
Da sebi v blagor teh biserov
Bi srečen vzeti si htel.

Vsak biser je: milost Božja,
Vsak neizmeren zaklad: —
Kak z njimi nas obogatil bi,
Kako nam delil jih rad!

„Ves svet ni toliko vreden
Ko jeden tak biser moj:
Kak v njih bi v raju mej angeli
Se bliščal na večno z meno!

„A vse drugodi za srečoj
Raj tava zaslepljen ljud,
Kjer sreča in mir ne najde se,
Samo grenjava in trud.

„A sem k šotorcu k meni
Zaide kdo redkokedaj,
Zaprosit me, da bi ga varoval,
Krasil ga za sveti raj!

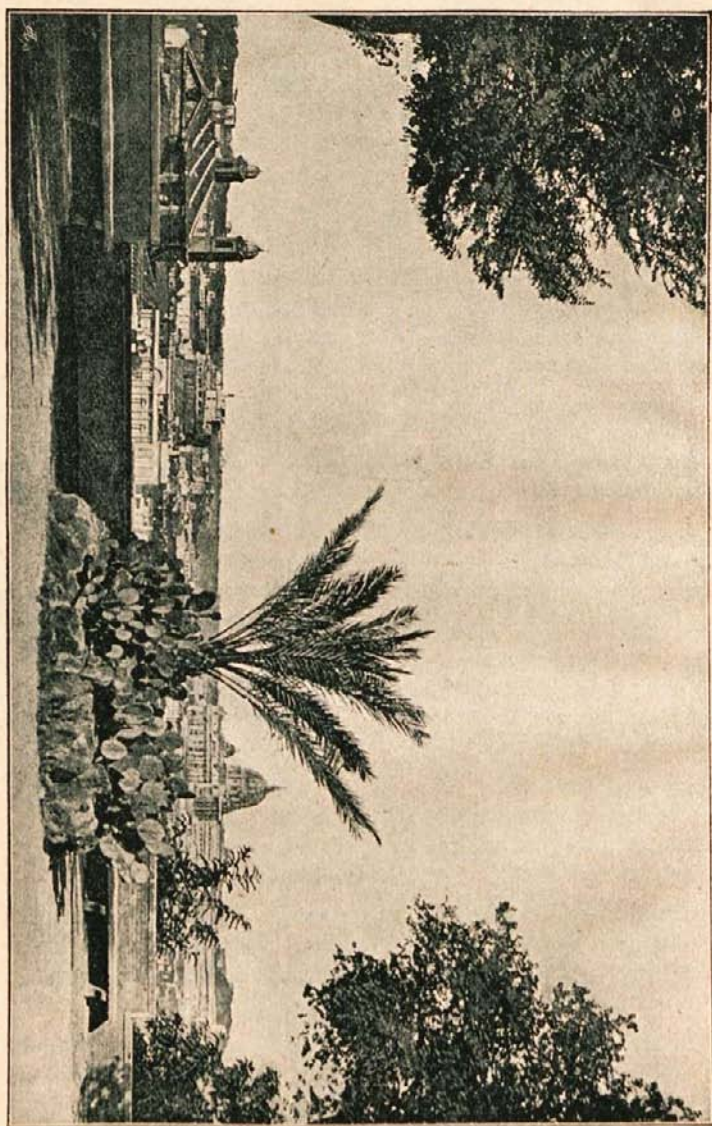
„A vender jaz tu prebivam
Samo radi vas sirot,
Tak srčno, tak čudno rad bi vam
Delil teh Božjih dobrot!

„O da bi kdo sem prihitel,
Da vzeti bi teh biserov htel,
Kako bi vsega obdaril ga,
Kak láchko bi v raj prišel!“

Tak Jezus v šotorcu vzdihuje —
Alj čuješ ga, srce mrzlô?
Alj ne-bi ti večkrat k njemu šlo:
Kako bi ti v srečo bilô!

Dr. J. M. Kržišnik.

*) To prikazen je gledal P. Baltazar Álvarez, ko je molil Jezusa v Presvetem.

Pogled na Rim z Monte Pincio.

Spomini na slovensko romanje v Rim.

(Romarjem v spomin priredil Serafin)

Mož z ženó, brat s sestró
Na božjo pot — v Rim — gredó!
Narodna.

Znamenita misel! V Rim pojdemo. Kdo bi se bil nadejal! Letos, ko se zaključuje stoletje, ko narodi od vseh strani prihajajo v večno mesto Rim, da ondi slovesno praznujejo sv. leto ter se udano poklonijo sv. Očetu, poglavarju sv. cerkve, vzdignemo se tudi mi Slovenci navdušeno na daljno pot v tolikem številu, da poprej še nikdar ne v tako ogromnem. Kdo bi se bil tega nadejal?

Sprva je bilo število romarjev neznatno, a naraščalo je od dne do dne. Prijatelj prijatelja, sosed soseda, znanka znanko so osrčevali in ogrevali za to vzvišeno potovanje tako, da se je naposled nabralo prav častno število — vseh skupaj nad tisoč slovenskih romarjev.

V Rim pojdemo! Ta navdušeni klic se je širil od ust do ust, dokler se ni uresničil v ponedeljek po beli nedelji: dné 23. aprila 1900 — lepega jutra pomladanskega. Prevzvvišeni naš gospod knez in škof Anton Bonaventura je opravil v stolnici tiho sv. mašo za srečno pot, pri kateri se je mnogo romarjev iz spodnjih krajev in okolice priporočilo varstvu božjemu. Potem pa krene cela karavana, oborožena z brešnom za nekaj časa, proti Šiški na kolodvor ter zasede že pripravljeni posebni romarski vlak. „Lukamatija“ zažvižga, „z Bogom!“-klici zaorijo in vlak odrine na Gorenjsko. Na mnogih postajah vstopijo še razni gorenjski romarji, navdušeno pozdravljeni od sopotnikov; posebno ganljivo je bilo videti na Jesenicah, kjer so delavci

spremili na kolodvor z zastavo svoje rojake. Do Trbiža se je napolnil ves vlak z veselimi, navdušene pesmi prepevajočimi romarji, katerim si z obraza bral, da so pogumni, da se ne strašijo težav in morebitnih ovir na daljnem potovanju po tuji zemlji. Le nekateri so semtertja malo pogodrnjali, kakor polh v duplini, ako ga podregaš, ker niso o pravem času zvedeli, na katerih postajah ravno ostane vlak in so vsled tega imeli nekoliko daljšo pot. A tudi to se je kmalu pozabilo, ko smo se jeli brzo pomikati od Trbiža dalje proti Italiji. Akoravno pa se ob vožnji po železnici čuje vedno le enakomerno drdranje in čuti ne posebno prijetno guganje, je bila vožnja vendarle zanimiva. Zakaj? Tu si opazoval naborjetske kamenite trdnjave in zasipe, ondi si občudoval visoko pečinasto gorovje, tam ti je zazrlo radovedno oko šumno peneči se in globoko nizdolu padajoči vodeni slap, zopet dalje si gledal mostovito in čudovito zvito izpeljano napravo železničnega tira, pri koji so se ti nehoté vrivali v glavo neprijetni, žalostni spomini: in to ni več v avstrijskih rokah, todi gospodari sedaj tuja roka; prestopili smo namreč že domačo mejo. Mimogredé naj opomnim, da nam v Pontebi preiskava naše prtljage ni delala nobenih sitnostij, četudi smo se poprej bali za svoje kranjske klobase, plečeta in smodke. Spravili smo vse to iz svojih culic v žepe, ker ti so menda revizije prosti, kakor smo čuli od zanesljivih strani.

Vlak drdra vedno dalje. Že zapuščamo romantiško dolino in pred nami se odpira krasna videmska ravnina. Bogata, široka, dobro obdelana polja se širijo ob obeh straneh železnice. Jako zanimivo je tudi, kakor sploh po vsej Italiji, gledati okrog in okrog brajde murv, na katere so oprte vinske trte, kar radovednemu očesu prav prijetno ugaja, ko zre dobro urejene trtne in murvine drevorede. Semtertje se dviga mogočno v zrak tudi kaka cipresa, kar dela okolico še bolj zanimivo vsakomur, ki še nikdar ni gledal takih krajev. Tudi druge posebnosti dramijo človeka med vožnjo, da mu zgine zamišljenost, da mu je krajši čas. Tako n. pr. smo videli laško dvo-kolnico z velikanskima kolesoma; vlekla jo je dolgouha mula. Nekoliko dalje je oratar oral in rezal brazde na debelo s tremi pari volov, ko bi bil zadostoval eden, in vendar se je stvar vršila tako počasno, da se je zdelo vsem smešno. Zopet drugod

je obračala svojo pozornost nase kaka nenavadna stavba tako, da nisi imel časa misliti, kako hitro poteka ura za uro. Vlak že drdra preko Vidma, kjer smo se nekoliko pomudili. A zopet mu kaže pot naprej skozi Mestre, Paduo, Bolonjo in še dalje črez Apenine. To vam je zanimivo gorovje: grebenasto in pogostoma pretrgano; cesta se vije zdaj na levo, zdaj na desno, zdaj po tesnih klancih in grapah, zdaj pod zemljo. Okrog 46 daljših in krajših predorov smo prevozili. Med tem pa je nastala že trda noč. Ko smo se na nekaterih večjih postajah nekoliko pokrepčali z jedjo in pijačo, napisali tudi kako razglednico domačim, ko je vsakdo v vlaku opravil svoje molitve, smo se zazibali drug za drugim v neizogiben dremavec. Noč je bolj in bolj minevala in skoro smo se bližali svojemu cilju — Loreti, kamor nas ni gnala posvetna radovednost, pač pa goreča ljubezen in srčna pobožnost do preblazene Device Marije, božje in naše matere.

I. V Loreti.

V torek sv. Jurija dan zarano smo dospeli v Loreto. Oj kako se je vzradostilo romarjem srce, ko ugledamo že od daleč loretsko cerkveno stavbo na hribu! Ni čuda! Saj smo po zgodovinsko neovržnih dokazih prepričani, da stoji pod kupolo ondodnje stolne cerkve ravno tista hišica, v kateri se je rodila Devica Marija, v kateri ji je angelj Gabrijel oznanil, da postane Mati božja, v kateri je sam Gospod Jezus Kristus prebival, molil in delal do časa, da je začel očitno učiti.

Izstopivšim na postaji se nam je pripetilo nekaj jednakega, kar se zgodi čuku ali sovi, če jo vrabci zvoajo. Vozniki in drugi nadležni vsiljevatelji so se režali s svojim vpitjem v nas, da je bilo groza. Marsikdo je plašno vzdihnil: no, kaj takega pa še nisem doživel! A mi smo odložili svojo prtljago v skladišču in jo peš mahnili mimo njih proti Loreti. Molili smo rožni venec in peli litanije do vhoda v mesto, kamor nas niso hoteli precej pustiti. Zahtevali so „bakšiš“ zlasti od onih, ki so imeli svoje kovčge in culice seboj. Po posredovanju škofovem pa smo slednjič vendarle brez ovir dospeli v mesto med lepo ubranim zvonjenjem. Krenili smo naravnost v stolnico. Polni svetega strahu in pobožnih čutil smo se bližali sveti hišici Marijini.

Ne pozabi, dragi romar, zanimive zgodovine te hišice. Ko je bila še v Nazaretu, pove nam zanesljivo staro poročilo, da jo je že sv. apostol Peter, poglavar sv. cerkve, posvetil v cerkev ter v njej opravljal službo božjo. Ob času preganjanja kristjanov so čuli verniki nad njo kot nad lastnim očesom, da je ne bi oskrunila paganska predrznost. Ko pa je krščanstvo doseglo mir in prostost, da se je smelo očitno pokazati, zaslovela je tudi ta hišica kot svet, čudodelen kraj. L. 336. je prišla tja tudi sv. Helena, mati Konštatina, prvega krščanskega cesarja, ki je dal sv. cerkvi prostost. Našla je na oltarju svete hišice isto čudodelno podobo, katera je še zdaj nad oltarjem v Loreti, in o kateri pravijo, da je po svetem Lukežu izrezana iz cedrovega lesa. Pobožna cesarica dá nad sv. hišico zgraditi krasno cerkev. In odslej so vreli kristjani od vseh krajev tja na božjo pot v slovesnih procesijah. Med odličnimi romarji se bere tudi ime sv. Jeronima, sv. Frančiška Ser. in l. 1252. je romal tja tudi francoski kralj sv. Ljudevit, kateri je dal stene slikati z lepimi podobami. Ena je predstavljala njega samega, klečečega pred oltarjem.

Nekaj let pozneje prilomastijo v sv. deželo neverni Saraceni, zagrizeni sovragi krščanstva, požigajo mesta in moré prebivalce. Sv. hišici preti velika nevarnost. In glejte čudo! Gospod Bog je sklenil zemeljsko stanovališče svojega Sina ohraniti potomcem v spoštovanje do konca sveta. Kaj se zgodi? Hišica zgine iz Nazareta dne 10. majnika 1291. in istega dne zjutraj strmeč gleda množica ljudstva na Trsatu pri Reki, odkodi naenkrat ta hišica in kaj pomeni, ko je prejšnjega dne vendar še ni bilo. Še bolj se pa zavzamejo, ko jim pove župnik bližnje cerkve, prišedši na mesto zdrav, ko je prejšnjega dne še bolan ležal, da je po noči v prikazni zvedel, da je ta hišica Marijina iz Nazareta. Ko ljudje to slišijo, pozdravijo hišico z nepopisno radostjo. Vsak jo hoče videti, vse se drenja k njej. Da se prepričajo o resnici in da ne bi bilo kake prevare, pošljejo se štirje pobožni vitezi v Nazaret, da vso stvar preiščejo. In glej! Ljudstvo jim s srčno žalostjo kaže prostor in temelj, kjer je stala hišica. Vitezi zmerijo nje dolgost in širokost in zvedó tudi, da so jo nazareški prebivalci ravno 10. maja zgrešili, ko so jo na Trsatu zasledili. Prišedši domov so vitezi s prisego

potrdili to, kar so videli in slišali in tudi mera se je popolnoma vjemala gledé velikosti hišice. Veselje pobožnega ljudstva je bilo zdaj še večje, ker so bili vsi prepričani o istinitosti Marijine hišice.

Pa to veselje je bilo le kratko, kajti dné 10. decembra l. 1294. izgine Marijina hišica tudi s Trsata in se preseli na Laško blizo mesta Rekanati, kjer jo najdejo ljudje v nekem lavorikovem gozdu. Od tod tudi ime lavretanska (lauretum = lavorika) hišica. Ker pa je v tem kraju bivalo polno tolovajev, ki so ljudi nadlegovali, zato jo angelji črez osem mesecev zopet prenesó eno uro daleč na hrib, nekoliko oddaljen od mesta, kjer zdaj stoji, a tudi tu ne ostane stalno. Posestnika hriba, dva lakomna brata, se prepirata radi obilnih darov, ki jih romarji donašajo, a tudi hudo sovražita. In glej, hišica zopet zgine od tod in ostane na mestu, kjer je še dandanes.

To je toraj kratka zgodovina hišice, katere istinitost potrjujejo najstarejša poročila iz 13. in 14. stoletja. Preiskave so dognale, da je hišica iz gradiva, kakršno se nahaja le v Nazaretu, ondi, kjer je temelj hišice ostal, s katerim se popolnoma vjema tudi dolžina 8'8 m in širina 3'9 m. Na straneh so tudi še slike, katere je dal napraviti Ljudevit, kralj francoski l. 1252.

Lavretanska hišica ima še te-le posebnosti: Na zunanji strani je lepo okrašena z marmeljnatiimi reliefnimi podobami, kar je delo papežev Julija II. in Leona X., znotraj pa so stene deloma ometane, deloma gole. Prvotne duri na severni strani so zazidane, današnje štiri so pozneje napravili iz bronu. Nad njimi so pomenljivi napisi. Pred oltarjem in v celi hišici gorí 52 lučic, zvunaj pa 15 v dragocenih svetilnicah. Oltar je bogato pozlačen. V njem je skrit prvotni iz kamna, ki ga je baje sam sv. Peter posvetil. Zadej za oltarjem se kaže ognjišče Marijino. Visoko v zidu za oltarjem je prvotna podoba Marijina z Detetom, izrezana iz cedrovega začrnelega lesa po svetem Lukežu. Marija in Dete imata dragoceno obleko in zlati kroni na glavi. Tik oltarja na levi strani sta v omari shranjeni dve skledici sv. rodbine. Tretja lončena skledica sv. rodbine pa je v zlato zvezana; vanjo navadno pokladajo romarji svoje spominke, da se blagoslové. Pa kdo bi mogel naštetí vse zanimivosti, katere je na tem svetem kraju zasledilo bistro romarjevo oko.

Ako omenim še, koliko dragocenosti in znamenitosti se hrani v zakladnici, kar se le površno more ogledati, potem bodi dovolj za kratek čas, ki smo ga prebili v Loreti. Dostavim naj še, da je bazilika, v kateri stoji sv. hišica, velikanska križna stavba s tremi ladijami in mogočno kupolo, pod katero stoji sv. hišica. Bogato je okrašena z marmeljnomo in mozaikom zlasti kupola.

Tukaj torej smo opravili svojo pobožnost Mariji na čast. Slovenski pevci in pevke so nam prekrasno popevali lepe domače Marijine pesmi; vse jih je občudovalo. Pri mnogih svetih mašah smo bili. Po slovesni sv. maši pa nas je presvetli vladika v krasnem govoru spodbujal k živi veri, zaupanju in ljubezni do preblazene deviške Matere božje. Razložil nam je ob kratkem pomen romanja na ta sveti kraj, katerega leto za letom obiskuje na tisoče in tisoče preprostih in imenitnih romarjev. Papeži in cesarji, duhovniki in škofje, učenjaki in umetniki so obiskavali ta čudežni kraj. Izmed svetnikov nam je znano, da so priromali lesem: Karol Boromej, Frančišek Saleški, Alfonz Liguorski, Frančišek Borgia, Ignacij Lojolski, Frančišek Ksav., sv. Alojzij i. dr. In kaj naj rečem o papežu Piju IX.? Kot mladenič je imel bolezen, da ga je božjast metala in radi te nadloge ne bi bil mogel postati duhovnik. Toda po nasvetu tedanjega papeža Pija VII. roma sem, prejme sv. zakramente, goreče moli k sv. Devici, toči grenke solze in glejte čudež! Neki notranji glas mu pravi: „Uslišan si!“ in res ga je od tedaj pustila nadležna bolezen. O, koliko čudežev se je že zgodilo pri tej čudoviti podobi Matere božje v Loreti! Priča pa je bila tudi že mnogih brezbožnostij. Ko je cesar Napoleon ropal in plenil po Laškem, kajpada prizanesel ni tudi temu svetišču. Pograbil je dragocenosti, odnesel čudodelno podobo Matere božje, katero je vrnil šele po posredovanju našega cesarja Franca I. 1801.

Po opravljeni pobožnosti smo pogledali nekoliko zvonaj po trgu. Tukaj je življenje, kakor pri nas na božjih potih, samo s to razliko, da je tu mnogo nadležnih kričacev, ki ljudem vsiljujejo razne romarske spominke s takim kričanjem, da bi človek kmalu oglušil, ako ga ne odženeš z „va via!“ — poberi se! Na trgu je krasni spomenik papeža Pavla II., ki je dal baziliko večinoma na svoje stroške zidati. Na trgu stoji tudi velikanska palača

papeževa, kjer stanujejo škof in duhovniki. Z balkona v tretjem nadstropju je diven razgled po okolici. Na desno in levo stoje prijazni poraščeni hribi, na njih vasi in mesta in cerkve. Prek železnične postaje zre ti oko neizmerno sinje morje. Na drugi strani pa štrlé v zrak sivi in beli vrhovi Apeninov. Odtod opaziš tudi Kastelfidardo, žalostnega spomina, kjer je l. 1860. dné 18. septembra piemontska vojska zavratno napala papeževe vojake ter jih v krvavi bitki premagala, vsled česar je prišla vsa pokrajina v roke Piemontezem. Mil vzdih se nam je izvil iz prsij ob tem pogledu.

Potoma na kolodvor so nas kratkočasilí lačni kuštravi dečki s svojo nadležnostjo. Ako mu ne daš takoj, se ti prekopicava v prahu, da se vse kadi. In če enega odpraviš z darom, takoj se jih deset kolobari okrog tebe. In kdo se ne bi smijal tej laški prekanjenosti? Pri taki zabavi smo dospeli na kolodvor, kjer smo imeli precej neprilík s svojo prtljago v skladišču, kamor smo jo poprej odložili. Neuljudnost laškega načelnika nam namreč ni hotela obljubiti varnosti, da bi pustili prtljago v vozovih. Goriški romarji pa, ki so veljali za Lahe, so jo lahko pustili vsak v svojem vozu. Poleg tega so pa nam Goričani pustili še mnogo svojih romarjev. Tako smo bili v veliki gnječi in razdruženi od svojcev. Vozili smo se iz Lorete nazaj proti Ankoni in od tod proti svojemu drugemu božjepotnemu cilju — proti Asizu.

II. V Asizih.

Ne smem zamolčati, kako krasen je bil zjutraj pogled na mesto Ankono, ko smo se ob vzhajajočem solncu vozili proti Loreti. Mesto stoji na hribu v obronkih in solnčni žarki so je divno-čarobno obsevali. Morje pod mestom pa je ravno val za valom pluskalo ob obrežje tako, da si nehoté moral občudovati morsko krasoto, ki se je v solnčnem svitu nepopisno krasno lesketala. Spomin na ta pogled nas je zopet nekoliko razvedril, da smo izlahka pozabili neprilike, ki smo jih poprej doživeli. In kako tudi ne, saj se zdaj vozimo še po lepših laških pokrajinah kot poprej; bližamo se rojstnemu kraju sv. Frančiška Asiškega, čigar duhovni sinovi žive in delujejo v blagor duš tudi v naši domovini.

Okrog 5. ure dospemo v Asizi. Prva pot nas pelje v cerkev Marije „od angeljev“ ali „porcijunkula“ imenovano, ki ni daleč od kolodvora.

Dragi romar! Gotovo se še spominjaš čutil, ki so navdajala tvoje srce, ko si stopil v to prostorno, prijazno cerkev, ko si ugledal ono malo kapelico, ki jo je sv. Frančišek prejel v posest od redovnikov potem, ko se je prostovoljno odpovedal bogati svoji dedini ter jo imenoval „mali delež“ = „portiuncula“. V tej cerkvici je napravil podlago svojemu trojnemu redu, tukaj je prebil noč in dan v molitvi in v svetem premišljevanju; tukaj je sv. Klari nadel redovniško obleko, tukaj je imel on svoja redovniška zbirališča, tukaj sta se mu Jezus in Marija večkrat prikazala in ravno na tem mestu je po Mariji od Jezusa izprosil porcijunkulske odpustke, katere mu je papež Honorij I. 1217. potrdil ter dne 1. avgusta 1223. na tem mestu slovesno razglasiti dal, papež Gregor XV. pa l. 1622. raztegnil na vse redovniške cerkve tega reda. S svetim strahom smo stopili na ta prostor ter kleče opravili pobožno molitev; potem smo si ogledali še druge zanimivosti te cerkve.

Ne daleč od te kapelice nam je pokazal jako postrežljiv frančiškan drugo majhno kapelico, kjer je sv. Frančišek dne 4. oktobra 1226. na tleh ležeč v raševino oblečen in s pepelom potresen z besedami 141. psalma: „S svojim glasom v Gospoda kličem, s svojim glasom Gospoda prosim“, zaspal v Gospodu ter ostavil zemeljsko, skušnjav polno solzno dolino. Tukaj se kažejo še duri njegove celice, njegov pas, na katerem se kažejo še krvavi sledovi, in druge nanj spominjajoče posebnosti. Isti frančiškan nam je pokazal tudi vrt, kjer je sv. Frančišek med trnjem krotil svoje telo, da je laglje skušnjave premagal. Pobožna legenda pripoveduje, da so namesto trnja zrasle ondi lepe vrtnice brez trnja, ki jih še hranijo in pobožnim romarjem kako pero od teh cvetlic v spomin podaré. Tudi nam so ž njimi postregli.

O vsem, kar sem zdaj omenil, in še o marsičem drugem nam je obširneje, prav jedrnato govoril O Konštatini ter nas prav goreče spodbujal k ponižnosti in zatajevanju samega sebe po zgledu sv. Frančiška, k ljubezni do Jezusa in Marije ter k stanovitosti na potu krščanskega življenja. K sklepu zapojó

pevci v čast sv. Frančišku, naposled pa še lavret. litanije v zboru, kar je radovednim Lahom tako ugajalo, da so se kar drenjali okrog nas, izprašujoč, kdo in odkodi da smo. Žal, da Slovencev ne poznajo, le za Nemce ali pa za Ogre so nas imeli. Komaj jim človek vtrobi v glavo, kje da bivamo, kje da je naša zemlja. Jako malo imajo zemljepisnega znanja.

Iz cerkve smo se podali nekateri peš, drugi z vozom v pol ure oddaljeno mesto Asizi, ki sloni ob hrib in je v obronkih zidano, da obiščemo ondi še grob sv. Frančiška. To mesto so nazivali nekdanj „peklenski hrib“, ker so tukaj hudodelnike morili. In na tem sramotnem kraju je hotel biti sv. Frančišek pokopan, kar se mu je tudi vresničilo. Papež Gregor IX. pa je spremenil to ime in ga nazival „nebeški hrib“. Nad grobom je dal zgraditi krasno, mogočno cerkev v dve nadstropji. Pij VII. pa je velel l. 1818. ob grobu sv. moža skalovje toliko izdolbsti, da je nastala prostorna votlina tako, da so zdaj tri cerkve, druga vrhu druge. Kripta je preprosta, temna; predočuje spokorno življenje svetnikovo. Od tod pridemo po stopnicah v srednje gotsko svetišče. Slike kažejo: zamaknenje sv. Frančiška in njegove čednosti: uboštvo, čistost in pokorščino; zares so krasne in polne duha. V srednji cerkvi so nam na prošnjo pokazali frančiškani ono tančico, s katero je Marija, kakor pravijo, povila dete Jezusa, ko ga je v jasli položila in še mnogo drugih zanimivostij.

Skozi zakristijo druge cerkve se pride v tretjo ali gorrenjo cerkev, ki ima kakor tudi druga, uhod s ceste. Tu vidiš in občuduješ po stenah slike, ki nam kažejo življenje svetega Frančiška. Leta 1882. je bila cerkev za sedemstoletnico rojstva svetnikovega krasno prenovljena v gotskem slogu.

V to svetišče smo dospeli, ko se je že zvečerilo in smo si morali vse ogledati le pri luči. Zanimivo je, kako se je neki ondi nastanjeni nemški spovednik opravičeval, ko je zvedel, da prihaja neki škof tu sem, a ni vedel kedo je, da naj ne zameri, ako ne bode dovolj razsvitljeno itd., ker so prepozno zvedeli o tem. Revež se zelo prestraši, ko mu pokažemo škofa, in ves iznenaden ne ve, kako bi dovolj se opravičil, da ga ne vsprejme slovesno, ker niso o pravem času zvedeli o tem posetu.

Marsikateri romar je gotovo, prišedši iz svetišča svetega Frančiška, milo pogledal po mestu videč, da je že temna noč, in si ne more več ogledati še drugih znamenitosti v mestu. Na kraju, kjer je sv. Frančišek prišel na svet l. 1182. je tudi cerkva. Tu je bil poprej hlev, ki so ga izpremenili kesneje v cerkev. Druga cerkev tik prve se imenuje „nova cerkev“ na mestu, kjer je stala očetova hiša, v kateri je sveti Frančišek preživel prvo svojo mladost. Ondi se kaže tudi ječa, v katero ga je oče zaprl zato, ker je preobilo miloščine delil revežem, kar pa posvetnemu očetu ni bilo po volji. V njej je podoba klečečega, na rokah vklenjenega svetnika. Tretja ali stolna cerkev je posvečena sv. Rufinu, prvemu škofu tega mesta. Tukaj je bil sv. Frančišek krščen in je pozneje mnogokrat oznanjeval božjo besedo. Četrta cerkev je posvečena sv. Klari; v njej je sv. Frančišek prejel prvi poduk, in je bila prvotno posvečena sv. Juriju. Tukaj je bil sv. Frančišek nekaj časa po smrti pokopan; zdaj pa tu počiva truplo sv. Klare v lepi marmelnati rakvi s steklenim pokrivalom. Svetnica se vidi in se zdi, kot bi spala. Poleg cerkve je klariški samostan, v katerem hranijo še križ sv. Frančiška, s katerim je Kristus s križa govoril. Omenim naj še cerkev sv. Damijana, v kateri se hranijo še molitvena knjiga sv. Klare, zvonček, s katerim je vabila tovaršice k molitvi itd. Nad vrati pa nam slika kaže tisti čudež iz življenja sv. Klare, ko je s ciborijem v roki odgnala Saracene, ki so že čez samostansko obzidje priplezali, da so oslepljeni popadali raz obzidje tako, da sta bilo mesto in samostan oteta sovrážnikov.

Tudi od tega kraja je krasen razgled po okolici, le žal da je nastopila že noč, ko se ne more več občudovati divna krasota prelepega kraja. Ne ostane nam drugega, nego da se okrepčamo v krčmi pod mestom z večerjo, potem pa hajdi nazaj na postajo, da odrinemo dalje. Še se ozremo enkrat nazaj na mesto, iz prsij se nam izvije vzdih: „Ker si se ponižal, o sveti Frančišek, v življenji, zato te je povišal Gospod po tvoji smrti v nebesih v svoji slavi.“ Proti polnoči smo oddrdrali poživljeni in razvedreni na duši in na telesu proti Rimu, kamor smo dospeli v sredo zjutraj, sv. Marka dan, okrog polu šestih. Bilo je oblačno in megleno, a vse to je čez dan popolnoma izgi-

nilo. Posedemo se v pripravljene vozove ter se odpeljemo v mesto na stanovanje: v „Via Borgo pio“, v ulico: „Tre pupazzi št. 13“. Toda, glej ga spaka! Nam pripravljeno stanovanje so zasedli drugi. S prtljago v roki smo torej morali stati na ulici, ne vede kam in kako. Naposled uvidi vendar najemnik gostilne, da imamo res pravico v hiši, ko mu pokažemo svoje liste in tako je sam stvar uravnal, da smo se mogli nastaniti v njegovo hišo. Žalost in nevolja nas je kmalu zapustila, saj smo dospeli do svojega cilja — v sveto mesto Rim.

III. V Rimu.

A) Prvi dan dopoldne.

Kaki občutki obdajajo kristjana-romarja, ko stopi prvič na to slavno zemljo, se ne dá povedati, pa tudi ne popisati. Marsikateri romar je že pokleknil na tla ter poljubil zemljo iz spoštovanja do preimenitnih dogodkov, ki so se vršili nekdanj tukaj, zakaj nehoté se človek zamisli v nekdanje čase ter zre v duhu staro zgodovino slavnega mesta. Kedo ne bi bil ves presunjen, ako gleda zdaj z lastnimi očmi to, o čimer je poprej le bral; v resnici gledati kako stvar je vse kaj drugega, kakor pa v duhu.

Romarji smo bili sicer trudni od dvadnevne vožnje, a vendar veseli, da smo v Rimu, kamor smo tako hrepeneli dospeti. Ni čuda tedaj, da smo trud koj pozabili ter šli precej na svoje delo po svetem mestu. Ob 9. se zberemo v cerkvi:

a) „S. Maria dell' Anima“, pri kateri je tudi hospic za nemške in avstrijske romarje pod pokroviteljstvom avstrijskega cesarja. Cerkev je prav lična, ima tri ladije in nekatere kapelice. Zgradili so jo v začetku 16. stoletja. Krasé jo znotraj mnoge mozaikpodobe, lepi spomeniki in kipi, na zvonaj pa visoka fasada. V tej cerkvi se hrani znamenita svetinja: roka sv. Barbare. Od tod pa smo šli potem po skupinah obiskat še sledeče cerkve:

b) „Chiesa nuova“, katero je zgradil sv. Filip Neri, ustanovnik oratorijancev. On sam ima od l. 1595. ondi svoje počivališče v kapeli na levo od velikega oltarja. Stene so okrašene z lepimi slikami. V zakristiji se hranijo še mnoge stvari, katere je rabil sv. Filip Neri. Tudi v sobah, kjer je svetnik

prebival, kažejo še njegov oltar, njegovo spovednico, njegovo postelj itd. Lepi spomeniki! Redovom neprijazna vlada je oratorijance odtod pregnala, poslopje pa porabila za sodišče in tako se čujejo dandanes ondi advokatski govori in prepiri, kjer je odmevalo nekdanj sveto petje. Kolika izpremema!

c) „Cerkev sv. Avguščina“ je izmed lepših rimskih hiš božjih. Zgrajena je bila l. 1479. na severovshodni strani od trga „Navona“, ter se odlikuje po obilnih umetnih slikah, marmelnatih stebrih in kipih. Brž ko smo, prišedši od prejšnje cerkve, stopili v to svetišče, so se nam oči obrnile na desno stran, kjer je pred podobo Matere božje gorelo mnogo lučic, krog in krog po steni pa je bilo razobešenih obilno dragocenih spominov in nad podobo, katera je v Rimu med vsemi Marijinimi podobami v največi časti, je razprostrt okusen baldahin. Temu priča je ravno obilica devocijonalij in pa vsa dragocena olepšava okrog nje. Podobo samo je naredil kipar Giacomo Sansovino okolu l. 1520. V glavnem oltarju pa je druga Marijina slikana podoba, katero so iz zofijske cerkve po osvojitvi Carigrada l. 1453. v Rim prinesli. Glavni zaklad te cerkve pa je na levi strani presbiterija v kapeli shranjen, namreč grob sv. Monike, matere sv. cerkvenega učenika Avguščina in patrone zakonskih ženâ. Njene kosti so shranjene v rakvi iz zelenega marmeljna. Tudi od sv. Avguščina in drugih svetnikov je mnogo svetinj shranjenih v tej cerkvi po raznih kapelah.

d) Cerkev sv. Lovrenca in „Lucina“. Ta stoji na „Corso“ blizu pošte. Z nedopovedljivo živahnostjo so se drenjali romarji vanjo. Kaj neki jih je tako gnalo? Ali morda starost te cerkve, kajti zgradil jo je papež Sikst III. v prvi polovici 5. stoletja? Ali morda njeno moderno prenovljenje l. 1872.? Ne to, ne ono, marveč raženj sv. Lovrenca, ki se hrani v okusno okrašeni omarici v zakristiji, je vlekel ljudi nase, da so ga občudovali ter poveličevali stanovitnost sv. mučenca, ki se je mučil na njem ter dal življenje za sv. vero. Poleg tega je pa na oltarju te cerkve veličastna podoba, Kristus na križu, katero je naslikal Giudo Reni. Ko smo nekoliko pomolili pri svetih ostankih, romali smo dalje po „Corso“, da si ogledamo še druge posebnosti te okolice. Stopili smo:

e) v cerkev „sv. Ignacija“, katero je začel zidati kardinal Ludovisi štiri leta potem, ko je bil sveti Ignacij svetnikom proglašen, l. 1626.

Zvunaj in znotraj je ozaljšana s krasnimi umotvori. Podobe so v resnici prav veličastno delo.

Posebna znamenitost te cerkve pa je v veliki kapeli na desni strani dragoceni oltar sv. Alojzija, pod katerim počiva truplo „angeljskega mladeniča“ v sarkofagu iz lazurnega kamna. Nad oltarjem pa je predstavljeno vnebovzetje sv. Alojzija v krasni podobi iz belega marmeljna. Vrh zelenih marmeljnatih stebrov stojita kipa nedolžnosti in pokore. Kako človeka pogled na vse to presune in spodbode k čednostnemu in bogoljubnemu življenju! Na levi strani cerkve, ravno nasproti oltarju sv. Alojzija pa stoji v kapeli jednak oltar zveličanega Janeza Berhmansa, kateri se je odlikoval po enakih čednostih kot sveti Alojzij. Pod oltarjem počiva njegovo truplo. V tej cerkvi se kaže še mašni plašč in nekoliko obleke sv. Ignacija; pa tudi drugih svetinj je mnogo.

Iz cerkve blizu oltarja sv. Alojzija se pride po ozkih stopnjicah in hodnikih skozi veliko dvorano v celico sv. Alojzija, ki pa je izpremenjena v kapelo. Pod oltarjem se hrani lesena rakev, kjer je izprva počivalo njegovo truplo. V drugi sobi, zdaj kot zakristija v rabi, se hranijo še njegova pisma, knjiga, ki jo je sam spisal, križ, pred katerim je klečal, lilija nedolžnosti in svetosti, in drugi slični spominki. Na stenah pa je mnogo slik razobešenih, ki nam predstavljajo dogodke njegovega resnospokornega življenja. V ozadji od tod pa je soba zveličanega Janeza Berhmansa, kjer se hrani tudi mnogo spominikov. Ko smo nekoliko pomolili in se priporočili varstvu in priprošnji angeljskih mladeničev, smo zapustili te prostore, polni pobožnih čutil.

Nekdaj so imeli tukaj jezuiti svoj „rimski kolegij“ poleg zvezdarne P. Secchi ja, kar je pa redovom neprijazna nova vlada po osvojitvi Rima záse obdržala in le cerkev in imenovane sobe je še pustila v cerkveni oskrbi. Od tod smo krenili še v bližini stoječo:

f) cerkev Matere božje, „sopra Minerva“ imenovano. Ta stoji na mestu nekdanjega tempeljna izmišljene paganske boginje

Minerve in od todi ta priimek. Zlasti me je presenetilo, stopivšega v to cerkev, ogromno število lestencev, razobešenih pred velikim oltarjem, kakor tudi pred vsemi kapelami. Našel sem jih nad sto. Kako lepo je toraj pri slovesnostih, kedar gori v čast božjo toliko lučic, ki spominjajo človeka, kako naj tudi njegovo srce plamti za isto čast in slavo. Cerkev je stara nad 600 let in je zgrajena v lepem gotskem slogu s tremi ladijami ter ima tudi nekatere kapele. Spominikov ima mnogo. Poleg mnogo kardinalov in škofov je v njej pokopanih tudi pet papežev. Med vsemi spominiki se posebno odlikuje kip Izveličarjev na levi strani glavnega oltarja, ki je umotvor in delo Mihelangela. Kapela na desni stranski ladiji je posvečena svetemu Tomažu Akvinskemu in je okrašena z lepimi presnimi slikami.

Največja svetinja te že itak krasne cerkve pa je truplo sv. Katarine Sijenske, katero počiva pod velikim oltarjem. Ta svetnica je v 14. stoletju prav krasno svetila s svojimi čednostimi, modrostjo in znanostjo vsemu krščanskemu svetu. Zadaž za zakristijo se kaže v kapelico posvečena njena soba, kjer je živila, molila in kot lilija čisto Bogu služila. Da, resnično, na tem tihem svetem kraju se nehoté vrine v glavo misel: glej, kaj so storili drugi za zveličanje svoje duše, koliko pa storiš ti sam!

g) „Cerkev sv. Marije, kraljice mučencev“, ni daleč od prejšnje. Ker je znamenita, ogledali smo si jo še, kolikor nam je čas dopuščal, prav ob kratkem, saj je najstarejša, kar jih je v Rimu. Dal jo je postaviti cesarja Avgusta zet Mark Agripa l. 27. pred Kristusom in sicer vsem bogovom na čast, zato jo je imenoval „Pantheon“. L. 608. jo prejme papež Bonifacij IV. od cesarja Toka v dar in jo posveti v katoliško cerkev imenovanega naslova. Da je kljubovala navalom raznih sovražnikov skozi vse čase in se ohranila do današnjih dni, to je jasen dokaz, kako krepka in trdna je stavba.

Cerkev je okrogla, stoječa na čveterokotnem podstavu. Lopa pred cerkvijo sloni na 16 stebrih iz egiptovskega granita. Velikanska kovinska vrata v cerkev so še prvotna. Ko človek stopi vanjo, je kar očaran pri pogledu na lepo harmonijo posa-

meznih delov. In pa tihi mir, ki vlada v njej! Luč prihaja skozi jedino odprtino, ki je na vrhu velikanske kupole, v cerkev tako, da razsvetljuje še dovolj vso notranjščino. V steni je krog in krog osem votlin, kjer so stali nekdanj maliki, zdaj pa krasni oltarji. Poleg teh je ob stenah še deset drugih oltarjev in več marmelnatih stebrov. Na levi strani smo zapazili grob slovečega slikarja Rafaela, na desni pa laškega kralja Viktorija Emanuela. Cerkev ima mnogo svetinj sv. mučencev. Konečno še opomnimo, da je lopa pred cerkvijo imela nekdanj bronast strop. Tega je papež Urban VIII. dal odvzeti ter iz njega viliti baldahin nad velikim oltarjem pri sv. Petru v Rimu (l. 1632).

Ko smo si še ogledali razvaline kopališč okrog panteona, katere je Agripa dal napraviti za ljudstvo, odšli smo proti domu, ker je že davno dvanajst odbila, da se okrepečamo prvokrat na romanju z gorkim kosilom. Pot nas je vodila preko znamenitega angelskega kamenitega mostu, mimo „angelskega gradu“, ki ima toliko zanimive zgodovine, da je ne smemo spustiti iz spomina.

Odkodi to ime? Prvotno je bila ta stavba nagrobni spominik ali „mavzolej“ rimskega cesarja Hadrijana in njegove rodbine, zgrajen na čveterovogelni podlagi iz kamna, na vrhu v okrogli obliki. Znotraj so bila grobišča, zvonaj pa okrasje umetnih marmelnatih kipov. Hadrijanov grob je bil pokrit s porfirjem, ki služi zdaj v baziliki sv. Petra za krstilnico. Ob času sovražnih navalov na Rim se je ta zgradba popolnoma preobrazila v trdnjavo za varstvo zoper sovražnike. Sloveči papež Gregor VII. se je tu branil zoper vojsko cesarja Henrika IV. Okrog l. 1400. pa je postal ta grad lastnina papežev, kateri so ga pozidali in prenovili ter včasih tudi stanovali v njem. Od l. 1870 pa si ga prisvaja laška vlada.

Za papeža Gregorija Vel. l. 590. je huda šiba: kuga tepla Rim. Ljudje so kot muhe cepali po cestah in hišah. Povsod je bil jok in stok. V tej stiski napove papež slovesne spokorne procesije, da bi Bog odvrnil to šibo. Ko gre velikanska procesija iz mesta preko mosta, zagledajo nad gradom svitlega angela, kateri je meč vtaknil v nožnice. In glej! Od tega dne je kuga nehala. In ta čudoviti dogodek je povzročil, da so od tedaj imenovali grad: „angelski“. Papež Benedikt XVI. je dal

napraviti na vrhu podobo angela iz pozlačenega bronu, ki se še dandanes vidi. Most nasproti te stavbe zove se „angelski most“, ki je okrašen z orjaškimi marmelnjatimi kipi z znaki Kristusovega trpljenja, katere je dal napraviti papež Klemen IX. l. 1668. L. 1894. pa je bil most za nekoliko podaljšan in ves prenovljen.

B) Prvi dan popoldne.

Po kosilu, kjer smo se nekoliko oddahnili in okrepčali po prestanem dopoludanskem trudu, smo se zbrali vsi romarji v „Campo Santo“, da od ondod začnemo za sveto leto zapovedano pobožnost, da se kot romarji udeležimo sv. odpustkov. Prva skupna pot je bila v baziliko sv. Petra na grob tega svetnika, prvaka apostolov. To je papeževa stolna cerkev, poleg katere stoji tudi njegova palača, „vatican“ imenovana.

O kako krasen, veličasten je pogled, ko stopiš na trg pred baziliko sv. Petra! Trg je obgrajen na obeh straneh z velikanskima lopama, ki ste podprti s 372 visokimi stebri v štirih vrstah, nad njimi pa stoji 162 kamenitih podob raznih svetnikov. Na sredi trga stoji orjaški obelisk, to je čveterovoglat proti vrhu se zožujoč kamen. Visok je 25 *m* ter izklesan iz ene gruče in služi tudi za kazanje solnčne ure s svojo senco. Pripeljali so ga iz Egipta in z veliko težavo postavili. Vštric njega pa sta dva velika vodometa, iz katerih voda sedem *m* na kviško v debelih curkih vre. Na zadnji strani trga pa je cerkev svetega Petra, katere sprednjo stran (fasado) krasí veličastno mnogo stebrov in kipov.

Na tem prostoru je bil nekda j cirkus Neronov. Tukaj je bilo mnogo kristjanov neusmiljeno mučenih in umorjenih. Ene so križali, druge zašite v zverinske kože so psi raztrgali, tretje s smolo polite, je dal kruti cesar zvečer zažgati, da so mu goreči razsvitljevali vrt, kjer se je s peklensko nenasitno radostjo sprehajal. Po pravici lahko rečemo, da so tla posvečena s svetniško krvjo zares častivredna na tem kraju. In tukaj je prvi krščanski cesar Konstantin zgradil krasno cerkev in jo bogato obdaril. Tedanji papež sv. Silvester jo je posvetil svetemu Petru v čast, čigar truplo v njej počiva.

Prvotna cerkev je s časoma tako opešala, da jo je l. 1506. papež Julij II. dal podreti in mesto nje sedanjo zidati, katera

se je gradila 120 let, in l. 1626. so jo posvetili z veliko slovesnostjo. V njej počiva trinajst papežev mučencev in dvaindvajset drugih, katere je sv. cerkev proglasila za svetnike. Tudi se poleg sv. Petra hrani v njej truplo sv. Simona in Juda, glava sv. Janeza Krstnika in sv. Andreja in sv. Lukeža, prt sv. Veronike, sulica, s katero se je odprla Jezusova desna stran, kos sv. križa in mnogo drugih svetinj.

Bazilika je dolga 187 *m* in v njej se lahko naenkrat zbere okrog sedemdeset tisoč ljudi. Nad križališčem sloni na orjaških slopih občudovanja vredna 117 *m* visoka in 42 *m* široka kupola, katera je mojstersko delo umetnika Mihelangela nalik Panteona, o katerem smo že zgoraj govorili. Bazilika je po dvojni vrsti slopov razdeljena v tri ladije, izmej katerih je srednja najlepša 25 *m* široka. V stranskih ladijah je mnogo kapel, ki so same zase že kot naše cerkve. Mnogo spominikov, mozaik-podob, umetnih marmeljnatih del krasi cerkev, tako da človek kar strmi, ko opazuje te orjaške umotvore. Sredi cerkve je grob sv. Petra, okrog katerega gori noč in dan devetinosemdeset svetilnic. V njem počiva tudi del trupla sv. Pavla. Ne daleč od groba ob stebru pa je kip sv. Petra na prestolu sedečega, kateri je lit iz one bronaste podobe paganskega malika Jupitra, ki so ga stari Rimljani na kapitoliju častili kot največjega boga. Romarji časté to podobo s poljubovanjem desne noge.

Na ta sveti prostor, h grobu sv. Petra, smo šli toraj Slovenci letos v slovesnem sprevodu skozi sveta vrata, ki so v znak jubileja letos odprta. Tukaj smo molili, tukaj smo peli in prav ginjeni pokleknili krog groba. Tukaj nam je govoril prav navdušeno naš vladika, da smo Slovenci letos prvič tu kot narod zbrani. Tukaj nas je spodbujal, da zvesti ostanimo veri Jezusa Kristusa, navduševal za zvestobo sv. Petru, na čigar grobu smo, zvestobo sv. Očetu, kateri vlada kot namestnik Kristusov sv. Cerkev, katere tudi peklenska vrata ne bodo zmagala, kakor stoji tudi v kupoli zapisano v latinščini. Zapeli smo tudi litanije, ki so radovednim Rimcem tako ugajale, da so klicali, naj še pojemo.

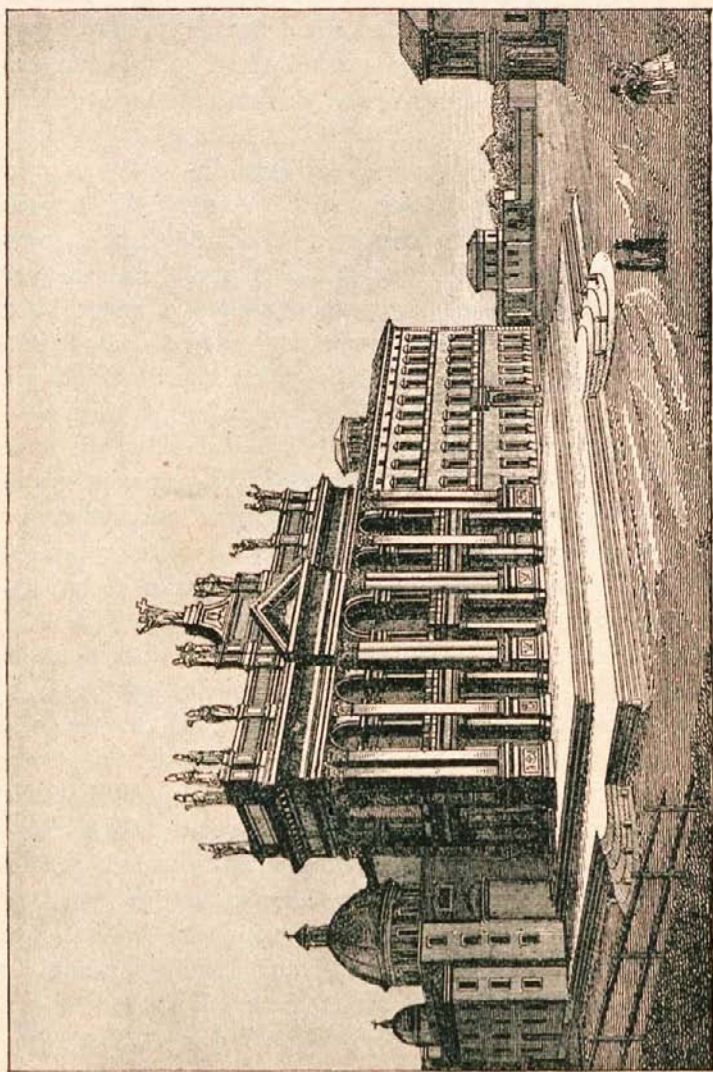
Po opravljeni pobožnosti si ogledamo nekoliko cerkev in njene zanimivosti, potem pa krenemo na hrib Janikul, odkoder je krasen razgled po mestu Rimu. Tod smo videli oni prostor,

kjer je bil po sporočilu križan sv. Peter. Cerkev je bila l. 1849. zelo poškodovana, ko so Francozi Rim oblegali. Poleg cerkve je samostan in na dvoru je zgrajena okrogla kapela, v kateri kažejo prostor, kjer je stal križ, kar pa ni verjetno, ker zgodovinsko dokazano je, da je bil sv. Peter v Vatikanu križan, ne daleč proč od kraja, kjer je zdaj njegov grob. Zadaž za cerkvijo se vidi l. 1612. napravljeni velikanski „Pavlov studenec“, ki ga je oskrbel papež Pavel V. Ko smo se nekoliko časa naslajali ob krasnem razgledu, vrnemo se nazaj na stanovanja. Radi bi bili stopili med potjo še v cerkev Matere božje (Trastevere) onstran Tibere, a ni bilo mogoče, ker se je že zvečerilo in smo bili trudni. Nekateri romarji so jo obiskali. Zanimiva je ta cerkev radi tega, ker je, kakor govori sporočilo, za časa cesarja Avgusta na tem mestu nekega dne nanagloma počila zemlja ter jelo olje teči, ki se je razlilo v reko Tiber. Pagani so ugibali, kaj bi to pomenjalo, kristjani pa so pozneje spoznali, da je to naznanjalo prihod Kristusa maziljenca in zato so postavili tu cerkev brž po razglašeni verski prostosti. Pozneje l. 1139. so pa zgradili sedanjo, ki je izmed najzanimivejših cerkvâ v Rimu. V njej se hrani kamen, s katerim so rabeljni potopili sv. papeža Kalista, in kamen, oškropljen s krvjo svete Doroteje. Tudi svetinje: sv. križa, obleke Marijine itd. so tu hranjene. Cerkev je bogato okrašena.

C) Drugi dnevi v Rimu.

Odpočili smo se črez noč in okrepcani na telesu smo bili že zgodaj na nogah. Poiskali smo vozove, da se popeljemo k cerkvi Marije Snežnice, kamor nam je bilo odločeno ta dan najprvo iti. Potem smo po vrsti obiskovali bazilike, ki so določene za udeležitev odpustkov sv. leta, a tudi nekatere druge znamenite cerkve in posebnosti, kakor sledi:

a) **Bazilika Marije Snežnice** (Maria Maggiore). Čudežna je zgodovina njenega začetka v sredi četrtega stoletja. Pobožna zakonska Janez in njegova žena sta bila bogata Rimljana, a nista imela otrok. Obrneta se k Mariji Devici z gorečo molitvijo, naj jima naznani, kako bi prav porabila svoje premoženje. Marija ju v sanjah opomni, naj ondi njej na čast sezidata cerkev, kjer bode zjutraj sneg pobelil tla. Jdnake

Lateranska cerkev v Rimu.

sanje je imel tudi papež Liberij. In glej! Prihodnjega dne je bil eskvilinski hrib s snegom pokrit. Bilo je to 5. avgusta in sicer v Rimu, kjer še po zimi malokdaj sneg zapade. Temu dogodku se vse čudi. Ko se stvar razjasni, gredó papež in duhovniki z ljudstvom na imenovani čudežno zaznamovani prostor, napravijo obrise za cerkev, ki se potem zgradi. V spomin na to obhaja se še zdaj dne 5. avgusta vsako leto spomin Marije Snežnice.

Pred cerkvijo stoji 41 m visoki granitni steber s pozlačenim bronastim kipom Matere božje iz l. 1614. Cerkev sama je veličastna zvonaj in znotraj, kjer se kar blišči zlata in marmeljna. Vsa cerkev se deli po 36 marmeljnatih stebrih, ki so ob slovesnostih še posebe okrašeni, v tri ladije, izmed katerih je strop srednje ladije bogato pozlačen s pravim zlatom, ki so ga prinesli iz Amerike. Po stenah je polno mozaikpodob, predstavljajočih slavo Marijino.

V tej baziliki smo si ogledali posebno dve kapeli: kapelo Matere božje z znamenito njeno podobo, ki se pripisuje svetemu Lukežu, in katero ob času hudih nadlog po Rimu nosijo v procesijah. Ta kapela se po papežu Pavlu V., ki je tukaj pokopan, zove Pavlinska kapela. Tej nasproti pa je Sikstinska kapela, v kateri smo gledali še ohranjeno truplo sv. papeža Pija V. Nad obema kapelama se dvigate kupoli v zrak, ki delate že itak mogočno cerkev še slavnjejšo.

Najznamenitejši spominik v tej cerkvi, ki smo ga videli, so pa ostanki jaslic Kristusovih. Tu pred njimi smo romarji poklekali ter molili Njega, ki je ležal nekdan v njih, povit v plenice. Jaslice so bile nekdan shranjene drugod, dokler se niso shranile v krasno omaro iz dragega prozornega kristala ter se položile v kripto srednje ladije, kjer so zdaj.

V tej cerkvi torej, v Pavlinski kapeli, smo opravili svojo pobožnost, občudovali nje krasoto, ogledali si njene zanimivosti, potem pa odrinili proti tretji glavni cerkvi k sv. Janezu v Lateranu.

b) Bazilika sv. Janeza v Lateranu. Ta cerkev je najstarejša izmed rimskih cerkvâ, tako da se lahko imenuje: „mati in glava cerkvâ“. Cesar Konštantin jo je podaril papežu Silvestru, kateri jo je posvetil za očitno službo božjo. O njej

gre glas, da je najpravilnejše zidana cerkev, sv. Petra največja in sv. Pavla najkrasnejša. Ima namreč pet ladij. Strop je okrašen z mozaičnimi podobami. V njej je glavni oltar, ki stoji pod marmeljnatom baldahinom, katerega drže štirje stebri iz porfira. V baldahinu je shramba, kjer ste za rdečim zagrinjalom shranjeni glavi sv. apostolov Petra in Pavla. Znamenit spominik je tudi miza od cedrovine, na kateri je sv. Peter maševal ob času preganjanja. Dandanes smejo le papež maševati na njej. Tudi je ohranjen tukaj en del verige sv. Janeza Evangelista, ko je prišel v Rim, uklenjen in preganjan iz Efeza. Nad oltarjem presvetega Rešnjega Telesa v poprečni ladiji se hrani tudi miza, pri kateri se je vršila zadnja večerja Jezusova. Po raznih kapelah je pa tudi še mnogo znamenitih svetinj: kos sv. križa, kos kamna, na katerem je počivala glava Jezusova v grobu, rudeči plašč, v katerem so ga vojaki bičanega zasramovali, več kosov obleke Jezusove, Marijine, sv. Jožefa, nekoliko Marijinih las, skledica, iz katere so silili sv. Janeza strup piti, in mnogo spominikov raznih drugih svetnikov.

Poleg te bazilike stoji lateranska palača, v kateri so papeži nad tisoč let stanovali in od tu vladali vesoljno cerkev Kristusovo, triindvajset izmed njih je tu pokopanih, sedeminštirideset je svetnikov med stoedeninšestdesetimi, ki so tu prebivali. Tukaj se je sešlo pet cerkvenih zborov. Od tod so se podali razni oznanjevalci sv. vere na razne kraje pridobivat srca človeška za nebeško kraljestvo. Dandanes pa se hrani v tej palači bogata zbirka krščanskih starin, katere je vredno si ogledati kot zgodovinsko znamenite umotvore.

Pred cerkvijo stoji petinštirideset metrov visoki in nad tritisoč let stari obelisk, katerega je dal cesar Konstantin prepeljati iz Teb, kjer sta ga Mojzes in Jožef že lahko videla stati pred tempeljnomo paganskega solnčnega boga.

Zraven cerkve, koj čez cesto, so sv. stopnice. Bile so v Pilatovi palači. Trikrat je hodil Jezus po njih takrat, ko ga je deželni oblastnik sodil in obsodil na smrt. Teh osemindvajset stopnic je cesarica Helena dala prenesti v Rim l. 326. Pokrite so zdaj radi varnosti z deskami in na dveh se še vidijo krvave sledi skozi steklo. Spodaj stojite ob strani dve podobi marmeljnat: Juda poljubi Jezusa, in Pilatovo pokazanje Jezusa ljud-

stvu rekoč: „Ecce homo!“ Prašam torej, kateri romar je na tem kraju ostal mrzel, brez svetih občutkov? Upam, da je vsak storil trden sklep, varovati se greha, ki je Odrešeniku prizadejal toliko muk.

Vsa okolica okrog Laterana človeka spodbuja k resnobi, ako se v dogodke nekdanjih dnij zamisli. Posebno pa presune človeka ona čudodelna slika, ki predstavlja pravi obraz Jezusov. Poročilo pravi, da jo je izgotovil sv. Lukež in da so jo že apostoli prinesli v Rim. Hrani se za oltarjem v kapeli svetih stopnic. Ko smo si po opravljeni pobožnosti vsaj deloma ogledali te slavne kraje, pomaknili smo se dalje.

c) Sveti Križ jeruzalemski. (S. Croce in Gerusalemme.) Cerkev sv. križa jeruzalemskega je kakih pet minut oddaljena od cerkve lateranske. Sama na sebi nima posebne zanimivosti, pač pa vleče romarja njena pomenljivost zaradi imenitnih svetinj, ki se hranijo ondi. Najvažnejše so pa te-le: 1. Trije kosi sv. križa. 2. Žrebelj Kristusovega križa. 3. Dva trna njegove krone. 4. Napis Jezusovega križa. 5. Prst svetega Tomaža apostola in še več drugih svetinj, posebno še prst z gore Kalvarije v sv. deželi, katero je cesarica Helena dala tu sem pripeljati. Ko smo si ogledali te znamenite spominike naše sv. vere, smo se vrnili prav veselega srca domov, da se okrepčamo za nadaljne obiske. In kako je to tudi prijetno, da v razvedrilo pri obedu med seboj nekoliko pokramljamo, kolikrat se je kdo med potjo izgubil, kaj doživel itd.

d) Bazilika sv. Pavla zunaj mesta. Ob določenem času se zberemo popoldne v „Campo Santo“ pri svetem Petru, posedemo na vozove, ki jih vozijo čile laške fiakarske iskrce in — hajdi! — naprej ob vznožju aventinskem, od koder nas iz višine prijazno pozdravljata cerkvici sv. Sabine in svetega Aleša, proti sv. Pavlu. Med potjo smo videli marsikaj zanimivega, iz starih časov še ohranjenega v tej okolici. Tudi malo cerkvico zidano v spomin ondi, kjer sta se sv. Pavel in sveti Peter poslovila drug od drugega, ko sta šla v mučeniško smrt. Tudi marsikatero zabavno smo uganili. Posebno nam je bilo všeč, ko smo vprašali fiakarja, kolikrat bi on rad, da bi bilo sv. leto? Odgovoril nam je: „ogni settimana“ — vsak teden! Zakaj? „Ker nam dobro nese“, je odgovoril in nato se je jel

hudovati nad društvom rimskega tramvaja tako, da smo se mu morali kar čuditi, češ, kako škodo jim dela, ker po ceni vozi. Tako smo dospeli do svojega cilja. Sv. Pavel je pred nami.

O, kako veličastna stavba! Pa tu na samoti zvonaj mesta! Zakaj ni v mestu? vpraša kdo. Tedaj zakaj je tu? Pobožna rimska gospa Lucina je sv. Pavla, ko mu je krvoločni cesar Neron dal odsekati glavo ne daleč od tod, na tem mestu pokopala, ker je bil svet njena lastnina. Grob sv. Pavla so pa imeli v veliki časti in zato so kmalu postavili na njem kapelico. Cesar Konstantin je dal zgraditi lepo cerkev, ki se je kmalu zdela premajhna in zato so že v četrtem stoletju napravili veliko baziliko, ki je ostala skozi petnajst sto let. Leta 1823. pa je po neprevidnosti delavcev na veliko žalost vsega katoliškega sveta pogorela. Papež Leon XII. je prosil milodarov povsod, da bi se bazilika zopet pozidala, kar se je tudi zgodilo. L. 1854. pa jo je papež Pij IX. v navzočnosti premnogih škofov blagoslovil in sicer ravno ob priliki, ko je za versko resnico proglasil nauk o brezmadežnem spočetju preblazene Device Marije.

Velikanski je vtisek, ki ga napravi cerkev na vsakega, ko stopi vanjo. Pet ladij, množina prekrasnih stebrov, krasen oltar nad delom telesa sv. Pavla, nad njim baldahin na porfirnatih stebrih, podobe vseh papežev napravljene v mozaiku, marmeljnati, blesteči tlaki, vse to človeka kar prevzame. Dolga je cerkev 120 m, široka 60 m, visoka 23 m ter ima stošest oken in sedem vrat. Prostora v njej je gotovo za trideset tisoč ljudi. Zares tu je krasota, kakršne ne najdeš z lepa kje! In tukaj smo počastili sv. Pavla, apostola narodov z veliko gorečnostjo, h čemur nas je že posebno spodbudil govor preč. g. Stegenšeka. Tukaj vidiš v neki kapeli tudi mnoge svetinje: verige sv. Pavla, eno roko sv. Ane, razpelo, ki je govorilo sv. Brigiti, itd., kar smo si romarji z veseljem ogledali.

Mimogredé bodi opomnjeno, da smo obiskali romarji imenovane štiri velike bazilike: sv. Petra, Marije Snežnice, svetega Janeza v Lateranu in sv. Pavla po trikrat, kakor nam je bilo dopuščeno namesto desetkrat. Komaj smo shajali, vsak dan je bil prekratek in čas našega bivanja v Rimu je hitro mineval tako, da smo si nekatere posebnosti le površno mogli ogledati.

Od sv. Pavla smo se razdelili na dva dela. Eni so šli v katakombe, drugi k trem studencem prvi dan; drugi dan pa nasprotno, da se lože razvrstimo.

e) „Cerkev sv. Pavla pri treh studencih“ je pol ure oddaljena od bazilike sv. Pavla na kraju, kjer je bil sv. Pavel obglavljen. Ta okolica je sploh bilo rimsko morišče in zato so tukaj tudi kar tri cerkve blizo skupaj in pri njih samostan trapistov. Prva je posvečena sv. muč. Vincenciju in Anastaziju, ki tu počivata. Druga je posvečena Materi božji pod imenom „nebeške lestvice“ na podlagi neke prikazni sv. Bernarda. Tukaj je sv. Pavel čakal in se na smrt pripravljaj. Tu počiva tudi desettisoč krščanskih vojakov, ki jih je Dioklecijan pomoril. Tretja cerkev je sv. Pavla pri treh studencih. Tukaj je položil sv. apostol voljno svojo glavo na steber, ki je še do dandanes ohranjen; rabelj mu jo z mečem odsekava. Ko pade na zemljo, še trikrat poskoči v znak njegove gorečnosti, in na vsak skok priteče studenec, kjer se glava dotakne zemlje. Vsled tega čudeža se takoj pokristjanijo trije navzoči vojaki. Trije studenci tekó še dandanes, drug od drugega nekoliko korakov oddaljeni in voda iz njih, trdé romarji, je različnega okusa. Zatorej prašam, ali ni kraj, kjer se je to godilo, zares pomenljiva, častivredna in sveta zemlja? Tukaj prodajajo redovniki, izmed katerih zna eden celo slovenski, „evkalipt“, to je žganje, izdelano iz sadov ondi rastočih dreves, ki se s pridom rabi zoper influenco, mrzlico itd.

f) Katakombe. Ko pride vrsta na nas, da pridemo v katakombe, to je v podzemeljske na vse strani izpeljane rove, na kojih obeh straneh so v steni večje ali manjše votline ali shrambe, kamor so prvi kristjani pokopavali sv. mučence in druge svoje vernike, obšla nas je sv. resnoba in zamišljenost, iz katere nas je na potu predramil klic in vpitje mladih kuštrovcev od katerih je kar bingljala raztrganija: „Molti preti, molti pellegrini“ — mnogo duhovnov, obilo romarjev. Na vprašanje zakaj da tako kričé brez potrebe, odgovoré, da so veseli, ker ti prinesó denar v Rim, češ sicer bi morali mi poginiti! Tedaj to je sedanji Rim pod blaženo vlado, polno reve in nadlog in pomanjkanja — sem si mislil — o srečna Italija brez romarjev!

Pri Kalistovih katakombah smo. Najpreje se nam je razložil pomen in zgodovina tega kraja, potem pa povedalo, da je pod kaznijo izobčenja prepovedano kaj seboj vzeti iz katakomb. Precej pri vhodu je počivališče papežev iz prvih časov (od 200 - 300 let po Kristusu), ki so bili vsi mučenci. Potem pa smo hodili po dolgih labirintih okrog in si ogledali posamezne kapelice, izmed katerih je ona svete Cecilije najznamenitnejša posebno za pevce, ki so ondi krepko in navdušeno zapeli njej na čast. Videli smo mnogo ostankov še od ranjkih, ki počivajo tukaj. V duhu smo se zamislili v one prve čase preganjanja, občudovali kremeniti verski značaj svetih mučencev ter sklenili stanovitni ostati sv. veri in po zgledu nekdanjih vernikov raje vse pretrpeti, kot odstopiti od vere, od poti zveličanja, odstopiti od Boga.

Naj omenim, da je to zemljišče bilo nekdanj lastnina pobožne Rimljanke Lucine, katera ga je kristjanom darovala za pokopališče. Ker pa je papež Kalist te katakombe povečal, prejele so po njem svoje ime. O koliko so storili, koliko pretrpeli nekdanji verniki za nebesa! In kaj počnemo mi? Ta misel me je navdajala, ko sem zapuščal sveti prostor ter se vračal na svoje stanovanje že pozno zvečer. Vozili smo se mimo cerkvice: „Gospod, kam greš?“ Ta stoji na apiški cesti zunaj mesta na prostoru, kjer je srečal sveti Peter Jezusa, ko se je hotel trpljenju umakniti ter vprašal Gospoda, kam da gre; a na besede Jezusove, da gre zanj s križem obložen še enkrat umret, se je sv. Peter vrnil umevajoč dobro pomen besedij in je kmalu potem tudi umrl mučeniške smrti za Kristusa. Nismo je videli znotraj, ker je bilo že temno, a v spominu nam je pa vendarle, kje da stoji.

Romar se pozneje, ko pride domov, še večkrat rad spominja krajev, koder je hodil, stvari, katere je četudi le površno opazoval. Tako se ozrimo ob kratkem tudi mi, poleg že omenjenih zanimivostij, še na nekatere, ki smo jih videli med tem, ko smo obiskovali za odpustke predpisane bazilike rimske. Ena izmed teh je:

g) Cerkev sv. Praksede. Ta stoji na eskvilinskem hribu v bližini Marije Snežnice. Obiskali smo jo na potu v Lateran, ko smo se poslovili od jaslic Jezusovih v cerkvi Marije

Snežnice. Zanimiva je zaradi mnogo v njej ohranjenih krščanskih starin in umotvorov. Zidana je v podobi bazilike s tremi ladijami, v katere jo deli dvaindvajset stebrov. Njen začetek sega v 9. stoletje nazaj za vlade papeža Paškala I., kateri je imel tukaj svoj delokrog, predno je zasedel prestol sv. Petra. Truplo sv. Praksede počiva v stari kameniti rakvi pod marmelnatim glavnim oltarjem, kjer je tudi njen brat Novat in sestra Pudencijana. Poleg tega se hrani v kapeli sv. Karola Boromeja njegov stol in miza, pri kateri je reveže gostil. Kakor kaže napis v cerkvi, je v njej pokopanih nad dva tisoč mučencev. Posebno krasno ozaljšana je kapela sv. Cenona, ki se je nekdanj zvala „rajski vrt“. Na levo od glavnih vrat je vzdana plošča, na kateri, kakor pove napis, je spala sv. Prakseda. V srednji ladiji se vidi studenec, v katerem je sv. Prakseda nabirala kri sv. mučencev. Vsa cerkev je nepopisno lepo ozaljšana z mozaičnimi podobami po stenah. Vse zaklade te cerkve pa prekaša veličastna svetinja, ki se hrani na desni strani v votlini v zidu in ta je: kos stebra, pri katerem je bil Jezus bičan. Kardinal Janez Kolona ga je dal iz Jeruzalema sem pripeljati l. 1223. Romarji se ga niso mogli nagledati in se ločiti od njega, ker jim je živo stopilo pred oči trpljenje Odrašenikovo.

h) Cerkev sv. Klementa. Izmed najznamenitejših cerkvâ rimskih, ki so ohranile še prvotno obliko rimske bazilike, je cerkev sv. Klementa ob cesti med hriboma Eskvilinom in Celijem. Obiskali smo jo, ko smo se vračali iz Laterana domov. Na tem mestu, kjer stoji sedanja cerkev iz dvanajstega stoletja, je stala že v četrtem stoletju druga. Notranjščina je razdeljena po šestnajstih stebrih v tri ladije. Na obeh straneh srednje ladije sta ambona (leci), za tem sledi prostor za duhovščino in pevce, potem pa je z mozaikom okrašeni presbiterij. Mozaik v tej cerkvi nam kaže v simboličnih podobah Kristusa in njegovo cerkev.

Še starejša kot ta je pa spodnja cerkev, katera je bila mnogo stoletij zasuta in so jo šele v novejšem času odkopali in prenovili. Ta je ista, kakor je dognano, o kateri piše že sv. Rufin v četrtem stoletju. Mnogo je v njej slik po stenah prav iz prvih časov. Za nas posebno zanimive so one iz živ-

ljenja sv. bratov Cirila in Metoda. Tukaj je bil tudi grob svetega Cirila in najbrže v bližini tu stanovanje sv. Klementa.

Nas je zanimala posebno ona kapelica, katero je sedanji papež Leon XIII. dal na čast sezidati sv. apostoloma Cirilu in Metodu in bogato v zlatu ozaljšati. Ta je na desni stranski ladiji prizidana ter ima okroglo obliko. Tukaj smo zapeli, tu pomolili in priporočili sebe in vse Slovane varstvu sv. apostolov ter prosili Boga, naj bi na priprošnjo slovanskih apostolov kmalu združil razdvojene brate naše v naročju svete katoliške cerkve.

i) Cerkev sv. Petra „ad vincula“ („v vezéh“). Na južnozapadni strani Eskvilina stoji ta prostorna cerkev, katero je dala postaviti l. 455. cesarica Evdoksija. Pozneje so jo še večkrat predelali in prenovili. Dvajset marmelnatih stebrov jo deli v tri ladije, katere so okusno s slikami okrašene. Mnogo lepih oltarjev in nagrobnih spominikov ima, izmed katerih vse presega spominik papeža Julija II. s slovečo soho Mojzesa, katera je mojstersko delo Mihelangela.

Izmed vseh posebnostij te cerkve pa so nas najbolj zanimala verige sv. Petra, v katere je bil vklenjen v mamertinski ječi, predno so ga križali. Prvak apostolski je bil dvakrat vklenjen, kakor nam je znano, v Jeruzalemu in v Rimu. Jeruzalemske verige je l. 439. prejela cesarica Evdoksija od tamošnjega škofa v dar. Pošlje jih v Rim. Papež Leon Vel. se dotakne ž njimi onih, ki so jih imeli v Rimu, in glejte čudo! Oboje se strnejo tako, kot bi jih bil le en kovač naredil. Mnogo čudežev se je že zgodilo pri njih. Spominik je zares imeniten za cerkev. Hrani se tukaj tudi en kos križa sv. Petra in svetega Andreja.

k) Cerkev Jezusova (Gesù). „Kraji, kjer so živeli znameniti možje, nam kličejo one tem bolj v spomin“, je rekel že pagan Ciceron. In res nam ta cerkev, ko smo jo obiskali, takoj pokliče v spomin sv. Ignacija Lojol., čigar sveti ostanke počivajo tukaj pod oltarjem v pozlačeni bronasti rakvi in čigar zasluge za cerkev so neizmerne. Kot ustanovitelj jezuitskega reda je namreč vzbudil celo vrsto učenih, pogumnih in neutrudljivih svetih borivcev za sv. vero, ki še dandanes krepko delujejo za čast božjo in v blagor narodov, kamor pridejo.

Cerkev Jezusova se odlikuje po velikosti in lepoti. Zidana je v podobi križa v drugi polovici šestnajstega stoletja ter ima veličastno kupolo, ki je, kakor vsa cerkev, ozaljšana s presnimi slikami. Posebno nas je zanimal oltar sv. Ignacija na levi strani v poprečni ladiji, zakaj na njem predstavljajo marmornati kipi, kako je po sveti veri premagano bilo paganstvo, po sveti cerkvi pa razna krivoverstva: luteranstvo, kalvinstvo itd. Zares veličastna predstava. Na oltarji v desni prečni ladiji pa se hrani roka sv. Frančiška Ksaverija, kateremu je oltar posvečen. Glavni oltar pa krasé prelepi stebri iz rumenega marmeljna.

Poleg te cerkve se kažejo še dandanes sobe, v katerih je nekdanj bival sv. Ignacij, kjer so ga obiskali sv. Karol Boromej, sv. Feliks Kantal., sv. Filip Neri, sobe, kjer je pisal svoja pravila, od koder je poslal sv. Frančiška Ksaverija v misijone po svetu. Okna in vrata so še prvotna. Njegova lastna soba je prirejena v kapelo. Žal, da je vse to dandanes v državnih rokah.

Ko smo si vse to ogledali, vrnilo smo se čez „Corso Vittorio Emanuele“ na svoje stanovanje. Med potjo pa smo pogledali ondi še v cerkev sv. Andreja „della Valle“ (v dolu), ki je bila sezidana l. 1594. na mestu, kjer je nekdanj bil sv. Boštjan v smradljivo jamo vržen, dokler ga ni sv. Lucina prenesla in pokopala v njegovih katakombah. Cerkev je s slikami ozaljšana. Posebno prijazen in vabljev je oltar Marije na desni strani. Tudi kupola je mogočna.

1) Sv. Štefan v okrogli cerkvi (Rotondo). Ta cerkev stoji na hribu „Celiju“. Zidana je bila že v 5. stoletju, a pozneje so jo mnogokrat predelavali. Za nas slovenske romarje je zanimiva posebno radi tega, ker je pod vodstvom našega kardinala Missije, in radi tega smo jo obiskali nekoč od Laterana gredé. Ima pa tudi svoje zanimivosti. Popolnoma okrogla je, kakor panteon. V sredini na okrog je dvajset granitnih stebrov postavljenih, ki obdajajo glavni oltar. Po steni na okrog se vidijo grozne slike, ki nam kažejo po eni strani besnost paganov, s katero so mučili kristijane, po drugi strani nam je pa občudovati nepremagljivo, jekleno stanovitnost mučencev, ki so rajši trpeli, da so jih klali, na drobne kose sekali, žgali, na tezavnice devali, pekli, žgali, trgali z grebeni, križali, drli itd., kakor da bi odstopili od sv. vere. Vse to so si

romarji z zanimanjem dvakrat ogledali. V tej cerkvi se hranijo svetinje sv. Primoža in Felicijana in pa marmeljnati stol, od koder je sv. Gregor Veliki pridigoval. O božičnih praznikih pride tu sem ogromno Rimcev počastit prvega sv. mučenca.

D) Nedelja, dné 29. aprila v Rimu.

a) Slovesni sprejem romarjev pri sv. Očetu.

Urno beži čas našega bivanja v Rimu. Skoro bi se porimljanili, tako nam ugaja tukaj. In kako tudi ne! Obiskali smo že obilo krasnih cerkvâ, videli ogromno znamenitostij, tako, da ne moremo vseh ohraniti v spominu; zares spoznavamo, človeški možgani so omejeni, toliko utisov, kedo bo vse ohranil! Opravili smo torej vse predpisane obiske in zdaj? Manjka še krone vsemu romanju — tedaj to, radi česar smo prišli — prejema sv. zakramentov. In za to smo imeli v soboto popoldne odločen v namen, da opravimo sv. spoved. Spovedovalo je več spovednikov v raznih cerkvah, kakor: v Animi dvanajst, pri sv. Duhu zadej za Vatikanom doli osem, v Campo Santo štirje in tako smo kmalu opravili svojo dolžnost ter imeli potem še časa dovolj, da si oskrbimo spominkov za dom ter se lepo in dostojno pripravimo za slovesni drugi dan, ki nam ne pride nikdar iz spomina. Zares krasen, slaven dan za romarje! Ni mogoče dopovedati, pa tudi ne popisati, kaka čutila so navdajala romarje pri avdijenci.

„Slovenec“ je slavnostni sprejem naših romarjev tako-le popisal: Bilo je velikansko; noben vladar ne more napraviti takega sijaja kakor glavar katoliške cerkve. Kakor sem vam že sporočal, zbrali smo se samo oni romarji, ki smo se peljali z ljubljanskim vlakom, v cerkvi sv. Joahima že ob pol sedmi uri pri maši za sv. obhajilo. Škof so maševali in pri obhajanju je še nekaj drugih duhovnikov pomagalo, a obhajilo je trajalo blizu pol ure. Bila je res cerkvena slavnost, polna verskega duha. Pevci so v sredi cerkve krasno peli. Krasna je cerkev, sicer ne še vsa dodelana, a vendar kaže, da bode vredna tako velikemu papežu v spomin njegovega jubileja. Okoli cerkve je v kratkem času nastalo novo predmestje, velikanske hiše. Pred dvanajstimi leti bila je tu le pusta „campagna“

a sedaj je prav velikomestno predmestje. Od tu smo šli skupno v Vatikan, kjer smo imeli vsi zajutrek. V gostilnah smo odpovedali za to jutro. Skoro je bilo treba oditi v Petrovo cerkev k avdijenci. Bilo je vseh romarjev skup tridesettisoč in sicer Belgijcev, Ogrov, Nemcev, Slovencev, Francozov in romarjev iz nemškega cesarstva. Tako so trdili domačini, ki poznajo prostore v cerkvi, kako je bila napolnjena. Ogrbi bi bili radi dobili posebni sprejem, a papež so rekli, da sicer lahko dobé poseben oddelek v cerkvi, pač pa bodo skupno sprejeti z drugimi narodi Avstrije in Nemčije. Slovenci smo imeli poseben prostor z romarji dunajskega vlaka. Ker dohaja vsak dan toliko romarjev, pač ni mogoče vsak narod, ali poseben vlak sprejeti posamezno. Mi smo tu komaj pet dni, a so bile v tem času že tri avdijence in vse v cerkvi sv. Petra. Sprejetih je bilo vsakokrat do dvajsettisoč romarjev iz raznih dežel in različnih narodov. Jednajstim izmed našega vlaka se je dalo dovoljenje poljubiti relikvije na papeževih šolnih. Predstavljali so jih škof sami. Preden je tridesettisoč romarjev prišlo v te odločene prostore, trajalo je dve uri in pol. Vsak romar je moral večkrat pokazati vstopnico ter so romarji smeli po ozkem prostoru le posamezno iti v oddelek. Glavna vrata so bila kakor navadno ob takih prilikah zaprta. Po Slovence je prišel zato odločen vatikanski uradnik ter je izjemoma dovolil, da je šel mešani pevski zbor na čelu Slovencev v cerkev. Navadno morajo iti prvo možki a potem ženske. Za nami so bili Goričani. Ko smo se mi uvrstili, prišli so Nemci ob naši strani na zagrajen prostor. Še le ob ednajsti uri prinesó iz stranske kapele Leona XIII. v papeževem ornatu na sedežu. Kar se začuje glasno pogovarjanje in mahanje robcev v zraku. Počasi gre sprevod s sv. očetom sem ter tja, da sv. oče lažje blagoslavlja svoje verne. Pozdravljanje je tako ogromno, da si ga človek predstavljati ne more, ako ga ni sam doživel. Prizor je tako velikanski, a hkrati tako v srce segajoč, da vsakemu privabi solze v oči. Trden gorenjski kmet mi je dejal: „Jokal nisem že deset let, a danes sem se moral solziti ginjenja.“ Vsak romar pravi, da ko bi ne bil v Rimu nič družega videl, kakor le slovesni sprejem papeža, je zadosti poplačan. Na listovi strani so prinesli papeža do oltarja na grobu sv. Petra, siks-

tinska kapela zapoje predpisane molitve, sedaj se vzdigne sv. oče k oltarju, krepkim glasom zapoje: *Adjutorium nostrum* itd., ter dá blagoslov. Potem gre k stopnicam, da tam sprejme udanostne izjave, sprejema škofo ter pusti predse zato odločene. Vseh določenih ednajst Slovencev je prišlo na vrsto, od drugih narodov menda ne vsi, da bi ne trajalo predolgo. Saj je bila ura že dvanajst, ko je bilo vse končano. Med sprejemom deputacij je dovoljeno peti nam drugim. Prvi so bili na vrsti Nemci, peli so enoglasno, za njimi Italijani, a potem Slovenci čveterglasno: papeževo himno iz Cecilije. Takoj je potihnilo po cerkvi, celo pevci iz sikstinske šole se obrnejo nazaj in gledajo, odkod prihaja lepo petje. Za nami so peli Belgijci, za njimi še Francozi. Ko nastane zopet odmor, zapojemo mi Angelikovo „Ti o Marija“. Vse nas je gledalo in tiho poslušalo. Vpraševalo se je povsod: „Kateri narod sedaj poje?“ Konečno smo zapeli še dve kitici majeve „Že slavčki žvrgolijo“. Ko smo skončali svoji dve kitici, bil je sprejem končan. Papež sedejo na svoj sedež. Glasni pozdravi zaoré. Pridejo na našo stran; veste li kaj zmore „Živio“ iz osemsto grl? Papež so prej včasih sedeli na stolu, sem in tja se vzdignili, a ko so šli mimo nas, so celi čas stali in nas blagoslavljali. Solzili smo se veselja in klicali „Živio“. Vem, da tega prizora noben slovenski romar ne pozabi, naj bi tudi še sto let živel.

b) Še ostale posebnosti, ki smo jih videli.

To je bilo žuborenja in veselega pripovedovanja, ko smo se posedli po končani avdijenci pri sv. Očetu vsak na svojem mestu h kosilu. Eden je vedel bolj pripovedovati kot drugi, kako ginjen, kako presenečen ter v dno duše svoje presunjen da je bil, ko je gledal prizore v cerkvi sv. Petra, kakršnih še ni videl nikoli, ko je zrl v obraz z lastnimi očmi namestniku Kristusovemu, videl to milobo, poslušal ta krepki glas. Zares, romarjem je bil to dan, ki ga je Gospod naredil. Polno navdušenja bilo je na vse strani tako, da nam ni dalo mirovati popoldne, četudi je bil čas le bolj počitku odmenjen, marveč smo si zopet naročili vozove po eno liro za uro ter se peljali ogledovat do večera še naslednje rimske zanimivosti:

α) Cerkev sv. Marije „in Ara coeli“. — Odrinili smo čez železni most v „Corso Emanuele“, kjer se fiakarska iskrca s svojim „šklep, šklep“ vedno dalje pomika. Pridemo na Trajanov trg, kjer je mnogo starih razvalin ohranjenih, ki spominjajo na nekdanjo mogočnost rimskih cesarjev. Tukaj vidimo dvaintrideset metrov visoki Trajanov steber, ki je še priča, da je imenovani cesar dal leta 101. po Kristusu tukaj za to višino odnesti sveta, da je po svojem okusu napravil svoj trg z raznimi stavbami. Na vrhu stebra kraljuje dandanes kip sv. Petra in steber sam je okrašen krog in krog do vrha s človeškimi podobami, ki nam predstavljajo Trajanovo vojsko zoper Dacijo. Ta cesar je prvi dal pisano povelje zoper kristjane leta 107. po Kristusu in smrtno kazen napovedal vsem spoznavcem sv. vere.

Od tega okroglega trga se približamo skozi ozke ulice na okrog hribu Kapitoliju, kjer stoji dandanes cerkev mučenikov z imenom „in ara coeli“ (na nebeškem oltarju) na mestu, kjer je imel nekdanj paganski malik Jupiter svoj tempelj. Ime je cerkev dobila po neki prikazni, ki jo je imel cesar Avgust, kakor pravi staro poročilo. Videl je na nebu svitel oltar in na njem čudovito krasno devico z detetom in hkrati čul besede: „Tu je oltar božjega Sina!“ Do cerkve navkreber drži stoštiriindvajset stopnic. Cerkev je bila že v četrtem stoletju postavljena, pozneje pa tako predelana, da ima dandanes popolnoma gotsko obliko in je prav krasna. V tri ladije jo deli dvaindvajset stebrov iz marmeljna, ki so nekdanj stali v paganskih templjih. Na levi je okrogla kapela na mestu, kjer je imel cesar Avgust omenjeno prikazen. Pod oltarjem v njej počiva truplo sv. Helene, matere cesarja Konstantina. V kapeli za zakristijo pa hranijo glasovito čudodelno podobo Jezusovo (Bambino), katero imajo Rimci v visoki časti. Prav iznenadeni smo bili, ko smo stopili v to svetišče, kajti bilo je prav okusno že ozaljšano za majnikovo pobožnost. Vsi stebri so bili preoblečeni z rdečim blagom in polno preprog je bilo ob kapelah. Zares krasno je bilo opravljeno. Zunaj pred cerkvijo na trgu smo videli še kip Marka Avrelija kot jezdeca, na katerem se še pozna, da je bil nekdanj pozlačen. Odtodi smo se pomaknili dalje na stari rimski trg.

3) Forum romanum (Rimski trg.) — Ob vznožju kapitolskega hriba je romarju-kristjanu najzanimivejši ostanek iz stare dobe „mamertinska“ ječa, v kateri sta bila zaprta sv. apostola Peter in Pavel. Ostuden in temen je bil ta kraj, kjer sta dve ječi druga vrhu druge. Zdaj je ondi mala cerkvice sv. Jožefa, iz katere se pride po stopnicah v oni ječi. Sredi prve ječe je luknja, skozi katero so spuščali jetnike v spodnjo temnico. Na steni ob stopnicah se vidi vtisnjena glava. Pri-povedujejo, da je neusmiljeni jetničar sunil sv. Petra v zid, ko ga je vlekel v ječo, in glej! glava se vtisne v kamen, ki je bil mečji nego srditi jetničar. Lasje se človeku ježé, ko stopi na ta zaduhli, temni, mokrotni kraj. V spomin pride človeku dogodek, ki se je vršil tu, ko sta vzdihovala sv. apostola, vkleknjena v sredi med drugimi jetniki. Tu stoji steber, ob katerem sta bila priklenjena sv. apostolska prvaka. Ondi, kjer je zdaj ličen oltarček, je pridigoval sv. Pavel in potrjeval jet-nike v veri ter pripravljaj za sv. krst. Toda, kje dobiti vode? Sv. Peter moli k Bogu v tej zadregi in glej! studenec privre iz tal in v njem so bili krščeni in studenec se še ni osušil. V tej ječi sta bila sv. apostola devet mesecev. Od tedaj je kristjanu svet ta prostor.

Ko smo polni resnih čutil odšli od tod, stopili smo na „Forum“, glavni starorimski trg, kjer se je vršilo vse nekdanje javno življenje. Koliko stavb, tempeljnov, palač, spominikov je bilo tu! In danes? Danes je tod sama razvalina, kar priča, kako je poginil stari paganski Rim, ko je krščanstvo prisvetilo med narode. Najlepši kras na koncu trga je slavolok cesarja Septimija Severa, ki je iz marmeljna in še dobro ohranjen. Skozi njega je držala „sveta“ cesta na kapitol, katero dandanes izkopujejo, kajti bila je mnogo nižje v zemlji, kot so dandanes. Na drugem koncu trga pa stoji Titov slavolok, kateri je bil postavljen v spomin njegove zmage nad Judi, kateri so še dandanes tako hudi, da nobeden ne gre tod skozi. Na njem se še vidijo reliefi sedmeroročnega svetilnika in miza položnih kruhov na eni strani, na drugi pa slavlje cesarjevo. Na trgu še kažejo prostor, kjer je Ciceron imel svoje govore. Ogledali smo si tudi Konštantinov slavolok, kateri po velikosti in krasoti prekaša vse druge. Postavili so ga v spomin zmage Konštantinove nad

Maksencijem ob milvijskem mostu leta 313., ko je krščanstvo doseglo prostost. Skozi oboke njegove drži trojna cesta. Strmeli in občudovali smo tudi ob razvalinah Konštantinove bazi-like in drugih stavb, kar vse nas je spominjalo na minljivost vsega posvetnega in na razdejanje nekdanje rimske mogočnosti in ošabnosti. „Sic transit gloria mundi!“ Tako mine posvetna slava.

γ) Cerkev sv. Frančiške Rimljanke, vdove. — Ta cerkev je v bližini rimskega „forum“ in se je prvotno imenovala „Marija nova“. Ko pa so leta 1436. položili truplo sv. Frančiške tukaj k večnemu počitku, prejela je po njej ime. Počiva pa pod velikim oltarjem, kjer gori noč in dan več luči. Papež Gregor XI., kateri je postavil na opomin sv. Katarine Sienske leta 1377. iz Avignona nazaj v Rim svoj prestol, ima tukaj svoj nagrobni spominik. Cerkev je zelo ozaljšana s spominiki, v svetišču še celo s starim mozaikom. Posebno zanimivi v tej cerkvi pa sta dve kameniti plošči z vtisnjenimi koleni, vzdanimi pod mrežo na desni strani blizu velikega oltarja, kjer se gre h grobu sv. Frančiške po stopnicah doli. Lep spomin za cerkev. Tukaj je hotel svoje dni čarovnik Simon vpričo cesarja Nerona, sv. Petra in Pavla in ogromne množice ljudstva posnemati čudež Jezusovega vnebohoda. Res se s pomočjo satanovo vzdigne v zrak in plava po njem, toda na molitev sv. apostolov telebi na tla, ko ga sv. Mihael vrže iz zraka, in pogine. Na kraju, kjer sta klečala apostola na tleh, so se v spomin na to vtisnila kolena v plošči, ki se zdaj tu hrani. Cerkev je stara že okrog tisoč let.

δ) Kolosej. — Največe in najbolj grozo vzbujajoče razvaline iz starih časov v Rimu so kolosej, t. j. nekdanje gledališče, ki sta ga postavila cesarja Vespazian in Tit. Ta stavba je bila podolgasto okrogla, ki meri na dolgost 185 m, na širokost pa 156 m in se je lahko v njej zbralo do 10.000 gledalcev. Na sredi te stavbe je bil prostor, „arena“, kjer so se vršile igre. Sprva so bili tu zverinski boji. Po 5000 glav se je v 100 dneh pomorilo. Ko so se nenasitni Rimljani tega naveličali, ko so po vednih bojih postali krvoločni, žejalo jih je po človeški krvi. Na tisoče in tisoče sužnjev je bilo na ta način pomorjenih. Ko so pa paganski cesarji obrnili svoj srd na kristjane, jih je mnogo ravno tukaj

bilo usmrčernih, kakor sv. Ignacij, antijohijski škof, sv. Evstahij s svojo družino, sv. Julij, sv. škof Aleksander i. dr. Mnogokrat so se ravno tu zveri pokazale krotkejše kot Rimci, ki so hoteli gledati krvavo mesarjenje. Zveri so se vogle k nogam onih, ki so bili določeni za raztrganje, kot krotke ovčice, in jim niso nič žalega storile, kakor sv. Priski, Tacijani, Martini, ki ima tudi ondi blizo foruma svojo cerkvico, i. dr. Resnično, ta prostor je napojen s krvjo mučenikov, ki so tukaj umrli za Boga in sv. vero, ta zemlja je sveta. In če pomislimo, da se je ta zgradba delala celih osem let, da je štiridesettisoč sužnih judov, ki jih je Tit odpeljal ob razdejanju Jeruzalema, moralo pomagati pri delu v svojo sramoto in to za razkošno nasičevanje oholih Rimcev, ki so pasli svojo radovednost ob moritvi in prelivanju zverinske in človeške krvi, potem lahko rečemo, da je ta groblja ostanek žalostnega spomina. Groza obhaja človeka, ki jo opazuje.

Vračajoč se na svoje stanovanje, smo si ogledali na potu še vodovod: „Fontana Trevi“, ki je znamenit ne le radi dobre vode, ampak posebno po velikanskem spominiku, iz katerega se voda izteka. Podlaga so velikanske pečine naslonjene na visoko palačo, vrhu katerih stoji na vozu iz školjk marmeljnata podoba oceana, paganskega malika ali morskega boga. Okrog je še več podob, ki so vse mojstersko delo. Pravijo, kdor se kot tujec napije te vode, da še hrepeni po Rimu in pride še v drugič sem. No, uresničenje tega hrepenjenja je pač želeti vsakteremu, ker žal še menda ni bilo nikomur, kdor je bil v Rimu.

ε) Kupola sv. Petra in Vatikan. — „Kvišku srca!“ zaklicali smo v ponedeljek dopoldne po opravljeni svoji pobožnosti, ko smo prišli po zložnih stopnicah ali bolje hodiščih, kjer so pri tleh vzdane plošče onih papežev, ki so odprli sv. vrata ob svečanostih svetih let, zgoraj pa plošče onih knežjih oseb, ki so hodile kdaj tod, na streho cerkve sv. Petra. Krasen razgled! Še krasnejši pa se nam je odprl, ko smo stopili, dospevši po ozkih stopnicah na kupolo te cerkve. Tukaj leži pred nami ves Rim s svojimi mogočnimi stavbami, pokaže se ti Vatikan s papeževimi vrtovi, v ozadju pa zreš albanske in sabinske gore, tam v daljavi pa tudi srednjezemsko

morje. Ta razgled s kupole človeku še le prinese pravi pojem o razsežnosti Rima in okolice. Tukaj se človek čuti nekako vzvišenega, pa tudi nasičenega ob razgledu. Ko smo si naposled ogledali še z mozaikom ozaljšano kupolo tudi znotraj na okrog, kjer so napravljali že razne dekoracije za neko slovesnost, vrnili smo se prav zadovoljni in osrečeni nazaj. Pri tem pa ne smem pozabiti tudi kratkočasje, ki smo ga imeli s čuvajem pri ozkih stopnicah, kjer se ne more srečavati. On vedno kriči svoj „avanti, avanti“; a naši ljudje ga niso umeli. Povemo mu, naj govori: „napréj, napréj“ in res začne potem kričati: „náprej, náprej“ ter videč, da to uspešno zaleže, da vse hitreje gre dalje, se veselo in zadovoljno smehlja in se nam hvaležno priklanja, kokor da smo mu storili kdove kako uslugo. Od tod smo krenili v Vatikan tik cerkve sv. Petra. To je največja in najodličnejša palača ali bolje skupina palač v Rimu, katere so papeži v raznih stoletjih po potrebi zgradili, odkar ondi prebivajo (že petsto let). Vatikan ima dvaindvajset dvorišč, okrog pettisoč sob in dvoran, tri kapele, mnogo hodišč in galerij, — v vsem skupaj blizo enajsttisoč prostorov. Kamor se človek tukaj ozre, vidi krasoto in umetnost, kar kaže, da so papeži vedno gojili lepe umetnosti in znanosti, ker tukaj najdeš tudi muzeje, slikarnice, knjižnice itd. Več dni bi človek potreboval, ako bi hotel vse pregledati. Zares, kaj takega se ne najde nikjer. Mi smo si le nekatere stvari ogledali. Jako zanimiva je Sikstinska kapela, katere strop in prednjo steno zaljšajo slikarije slavnega Mihelangela. One na stropu nam kažejo stvarjenje sveta in prvega človeka ter zgodbe iz življenja starih očakov. Na steni za oltarjem, na katerem papež sami mnogokrat opravljajo svoje slovesnosti, pa je ogromna 19 m visoka slika, katera nam predstavlja strašno poslednjo sodbo. To kapelo je dal napraviti papež Sikst IV. l. 1471. do 1484. Blizo te kapele so tudi sobe in hodi (stanze, logie), ki so okrašene s presnimi slikami glasovitega Rafaela in njegovih učencev.

Ogledali smo si potem tudi vatikanske muzeje, kjer je od starih Egipčanov, Grkov, Etruskov in Rimljanov v mnogih dvoranh razstavljenih na tisoče kipov in doprsnih podob slavnih mož, malikov, spomenikov, rakev, orodja, posod, živalij, napisov itd., vse iz raznovrstno barvanega marmeljna in brona,

kar nam kaže, na kako visoki stopinji umetnosti so razni narodi stali že nekdanje čase. Žal, da nam ravno ti kipi malikov tudi svedočijo, v kaki verski blodnji so tavalili nekdanj narodi, ko še niso poznali pravega Boga.

Nato smo šli tudi na velikanske vatikanske vrtove, kjer smo občudovali nešteto množico redkih in žlahtnih dreves, rastlin in živalij, kakršnih naši romarji še niso nikdar videli. Posebno z dopadanjem so opažali visoke palme in pomaranče. Lahko rečemo, da so romarji bili prav zadovoljni in poživljeni, ko so se sprehajali po vrtovih papeževih in ogledovali ondašnje posebnosti. Marsikateri bode gotovo svojcem z radostjo pripovedoval doma, kod je hodil in kaj vse je videl v Rimu.

č) Cerkev sv. Neže. — Dve cerkvi, na čast sv. Neži sezidani, imamo v Rimu: ena je na trgu Navona, druga je zvonaj mesta ob nomentanski cesti. Prva je na mestu, kjer je angelj Gospodov obvaroval sv. devico v nesramni hiši, da jo niso mogli oskruniti. Spodaj pod cerkvijo se še kažejo dotični prostori, kjer se je to vršilo. Na mestu je dandanes oltarček s podobo sv. Neže. Pred cerkvijo stoji na trgu velik obelisk; izpod njegovega podstava tečejo studenci iz štirih podob predstavljajočih štiri velike svetovne reke. Na tem prostoru je bilo nekdanj dirkališče cesarja Domicijana.

Druga cerkev pa je zvonaj mesta ondi, kjer je sv. Neža pokopana pod glavnim oltarjem. Prvo cerkev na tem mestu je dal postaviti že cesar Konstantin, sedanjo pa papež Hadrijan I. l. 775., katera pa je bila pozneje že mnogokrat prenovljena tako, da je dandanes prav krasna, četudi je skoraj vsa v zemlji. Baldahin velikega oltarja nosijo porfirnati stebri. Cerkev sama je po marmelnatih stebrih razdeljena v tri ladije. Presbiterij je okrašen z mozaičnimi podobami predstavljajočimi sv. Nežo, kako jej podeli Gospod Bog mučeniško krono. Pevci so tukaj sv. mučenico počastili s krasnim petjem.

Ob cerkvi sv. Neže, v kateri je tudi grob sv. Emerencijane, stoji korarski samostan, kjer se kaže dvorana znamenite dogodbe l. 1855. Papež Pij IX. je obiskal samostan. V tej dvorani je bilo zbranega z njim mnogo ljudstva, prelatov, kardinalov in druge gospode z dijaki tega zavoda vred. Na mah se pōd vdere in vsa družba se znajde spodej v kleti. In glejte čudo!

Nobenemu se ni nič hudega pripetilo. In ta prigodba je ondi naslikana na steni.

Naj omenim, da so tukaj tudi katakombe, namreč sv. Neže, ki so podobne onim sv. Kalista. Mnogi romarji so jih tudi ogledali.

7) Cerkev sv. Lovrenca z v n a j m e s t a. — Ta cerkev stoji z v n a j na prostem polji in je sestavljena iz dveh: Konštantinove prvotne cerkve iz l. 330. ter Marijine iz 5. stoletja. Papež Honorij III. ju je pa v l. 1220.—27. združil v eno cerkev. Ker je pa prvotna Konštantinova cerkev sv. Lovrenca bila nizka, zato so jo morali zasuti in višje zgraditi in ta del je sedanji presbiterij. Zasuti del je pa dal papež Pij IX. odkopati, krasno ozaljšati in služi zdaj kot spodnja cerkev. Tukaj počiva v veliki marmeljnati rakvi truplo sv. Lovrenca in pri njem tudi večji del trupla šv. Štefana, čigar glava se hrani dandanes na Dunaju v velikanski cerkvi tega mučenca. V tej rakvi se hrani tudi marmeljnata bela plošča, na kateri je ležalo truplo sv. Lovrenca po njegovi mučeniški smrti in se še poznajo na njej krvave sledi, kar so romarji z velikim zanimanjem opazali. Tej rakvi nasproti pa je grob papeža Pija IX. Ves ta prostor je prekrasno ozaljšan z mozaikom, kakršen se ne najde z lepa.

Zgornja cerkev pa je zanimiva posebno radi tega, ker je brez stropa. Strešno ogrodje je lepo izdelano in ob robovih okusno pozlačeno, kar dela cerkev prav lično. To namreč je v srednji ladiji, katera je ločena po dveh dolgih vrstah starorimskih stebrov od stranskih, katerih stene so okrašene s presnimi slikami, ki predstavljajo dogodke iz življenja sv. Lovrenca in sv. Štefana. Tudi dve leci sta pred oltarjem, kar spominja še na prve krščanske čase. Ko smo opravili tukaj svojo pobožnost, ogledali smo si še tik cerkve zanimivo rimsko pokopališče, potem pa se vrnilo nazaj v mesto.

8) Cerkev sv. Marije, kraljice angelov. — Kraj, kjer stoji ta nad 300 let stara cerkev, je zanimiv posebno radi tega, ker so bile tu velikanske toplice cesarja Dioklecijana, pri katerih so morali vjeti kristijani delati. Nad 40 tisoč teh revežev je vzdihovalo, jokalo, molilo na tem kraju. Cerkev ima podobo križa, je 100 m dolga, 24 m široka. V njej stoji osem orjaških po 11 m visokih granitnih stebrov Dio-

klecijanovih ondi, kamor jih je sam dal postaviti, ker povprečna ladija je stara topliška dvorana. Skozi njo je po tleh zaznamovan rimski meridian. Cerkev je veličastna, ima mnogo spominikov, pa tudi zanimivih svetinj, kakor kos sv. križa, dele šib, s katerimi je bil Kristus bičan, trupla sv. Liberata, svetega Feliksa itd. Ta cerkvena zgradba pač slavi svojega mojstra Mihelangela. Pred cerkvijo pa je napravljen krasen vodometa, kjer se vodeni curki v mavričnih barvah prijetno zrcalijo. Ne daleč od tod stoji kolodver, kjer se bomo kmalu zbrali za odhod iz Rima domov.

1) Cerkev sv. Andreja na Kvirinalu. — Vračajoč se iz prejšnje cerkve nazaj gori proti Kvirinalu, pogledali smo tudi v okroglo cerkev sv. Bernarda, katere kupola je še prvotna na mestu Dioklecijanovih starih toplic. Zidovje je jako debelo. V zakristiji je grob slikarja Friderika Overbeka. Tudi v cerkev Matere B. „della vittoria“ („zmagoslavne“) smo stopili pogledat ono podobo, ki so jo kristijani nosili v vojski zoper husite ter jih premagali na „Beli gori“ poleg Prage l. 1620. z njeno pomočjo, vsled česar so to podobo tu sem poslali z drugimi zanimivostmi vred. Od tod pa smo krenili po kvirinalski cesti v cerkev sv. Andreja, ki je bila zidana l. 1678. z jezuitskim zavodom vred. Cerkev je prav lična in ovenčana z marmeljnatimi umotvori. Vsa lepota in čast njena pa je grob sv. Stanislaja Kostka, čigar truplo se hrani v levi stranski kapeli v rakvi iz modernega lazurnega kamna. Tukaj je tudi grob kralja Karola Emanuela IV. sardinskega, ki je l. 1802. oblekel jezuitsko haljo in l. 1819. umrl. Skozi zakristijo se pride navzgor tudi v sobo, kjer je sv. Stanislaj umrl, držeč v roki podobo Matere božje. Ta soba je zdaj predelana v kapelico z dvema oltarjema. Na sredi nje stoji postelja iz alabastra, na njej leži truplo umirajočega svetnika iz črnega, glava, roke, noge iz belega marmeljna na mestu, kjer je umrl. Na oltarju v tej kapeli je imel sv. Oče Leon XIII. svojo prvo sv. mašo. V predsobi je mnogo svetinj v omaricah. Onemu, ki te je spustil v te prostore, moraš dati znaten „bakšiš“, sicer te prav po laški brezobzirnosti ošteje.

Zapustivši cerkev sv. Andreja smo se še enkrat ozrli nazaj na nasprotni strani ceste stoječo kvirinalsko palačo, katero

so pred 300 leti papeži postavili za svoje poletno bivališče. Od l. 1870. se sprehaja po njenih krasnih sobanah kralj laški, ki se pa, kakor pravijo, ondi ne čuti srečnega. In zakaj ne? Gotovo zato ne, videč, da Vatikan, kjer prebiva sivolasi namestnik Kristusov brez orožja in moči, obiskujejo dan na dan, leto za letom, ogromne množice ljudstva vseh narodov in krajev sveta, za Kvirinal pa, kjer se šopiri vsa posvetna mogočnost in oblast, se malokdo kaj pobriga. Ta čutila so tudi nas navdajala, ko smo stali poleg velikanskih kipov Kastorja in Poluksa na Kvirinalu. Kaj smo hoteli? Je in ostane večno resnično: „Non pravalebunt!“ Ne bodo zmagali namreč cerkve in nje poglavarja, starčka v Vatikanu, nikdar ne, ker le cerkvi in nje namestniku je obljubil Sin božji obstanek do konca sveta in nikakor ne laški vladi na Kvirinalu!

V bližnji kapucinski cerkvi smo si ogledali v spodnjih prostorih jako zanimive kapelice ali katakombe, v katerih so oltarji in vsi stenski okraski, kakor tudi svetilnice, narejene iz samih kostij. Pod oltarji in v stranskih vdolbinah pa ležé še dobro ohranjeni mnogi redovniki, kateri so že pred sto leti in kesneje zamrli. Občudovaje so romarji strmeli nad temi napravami, posebno pa še, ker ni nobenega duha čutiti v teh prostorih, dasi so pod zemljo.

Minul je dan, potekel pa tudi čas našega bivanja v Rimu; zadnji večer se je približal. Vračamo se na svoje stanovanje zadnjikrat, da se pripravimo za odhod. Pa glej, kaj se človeku na popotovanju vse primeri! Fiakarska iskrca se nam naenkrat zvrne na tla pod voz na sredi ozke ulice. Kaj bo z nami? Hoteli smo peš iti dalje, a voznik nas pomiri s tem, da skoči urno raz voz, prime konjiča za prednji konec, mrva požvižga ter z bičem švrkne po zadnjem delu in hop — zopet smo v navadnem tiru. Kajpada smo bili v skrbeh, fiakar pa se nam je smijal, ker je kaj takega gotovo vaju.

IV. Odhod iz Rima.

V torek zjutraj, 1. maja, smo se zbrali zadnjikrat v baziški sv. Petra, obložen vsakteri s svojo culico za odhod. V kapeli presv. R. T. smo bili pri sv. maši presvitl. g. knezoškofa, kateri je prav spodbudno govoril vsem romarjem za slovo. Pri

sv. maši so izborno peli naši romarski pevci, potem pa smo se posedli na pripravljene vozove ter odrinili takoj na kolo-dvor. Z Bogom, sv. kraji! Z Bogom, večno mesto Rim!

Vlak je oddrdral nazaj iz Rima proti Florenci z romarji, ki so odšli pokrepčani in poživljeni, zadovoljni in veseli, da so zdravi opravili svetoletno pobožnost, s trdnim sklepom v srečo, da hočejo zvesti ostati do konca Bogu in sv. Cerkvi, od katere jih ne bode odtrgala nobena sila in moč.

Bogata je laška dežela spominikov, božjih potov in drugih natornih krasot, a nad Rimom ga ni kraja; tako smo se pogovarjali med vožnjo. Rim je resnično središče vse krščanske zgodovine in umetnije in lepote, pred katero se zgubi vse drugo, kar smo videli krasnega.

Prišli smo v Florencio. Pravijo ji „la bella citta“ — lepo mesto, cvetoče mesto. Nekateri so se tu mudili in si ogledali nekoliko mesto. Zares, velikanske palače, krasne stavbe, posebno ob glavnem trgu, kar spominja na nekdanjo bliščobo in mogočnost. Še dandanes je na glavnem trgu in v sosednjih ulicah mnogo prodajalnic zlatnine in drugih vrednostij. V eni izmed teh smo brali v sredi med zlatnino ta-le napis: „Domine, ne in furore tuo arguas me . . . !“ Gospod, ne svari me v svojem srdi in ne tepe me v svoji jezi, (ps. 6, 2.) namreč za razkošje in nečimurnost, za kar je prav primerem napis in opomin.

Stolna cerkev je zvonaj polna marmelnate krasote in človek si misli, kaj bode še le znotraj, toda — preseneti te temota in praznота. Dolga je cerkev 169 m 104 m široka v križališču ter ima tri ladije. Gradili so jo nad 150 let. Poleg cerkve stoji sam zase 84 m visoki zvonik, kateri je prava dika te cerkve. V njem drži 400 stopnjic na kvišku in z vrha njegovega je krasen razgled po mestu.

Ogledali smo si tudi cerkev sv. Lovrenca, ki je v Florenci najstarejša, seveda od 4. stoletja sem že večkrat predelana. Dve nagrobni kapeli v njej sta posebno okrašeni z marmelnom in umetnimi spominiki. Obiskali smo tudi ob kratkem slikarno v stari palači Pitti, ki ima v 12 dvorinah nad 500 občudovanja vrednih slik raznih umetnikov. Bili smo tudi v cerkvi M. B., „Novella“ imenovani, v kateri je mnogo starinske

vrednosti. Oskrbujejo jo dominikanci. Čas nam ni pripuščal, da bi bili še kaj drugega ogledali v tem mestu; zato smo se nekoliko okrepčali z jedjo in pijačo, pa hajd dalje!

Dospeli smo v Bolonjo, katera ima to posebnost, da so po vseh ulicah ob straneh hodi pod oboki, da se lahko po njih sprehajaš tudi ob deževju. Mesto je snažno, ljudje prijazni in ne več tako nadležni kot drugod, kar je znamenje, da se jim ne godi slabo. Hitro smo si ogledali sledeče znamenitosti: Cerkev sv. Petronija, ki je zidana v gotskem slogu, velikanska in res krasna. Ima 3 ladije in 20 kapelic, dolga je 117 *m* in 40 *m* visoka ter okrašena z mnogimi slikami. To je zares krasen spominik prvemu škofu tega mesta.

Cerkev sv. Dominika, čigar truplo se hrani v beli marmelnjati rakvi na oltarju. Ta svetnik je neizmerno storil za sv. cerkev. Iz njegovega reda so bili 4 papeži, 60 kardinalov, 150 nadškofov in 800 škofov.

Krasna je tudi cerkev sv. Petra. Obložena je z ogromnim strebrovjem in marmelnjatimi kipi. Ne daleč od nje pa stojita svetovnoznana zvonika, izmed katerih je eden 78, drugi pa 40 *m* visok. Nagnjena sta drug proti drugemu 1-2 *m* in se vendar nobeden ne podere. Stojita že blizo 900 let, kajti Bolonja je izmed najstarejših laških mest.

Ker nam je časa primanjkovalo, zato smo hiteli še urno obiskat cerkev sv. Katarine bolonjske, katero zovejo meščani „svojo svetnico“. Bila je namreč pred 400 leti prednica klariškega samostana v tem mestu, odlična po učenosti in svetosti tako, da jo je Bog poveličal s čudeži že na zemlji. Njeno telo je še dandanes nestrohnjeno, sedeče na krasnem prestolu, oblečeno v draga oblačila. Na glavi nosi svetlo krono, v eni drži križ, v drugi knjigo, ki jo je sama spisala. Z obraza ji sije nebeška miloba. Žal naj mu je, kdor hodi po mestu in ne obiše te svetnice! Tukaj se hranita tudi še dva trnja s Kristusove krone, ovita z njegovim lasom in še več drugih svetinj.

Še eno posebnost tega mesta naj omenim in ta je: pokopališče (*campo santo*) zvunaj mesta, ki slovi radi ogromnih spominikov in lepe razvrstitve grobov. Spominiki so večinoma paganske narave. Posebno eden me je iznenadil, ki nam v grozni furiji predstavlja obup človekov z napisom: „Kratko

življenje, redko veselje, sovražna smrt, večne muke!" Bolj kot ti spominiki so nas pa zanimala v cerkvi, ki je bila nekdanj kartuzijancem v službo, slike raznih umetnikov, posebno pa še v zakristiji premnoge razobešene verige, katere so v spomin tu zapustili premnogi odrešenci iz turških vojskâ prejšnjih stoletij.

Ozrlí smo se nazaj v mesto gredé še na hribu zgrajeno božjepotno cerkev sv. Lukeža, h kateri drži nad 600 obokov broječe arkadno hodišče, od koder je veličasten razgled po daljavi, ki je poraščena s sadnjim drevjem in hišami in poljem. Potem pa smo se poslovili od prijaznega mesta ter okrepčani tudi telesno z jedjo in pijačo veselo odrinili dalje proti Padovi.

Slovenci dobro poznajo sv. Antona Padovanskega ter se mu goreče priporočajo v raznih potrebah. Zato smo pa romarji tudi prav z veseljem pohiteli v mesto potožit mu svoje zadeve, v mesto, ki ima tega svetnika za „svojega“, in ga kliče kar kratko „il santo“. Cerkev sv. Antona je veličastna že na zvonaj; krasi jo sedmero ogromnih kupol, na znotraj pa jo odlikuje njena prostornost, slike in marsikatero umetnije. Dolga je 95 m, široka 34 m, visoka 37 m ter okrašena posebno ob močnih stebrih z nagrobnimi marmeljnati spominiki, pa tudi z mozaiki itd. Kmalu po smrti svetnikovi l. 1231. so jo začeli zidati in še danes se opaža v njej, da nekdanja gorečnost še živi med romarji, katerih se ogromne množice vsako leto shajajo v njej. Posebno zanimiva je na levi strani sv. Antona kapela, v kateri gorí noč in dan po 20 svetilnic. Nad oltarjem iz marmeljna, okrašenim z bronastimi kipi svetnikov, se bere latinski napis: „Pridite k meni vsi, ki se trudite in ste v revah in nadlogah!“ No in kdo ni brez njih? Pravo mojstersko delo v tej kapeli je devet reliefnih podob na stenah, ki nam predstavljajo devet največjih, po sv. Antonu storjenih čudežev. Ssv. strahom in ginjenostjo poklekne romar tja pred grob sv. Antona, kjer se vedno beró sv. maše, ter mu z vso gorečnostjo in zaupanjem razkriva svoje dušne in telesne bridkosti. — Za glavnim oltarjem v kapeli se hranijo mnogotere dragocenosti in darovi te cerkve. Izmed vseh pa je najznamenitejša svetinja še dobro ohranjeni jezik svetega Antona, ki nam priča, da je Bog zares čudovit v svojih svet-

nikih. Koliko posvetnih mogotcev in slavnih veljakov je bilo na zemlji in kedo praša po njih? Sv. Anton pa je bil reven na zemlji in že nad 600 let ga slavi in časti in obiskuje ogromna množica vernega ljudstva!

Na južni strani mesta, ne daleč od sv. Antona, stoji druga zanimiva renesanska, 111 m dolga cerkev s štirimi kupolami svete mučenice Justine. Njeno truplo počiva pod glavnim oltarjem v presbiteriju, v katerem je mnogo stolov za duhovnike. Na njih je sto umetno izdelanih podob nove in stare zaveze, zares krasno delo. V prednji kapeli na levi strani počiva truplo sv. Lukeža, za čigar oltarjem se še hrani rakev, v kateri so ga prenesli sem, v nasprotni kapeli pa so svetinje sv. Matija apostola. V drugih kapelah počivajo sv. ostanki sv. Maksima, svetega Jakoba, sv. Felicite, sv. Urija. Iz svetišča je vhod v staro cerkev, kjer je v posebni kapeli oltar sv. Prosdokima, prvega padovanskega škofa, ki je mesto pridobil krščanski veri. Od ondod se pride v podzemeljske ječe, v katerih so ječali vkle-njeni sv. mučenci: Prosdokim, Justina, Danijel. Tik ječ pa je „studenec nedolžnih“, velika rakev, kjer počiva mnogo mučen-cev, ki so v Padovi prelili svojo kri za sv. vero.

Poleg te cerkve je bil nekdanj benediktinski samostan, dandanes pa vojašnica. Pred cerkvijo pa je velik trg, zasajen z drevjem v drevored, v katerem je mnogo kipov padovanskih mož. Odtod smo se peljali po ozki ulici s tramvajem nazaj v mesto, da smo si v naglici ogledali še stolno cerkev, ozrli se po padovski univerzi in drugih tamošnjih zgradbah, potem pa se poslovili od mesta ter se odpeljali na kolodvor, kjer je neki pobalin kamenje lučal za nami v svoji vročerkvnosti zato, ker mu nismo dovolili, da bi se vspenjal po našem vozu med vožnjo.

Iz Padove smo pohiteli še v ono znamenito mesto, ki je zgrajeno večinoma „na našem Krasu“ — v Benetke — „kraljico morja“. Mnogi romarji so Benetke zdaj šele prvič videli in kdo bi se čudil, ako so kar strmeli nad to krasoto sredi morja, postavljeno na 117 otokih, ali prav za pravo na mili-jonih hlodov, na katerih so potem zidane krasne cerkve in palače. Benetke so bile nekdanj jako mogočno mesto, ki se je ponašalo s svojo veljavo in bogastvom; dandanes pa vlada tod revščina. Vendar nam pa pričajo razne stavbe o nekdanji kra-

soti in bogastvu. Ne bom omenjal vsega na drobno, le nekatere posebnosti hočem poklicati romarjem v spomin.

Stopimo na ponositem Markovem trgu v visoki zvonik, kamor se prav lahko pride, ne po stopnjicah, marveč po napeti poti naokrog navzgor. O kako diven, veličasten razgled po morju, po mestu in po bližnjih otokih! Človek je kar očaran ob tem pogledu! Vse lepote popisati ne more nobeno pero. Pred tabo na morju leži otok sv. Jurija z lepo cerkvijo, v kateri so letos prav slovesno obhajali spomin, da je bil l. 1800. tukaj papežem izvoljen Pij VII. Dalje v daljavi pa še krasnejši otok Lido kaže svojo razsežnost po morju. Spodaj pod teboj pa ti na trgu mrgoli ljudi kot mravljincev in krog in krog zreš visoke palače in kupole cerkvâ.

Vso občudovanja vredno krasoto pa hrani v sebi stolnica sv. Marka. Najpreje se pride v predcerkvišče skozi pet vhodov. Razne mozaične podobe iz stare zaveze krasé obok. Od tod držé tri bronasta vrata v cerkev, koje tla so valovita, cerkev sama pa bogato črez in črez okrašena z mozaičnimi podobami tako umetno in okusno, da človek kar strmi. Podobe so vzete iz sv. pisma, iz življenja Jezusovega itd. Cerkev stoji že nad 800 let, zidali so jo 100 let, krasili pa 3—4 sto let. Prostora v njej je za 25 tisoč ljudij. Zgrajena je v podobi križa in razdeljena v tri ladije. Presbiterij je nekoliko višji od druge cerkve. V njem je krasen, dragocen oltar sv. Marka, kjer počiva njegovo truplo v marmeljnati rakvi. Okraski so vredni nad 1 milijon gold.

Tik cerkve sv. Marka stoji doževa palača ali bivališče benečanskih vojvodov. Ta stavba je marmeljnata od vrha do tal. Po mostovžih znotraj je mnogo doprskih kipov dožev in drugih slavnih mož. Tudi vhod v ječe je ondi, tedaj v one strašne temne kraje, kjer je nekdanj na stotine nedolžnih vzdihovalo v mukah, naposled pa storilo grozno smrt. Vidi se na koncu hodišča še prostor, kjer so nesrečnike obglavljali. Kri je tekla skozi korito v morski kanal, mrtva trupla pa so po noči vozili na morje ribam v hrano. „Ponte dei sospiri“ nam še dandanes priča obupnost onih, ki so hodili tod, da se ni nobeden več vrnil, kdor je enkrat šel čezenj. Lasje se človeku ježé na glavi pri tem pogledu. To je kraj groznih spominov.

Ko smo še ogledali gornje sobane, okrašene z mnogimi velikimi slikami in kipi, dvorane polne umetnij in dragočnosti, muzej, knjižnico itd., ko smo še občudovali v neki dvorani velikansko sliko, ki nam predstavlja nebeško veselje, zapustili smo to palačo, pomneč, kaka je bila nekdanj moč, slava, košatija, pa tudi grozovitost Benečanov. Pogledali smo še po trgu sv. Marka, kjer se otroci igrajo z golobi ter jih krmijo prav po domače, da se jim golobje vsedajo na glavo, rame itd., potem pa se poslovili od Benetk ter odrinili na kolodvor, eni peš čez „ponte Rialto“, drugi vozeč se s parnikom ali pa čolnom, da se lahko pohvalijo, da so i na morju bili.

Hvala Bogu! Zadnjikrat se vsedamo v vagone, da odri- nemo v domovino. Vlaku jo pobriše iz Benetk ter drdra po mestu sredi morja v Mestre, odtod pa proti Vidmu, kamor so šli nekateri tudi nekoliko si ogledat velikansko stolnico in druge mestne posebnosti, večina pa naravnost po isti poti nazaj na Kranjsko, od koder so pred enim tednom odšli. Oni, ki so šli v Videm, so pogledali nekoliko tudi v Gorico, se poklonili Njegovi Eminenciji kardinalu, potem pa se vrnili veseli in zadovoljni domov.

Vsi romarji so zadovoljni in veseli, nikomur ni žal po novcih, ki jih je porabil, vsak si želi še enkrat doživeti jednako srečo. Trud in trpljenje romarsko pa obrnimo za pokoro in hvaležni Bogu za vse, zapojmo slavni „Te Deum“ v zahvalo!

V nesreči.

Počila je zadnja struna,
Zadnji mi uvenel cvet;
Zadnja stvar mi je umrla,
Še vežocha me na svet.

Kakor čoln na burnem morji
Z vali jeznimi tepen,
Kakor rožica v puščavi
Vzdiham sam in zapuščen.

Zapuščeni? Ne: Res da vsè tu
Zli udar mi je končal,
Vender še živi mi jeden:
Ti, Bog, še si mi ostal.

Tisočkrat sem Te razžalil,
Tisočkrat hudo grešil,
Vender zmirom še si dober,
Zmirom še mi blag in mil.

Človek bi zavrnil trd me:
Kjer si v sreči radoval,
Pojdi še z nesrečo svojoj,
Kaj bi meni žaloval.

Ali Ti si milost večna,
Ne zametaš trd in strog,
Torej k Tebi se zatekam,
Ne zavrni me, o Bog!

Némam več opore druge,
Tebe milo se oprem,
Tebe prosim in vzdihujem,
V Te zaupliv tužno zrem.

Daj mi bolnemu zdravila,
Tolažila v dušo vlij,
Rahlega pokoja srečo
Nežno v srce mi prisij!

Dr. I. M. Kržišnik.

Oj ven, oj ven iz labirinta!...

Oj ven, oj ven iz labirinta,
Kjer se izgubljam siromak,
Kjer točijo mi le absinta,
Kjer otrovljen je prostor vsak.

Oj proč, oj proč iz kolobarja,
Kjer same spletke vladajo,
Kjer dobro vse se v zlo potvarja:
Značaji, žal, propadajo.

Oj proč iz javnega vrvenja,
Kjer žge nebroj krivic in zmot
Kjer sila javnega menenja
Podi može na polzko pot.

Oj proč s svetovnega grobišča
Tja v živi svet, mej krog sirot,
Kjer podlim dušam ni sejmišča,
Kjer ljubav čuva še svoj... kot.

V kotičku tem bom jaz prebival,
In negoval bom sirotčad,
V tem delu upam, da bom vžival
Ljubezni žive cvet in sad!

A. Kalan.

V dno Srca božjega se skrij . . .

Kedar na morji hud vihar razsaja,
Ko lomijo valovi se peneči
Ob silne skale vdarjajoč besneči,
Ko groza smrti po valovih raja,

Takrat se ribe v morju vse od kraja
Izgubljaajo v propad morja bobneči,
V globini se otmó pogibelji grozeči,
Tu moč razbije se viharjev zmaja. —

Če ti vihar strasti srce razdeva,
Če dvom strupen te goni do propada,
Če vere luč ugaša, up gineva . . .

V dno Srca božjega se skrij! . . . Tù nada
Rešitve srcu tvojemu žareva,
Tù duši tvoji zlati mir zavlada.

A. Kalan.

Čemu trpi mi pač srce? . . .

(V spomin † dr. Fr. Lampetu.)

Grob so prijatelju skopali,
Ki bil mi živ je ideal,
Pogrebci hladno se mrmrali:
„Že zopet jeden je zaspal.“

„Bil vzoren je“, so rekli prvi,
„Kaj čemo: umreti vsem je nam“,
Dejali drugi, z groblja tekli
Brez srca so vsakdo v svoj hram.

Na nebu pa je solnce milo
Sijalo žarno čez ravan
Kakor da srcu bi svetilo,
Kakor da bil bi rojstva dan.

In rože so okrog cvetele,
Kot poročencema cvetó
In penice so v grmih pele
Kot mladim v gnezdecu pojó.

A v meni se je srce trlo
Pod težo vdarca vzdihujoč,
Ko v grobu drazega je zrlo,
Ki bil mi vzor je, nada, moč . . .

Na grob užaljen sem se sklonil
Oj, da umrl jaz z dragim sem,
Solz vrelec mi raz lic je ronil,
Zaželel ga vzbuditi sem.

Zaman! — Prijatelj ni se vzbudil
In meni ni umreti moč,
Zaman na grobljo sem se zgrudil
Nad manoj dan, nad njim je noč! . . .

— — — — —
Čemu tekó mi pač solze,
Če ne predró mi v grob poti?
Čemu trpi mi pač srce,
Če drazega mi ne vzbudi? . . .

V Ljubljani, 26. septembra 1900.

A. Kalan.

Prijatelj je množica jokala . . .

(V spomin pesniku bogoslovcu I. Voljču — † 25. okt. 1900.)

Jesen je pozna. — Listje z drevja pada,
Cvetice manejo se v prah pred slano,
Megla se vlači v noč in v jutro rano,
Moč solnca gine: zadnja vene nada . . .

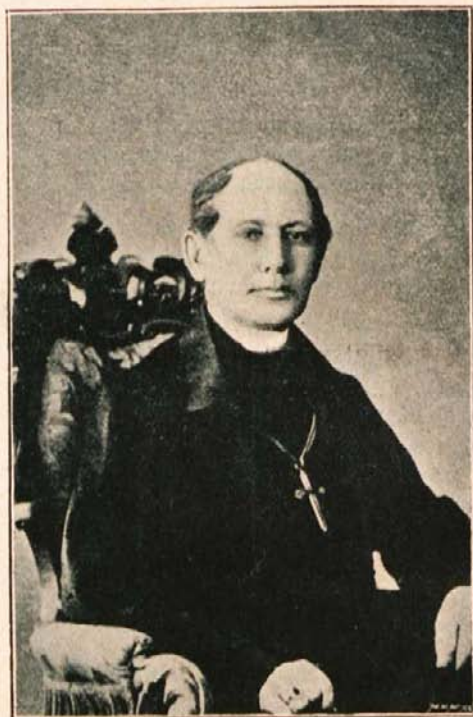
To tožni čas je splošnega razpada,
Naravi smrt grozi z močjo nevnano!
V ledeni mrz bo kmalu vse vkovano
Železni zakon tak v naravi vlada!

A Tebe neizprosna smrt je vkrala,
Ki kakor cvet pomladni si poganjal
Ko duša čarne pesmi Ti snovala,

Ko slave zor se pevcu je oznanjal:
Prijatelj je množica jokala:
Ko zvon ti v grob pomladni je pozvanjal . . .

A. Kalan.

Prošt dr. Anton Jare.

† Prošt dr. Anton Jarc.

Naših vrljih prednikov častiti spomin je
živelj narodnega duha. Pomēti starih junakov
slavo in si pripravil mlajim pogin.

A. M. Slomšek.

Lep broj vrljih sinov slovenske matere so nam že opisale „Drobtinice“. Od prvega začetka se je ponašal vsak letnik z životopisom kakega znamenitega Slovenca, ki je zastavil vse svoje najboljše moči v prid trpečemu človeštvu, v razširjanje omike mej Slovenci, v povzdigo verskega življenja ali pa se je odlikoval z znamenitimi krepostmi, svojim sodobnikom v zgled, naslednikom pa v posnemo. Ali naravnost nehvaležno bi bilo, ako bi ne postavili skromnega slovstvenega spomenika možu, ki je pomagal presaditi svoj čas „Drobtinice“ iz zelene Štajerske na Kranjsko v belo Ljubljano, kjer še zdaj podajajo vernim Slovencem kruha bogoljubnih resnic in veselega, nedolžnega razvedrila. A ne le to. Mož, čigar življenje kanimo v kratkih obrisih naslikati svojim bravcem, je tesno združen z zgodovino cerkvenega življenja na Kranjskem, je neločljiv od šolskega razvoja v naši deželi, je kakor temeljni kamen v zgodovini dobrodelnih društev našega stolnega mesta.

Ta mož je pokojni prošt dr. Anton Jarc.

I. Mlada leta.

Splošno opazujemo, da nam je prejšnje čase vzrastlo več slavnih mož na Gorenjskem, nego podrugodi. Nekateri trdijo,

da je bila temu vzrok večja rodovitnost gorenjskih krajev. Vsled tega pa so imeli posamniki tesnejše zveze z Ljubljano, kamor so dajali šolat svoje sinove. Drugi zopet menijo, da so se kmetje po Gorenjskem bolj svobodno gibali, ker že v prejšnjih stoletjih niso bili tako trdo priklenjeni na graščine, kakor po Dolenjskem. Mnogi so se oprostili tlake, so dospeli z marljivim delom do večega blagostanja in so vsled tega tudi lažje pomagali svojim otrokom do boljšega kruha. Ali naj že bodo vzroki ti ali oni ali oboji, istina je, da je iz drugih pokrajin naše domovine izšlo v prejšnjih letih manj učenih in znamenitih mož nego z Gorenjskega. Častno izjemo v tem pogledu pa tvori naš slavljenec. V srcu Dolenjske mu je tekla zibel.

Med Dobrničem in Žužembregom, med Sotesko, Prečino in Mirno pečjo primeroma v sredini leži mala župnija Ajdovec, ki šteje okoli tisoč duš.

Kraj je kamenit, ljudstvo, kakor sploh Dolenjci po gričih in hribih, pobožno; zapravljivosti ni vajeno. Živi od poljedelstva in živinoreje, a tudi trta že vspeva.

Do l. 1789. so sodile raztresene hiše in vasice pod starodavno dobrniško župnijo. Tačas pa se je ustanovila lokalija, da bi ljudstvo v bližini imelo duhovnika v svoj časni in dušni blagor.

Tod sta se poročila l. 1793.¹⁾ ženin Anton Jarc in nevesta Uršula Maver. Obdelovala sta zemljišče, podedovano po stariših. Oba sta bila pobožna in po njiju hiši se kletev ni razlegala. Ako je kdo moža razžalil, je k večjemu vzdihnil: „Bog, ti meni grehe odpusti!“ To je bil najhujši izraz nevolje. Naj bi si pač to zapomnili tisti jezljivi ljudje, možki in ženske, ki menijo, da pri vsaki nepriliki morajo robantiti in vžigati jezo s kletvicami, sebi in drugim v pogubo! Zakaj je dandanes toliko hiš nesrečnih, zadolženih in na kraju propada? Zato, ker se v njih kolne in se tako odganja ves blagoslov božji. Kjer se kletvina po hiši šopiri, ondí se dolg na vatle meri.

¹⁾ Č. g. župnik Frančišek Jarc, pokojnikov nečak, mi je poslal prav zanimivih podatkov iz mladostne dobe svojega strica. Za poznejše delovanje mi je obznanil preč. g. kanonik Matija Leben, pokojnikov iskren prijatelj, raznih znamenitih črtic. Obema gospodoma se za to posebno prijaznost presrečno zahvaljujem.

Čvrsto sta si opomogla naša zakonska z delom pridnih rok. A k popolni zakonski sreči je še nekaj manjkalo. Bila sta dvajset let brez otrok. Zaupala sta v Boga in storila obljubo, ako jima Bog dodeli sina, da ga bodeta poslala v šolo, kjer naj se izuči za duhovnika. Pri Bogu ni nemogoča nobena reč. Dne 15. avgusta l. 1813. se jima je porodil sin, kateremu so dali očetovo ime Anton. Hvaležno sta oče in mati sprejela nedolžno dete kot dar božji, od katerega bo treba kdaj dajati resnoben odgovor. Zvesto sta ga od prvih dnij izročila Bogu v varstvo in v pomoč Marijino in mislila sta, kako bi dopolnila obljubo, ki sta jo Bogu dala. Bog pa se je milostivo ozrl na njijino obljubo in dar in jima dodelil še pet otrok; to so: Frančišek, Martin, Ana, Jožef in Jernej. Najmlajši je tudi postal duhovnik ter umrl kot župnik leta 1894 v Dolu pri Ljubljani. Frančišek je prevzel po očetu domačijo in tudi njegov sin je dosegel duhovski stan. Mnogo let že župnikuje na Mirni na Dolenjskem.

Preidimo zlata leta nedolžnega veselja, ki so mlademu Tončku potekla v očetovi hiši. Komaj je dobro znal govoriti in svoje nedolžne ročice sklepati v molitvi, že sta se roditelja resnobno pogovarjala, kam naj bi milega prvorojenca poslala v šolo. Dogovorila sta se z Avsenikom, učiteljem na Mirni, da ga izročita njemu v prvotni pouk. Toda neki star in izkušen frančiškan, ki je bil takrat učitelj v Novem Mestu, je odsvetoval, češ, ako mislite dati dečka v višje šole, mora precej pri nas s šolo začeti. To je bilo res najbolje. Žal, da marsikoji stariši, ki imajo za šolo godnih otrok, tega niti dandanes ne uvažujejo, ter pusté leta in leta, da otroci v domači šoli hlače trgajo in se skoro nič novega ne naučé. Kdor hoče svojega sina izšolati, naj ga dá čim prej v dobro, redno ljudsko šolo v mestu, da bode deček leto za letom napredoval, ne pa sproti pozabljal, kar se je prej naučil. Koliko učencev je že obžalovalo, da niso prišli prej v šole, ker so domači leto za letom premišljevali, ali bi ga poslali v mesto v šolo, ali ne. Tu zares velja sveto-pisemska beseda: Kar misliš storiti, brž stóri!

S kmetov še dandanes prihaja v mestne šole lepo število nadarjenih mladeničev. Bistro glavico prinesó seboj in pa verno srce, polno božjih nauk, zasajenih po dobri materi. Zato se

s pridom poprimejo šolskih naukov in vneti za šolo potem tudi dobro vspevajo. O, da bi le dandanes ne bilo po mestih toliko grabežljivih volkov v ovčjih oblačilih, ki se bližajo mladim dijakom in jih zalezujejo toliko časa, dokler mlade žrtve ne zapadejo časni in dostikrat celo večni pogubi! Brezvestni zapeljivci dajejo v roke neizkušeni mladini slabih časnikov, brezverskih knjižur, katere polagoma vse dobre verske kali iz mladih src porujejo. In tako se dogodi neredko, da mladi ljudje ob času, ko bi jim trebalo največ opore v sveti veri in njenih naukih, po svetu lazijo kakor popotnik brez kažipota, po morju življenja veslajo, kakor čoln brez brodnika. Ne znajo se ustavljati zapeljivim družbam, dostikrat brez vere tavajo okrog, nevedé, kaj hočejo za bodočnost. Koliko jih pošljejo naši kmetski stariši v šolo, želeč, da jim učitelji vzgojé značajnih mladeničev, ki bodo kdaj v gosposkih službah čast domovini in opora onemoglim roditeljem, a žal, prekasno se zavedó skrbni stariši; ko je že prepozno vzdihujejo: Ne bil bi dal študirat svojega sina, da sem vedel poprej, kako se mi skvari v mestu. Stariši, pazite, kam pošljete svojega otroka na stanovanje! Kjer sme deček brez strahu hoditi, kamor se mu zljubi, kjer ne pazijo nanj zunaj šole. kjer se za molitev nič ne brigajo, tam ga nikarte ne pustite, če bi ga vam tudi prevzeli brez plačila. Slabo stanovanje in pa beraška palica — oboje ni nič prida.

Mirno so tekla našemu Antonu šolska leta v Novem Mestu. Iz ljudskih šol je prestopil v latinske ali v gimnazijo. Vsako leto je prinašal domov na počitnice odlično izpričevalo in z vsakim letom je rastlo veselje njegovih starišev, da se jim kdaj obljuba in srčna želja izpolni. Pa je res lepo pogledati marljivega mladeniča, ki se leto za letom lepše razvija. Kdo bi ga ne bil vesel? Kakor roža je, zasajena v vrt božji, kjer se krasno razcvita. Po zgledu Zveličarjevem raste v starosti in modrosti in umnosti pred Bogom in pred ljudmi.

Tisti čas je imela v Novem Mestu gimnazija šele šest razredov. Kdor je ondi dokončal, je moral v Ljubljano na modroslovsko učilišče ali licej. Tudi na tem zavodu se je šolal mladi Anton Jarc dve leti z izvrstnim vspehom. Tedaj pa je bilo treba pomisliti, kam poslej. Kateri stan naj si izvoli?

„Kdor hoče prav srečno svoj stan izvoliti“ — piše tako krasno naš Slomšek — „ima skoz grob v dolgo večnost pogledati in poslušati, kaj mu vest pravi in kamo ga srce pelje. Dober, pa tudi potreben je starišev svèt, pa tudi posvetovati se s svojim spovednikom in takim učenikom, ki je učencem dober oče in moder mož. Ni dobro poslušati mesa ne krvi, tudi očeta in matere slušati ni vselej prav, ako Bog koga v stan ne kliče. Kdor si pa že od mladnih dni duhovski stan izvoli in se tega stanu skozi vse šole neomahljivo drži, njemu je lahka stanu volitev.“

Tako se je godilo našemu Antonu. Ker je bilo tedaj mnogo bogoslovcev, vseh, ki so se oglasili za duhovski stan, niti v semenišče sprejeti niso mogli.

Vedel je to naš mladenič; dobro mu je bilo znano, da si bo mogel prvi dve leti izven semenišča iskati stanovanja in hrane, vendar kratkomalo ni omahoval. Z vsem mladeniškim ognjem se je poprijel bogoslovskih nauk. Previdnost božja pa je tudi v tej nezgodi lepo poskrbela za mladega bogoslovca. Prišel je namreč v blago rodbino Gresel-Baragovo, kjer so ga sprejeli za domačega učitelja. Poučeval je sina Jožefa Greselna, kesnejšega graščaka trebanjskega. Zato pa je bil dobro preskrbljen s hrano in stanovanjem. Dobro se mu je moralo goditi v tej hiši, kajti prijateljske vezi je pokojnik ohranil z Greselnovimi do svoje smrti. To pa je tudi dokaz njegovega blagega srca, ker ni pozabil, da je ob nevarnih časih svojega življenja našel mirno zavetje v poštenu rodbini.

Toda leta tekó. Tretje in četrto leto je naš pokojnik zvršil kot gojenec knezoškofijskega semenišča v Ljubljani in dne 13. avgusta leta 1838. ga je tedanji knez in škof Anton Alojzij posvetil v mašnika.

„Kakor je jasno pomladansko jutro, polno blagosti in krasnega cvetja, polno zdravja in sladkega petja, tako veseli in srečni so dnevi novega mašnika, ki od Boga v duhovski stan poklican, ne prisiljen, svojo sveto službo veselo nastopi. Takemu izvoljenemu božjemu ljubljencu so steze s cveticami potrošene, vse njegove stopinje blagoslovljene. Njegovi vrstniki, znanci in prijatelji, sosedje in sorodniki, celo oče in mati mladega pomaziljenca klečé za svečeniški blagoslov prosijo ter

skušajo novemu mašniku častiti stan polepšati in prijetnejši storiti. Vsa domača soseska se njegove sreče veseli, obdaruje svojega rojaka po zmožnosti in si prizadeva novemu mašniku vesel in srečen dan nove svete maše povišati in počastiti. Vse steze so zeleno okinčane, vsi podboji ovenčani, in hiša božja kakti nevesta prazno opletana, v koji bode novi svečenik prvo sveto mašo služil. Vsa pota in ceste so polne vernih ljudij, ki od blizu in daleč na novo mašo hitijo, in vseh oči so v mladega mašnika obrnjene, katerega v lepi procesiji častito k oltarju peljejo.¹⁾

Prav tako, kakor nedosežno zna popisovati naš Slomšek, se je godilo velike maše dan (15. avgusta) l. 1838. v Ajdovcu. Slovesno je pel sv. mašo č. g. Anton Jarc, tamošnji rojak, in sicer je bila ta nova maša prva, odkar je duhovnija samostojna postala. V trajnem spominu pri poštenem ljudstvu je ostala ta cerkvena svečanost, kakor pripovedujejo ondotni rojaki: od tačas so začeli Ajdovčanje z veseljem svoje sinove pošiljati v šole. In dasi je ajdovška župnija majhna, je vendar poslala odtačas lepo število duhovnikov v vinograd Gospodov. Pred kratkim je rekel neki duhovnik svojemu sobratu, ki je doma iz Ajdovca, tele pomenljive, četudi šegave besede: „Ti si pa doma v tisti župniji, kjer duhovniki rastejo.“ O, da bi pač iz vsake župnije vzrastlo mnogo dobrih duhovnikov zlasti današnje dni, ko je duhovska setev velika, delavcev pa malo!

II. Na delu in v službi.

Ko minejo slavnostni dnevi nove maše, mora mladi duhovnik skoro prijeti v roke popotni les in nastopiti službo, katero mu odkažejo višji pastir. Našemu gospodu Antonu so poslali najprej poziv, naj gre nemudoma v pomoč k bolehnemu župniku na Ježico blizu Ljubljane. Ali tod mu ni bilo dolgo ostati. Kmalu je namreč nastopil dolgo pot na cesarski Dunaj, kjer se je imel po želji svojega škofa višje izobraziti v bogoslovskih vedah. Pokoren svojemu predstojniku je ostal na Dunaju do spomladi leta 1842. Prvega sušca istega leta je postal doktor bogoslovja. A visoka akademiška čast mladega duhov-

¹⁾ Prim. Slomšek: Zbrani spisi III. Str. 364 nsl.

niža nikakor ni zaslepila: ostal je ponižen in pohleven. Vrnivšemu se iz tujine, odkažejo predstojniki nov delokrog dušno-pastirskega delovanja na Vrhniki, kamor je moral mladi doktor za kapelana. Vneto je deloval v svoji službi in stari ljudje se še spominjajo njegove posebne prijaznosti, ljudomilosti in postrežljivosti. Za ves čas svojega življenja si je ondi pridobil prijateljev; zlasti je do smrti ostal prijateljsko udan nekdanjemu županu Ignaciju Jelovšku in vsej njegovi rodbini. Le kjer živé blaga srca, ondi se snujejo in trajajo prijateljstva; zato je dandanes malo zvestih prijateljev, ker je malo ljubezni, tem več pa sebičnosti in pohlepnosti. In vendar tudi nam velja beseda, s katero sveto pismo slavi prijatelja. Kdor ga je našel, našel je velik zaklad.

Nestalna je služba mladega duhovnika zlasti prva leta. Komaj se je privadil kakemu kraju, morda mu še prav posebno ugaja, kar pride povelje škofovo, naj se preseli drugam. Nekaj neprijetnega je gotovo tisto pogosto menjavanje službe, a je tudi koristno. Kdor pozna ljudstvo le v enem kraju, kesneje kot samostojen duhovnik dostikrat ne bo prave zadel, da bi ljudi po potu modrosti vodil do časne in večne sreče. Ako pa je duhovnik bival v svojih prvih letih na mnogoterih službah, po kmetih in po mestih, po hribih in planotah, se mu bode duševno obzorje razširilo in marsikaj bode izgovarjal, kar bi sicer strogo preganjal, marsikaj hudega pa bode odvrnil z lepo, mirno besedo, izgovorjeno o pravem času in na pravem mestu. Drugi kraji, druge navade a tudi razvade, katere treba odstranjevati vestnemu duhovniku. Koliko lažje pa jih zatira, ako pozna značaj svojih župljanov in vé, kako jim je laglje priti do srca. Zmerno a stanovitno, previdno in modro, vselej pa po zgledu Kristusovem velja zlasti gledé delovanja duhovnikovnega.

Sredi gorečega pastirovanja doleti našega dr. Antona Jarca nenadoma poziv, naj se preseli v Ljubljano. Ondi naj bi poučeval na gimnaziji verouk in vzgojeslovje. Poznali so ga namreč deloma še iz latinskih šol, da je s pridom poučeval mlajše dijake. Cenili so ga tudi zaradi njegovih razsežnih študij, dobro vedoč, da ga bodo učenci vzpričo njegove resnobe in zaradi njegovih zmožnostij spoštovali. Koliko časa je služboval kot namestni učitelj na gimnaziji, nisem mogel dognati. Le toliko je gotovo,

da se je leta 1844., ko je obiskal cesar Ferdinand Ljubljano, predstavil tudi naš Jarc presvetlemu vladarju, ki se je mladega profesorja spominjal še z Dunaja, ter ga takole nagovoril: „O, vas pa še dobro poznam; sem bil večkrat na Dunaju pri vaši sv. maši.“

O tej dobi se je zgodila velika izpremema pri srednjih šolah. Dotlej so latinske šole imele le po šest razredov, minister Thun pa jih je razširil na osem, kolikor jih obsegajo še dandanes. Uvedel je tudi tako imenovano maturo ali zrelostno poskušnjo. Starejši profesorji se raznih novotarij niso mogli prav privaditi, zato so šli raje v pokoj. A od starejših šolnikov tudi ni bilo pričakovati, da bodo preosnovno gimnazij izvedli tako, kakor jo je ukazal cesarski minister. Zato se nam ne sme čudno dozdevati, ako je nekega dne mladi profesor Jarc dobil poziv, naj prevzame začasno vodstvo ljubljanske gimnazije. Da se mu je poverila tako odgovorna služba, je znak, koliko zaupanje je tedanja vlada nanj stavila. Pogumno se je poprijel svojega posla in vodil gimnazijo ljubljansko toliko časa, dokler se mu ni ponudila še častnejša služba.

Po letu 1848., ko so se na jugu narodi umirili, je pričela avstrijska vlada po Ogrskem in Hrvatskem neko reformatorično delovanje, o katerem sedaj zgodovina priča, da se je popolnoma izjalovilo in ponesrečilo. Namen temu delovanju je bil, kolikor mogoče širiti nemščino po južnih krajih države. Zato je pošiljala vlada uradnikov in profesorjev na jug, kateri bi v prvi vrsti morali pospeševati razširjanje nemškega jezika po ondottnih krajih. Nam se dandanes kajpada zdi tako početje nes pametno, ker nenaravno; toda onih uradnikov ne smemo soditi drugače, nego po poslu, kojega so imeli zvrševati. Sploh se jim je reklo, da je njih naloga, da ponesejo nemško kulturo (omiko) proti vzhodu. In uradnik mora vršiti svojo dolžnost, za katero ga je vlada vzela v službo, sicer dobi „višnjevo polo“.

Zakaj to pripovedujem?

Dne 27. novembra leta 1851. je dobil iznenada dr. Jarc poročilo z Dunaja, da je imenovan kot začasni nadzornik srednjih šol na Hrvatskem in v Slavoniji. To je bilo torišče novega, težavnega delovanja, kateremu se ni bilo lahko odtegniti. S službo je bil sklenjen naslov šolskega svetnika in dohodki sed-

mega činovnega razreda. Preselil se je torej v Zagreb. Ondi se mu je odprlo novo delovanje, o katerem kesneje ni rad govoril. Hrvatje nemško-centralističnemu sistemu niso bili prijazni in so zato bolj od strani gledali tujce ali „švabe“ (kakor so jim rekli), ki so k njim prihajali. Po drugi strani pa je hitro uvidel novi nadzornik, kako je zarastlo s plevelom in ljuliko šolsko polje na Hrvatskem. In vendar bi bil dolžnost svojo do vlade tako rad zvršil čim najbolje! Nehoté se je gibal vedno mej dvema ognjema, mej povelji avstrijske vlade in mej rodoljubjem hrvatskim, ki se je švabščini, kar se je dalo, ustavljalo. Ali ne gledé na to, je bil Jarčev delokrog na Hrvatskem jako težaven. Premislimo le prostrane planjave po Slavoniji, po katerih še ni bilo železnic. Na preprostih slavonskih kolah se je vozaril od kraja do kraja, pogosto v groznem blatu, po letu v strašnem prahu. Po samotnih krajih je hodil, tako da ga je večkrat napadla misel, kaj, ko bi me zdajle kdo napadel? Težko bi mu ušel.

Leta 1855. ga je potrdil minister Thun za stalno v njegovi službi. Leta 1857. pa mu je vlada pridodala še začasno nadzorovanje šol nezedinjenih Grkov. To je bilo zanj novo breme, kajti teh šol vlada še ni nikdar nadzorovala. Vse je moral tekom časa pregledati in vladi o svojem delovanju natančno poročati. Koliko dela!

Tudi realke in ž njimi združene mornarske (navtične) šole so bile pod njegovim nadzorstvom. Takemu delu v tako prostorni deželi, kakor je Banovina in Vojna Krajina, ne bi bil kmalu kdo kos. Jarč je bil delavec vstrajen, marljiv, natančen, neumoren zato, ker je bil tudi izredno trdnega zdravja. Čvrsto je deloval, in če ga tudi niso ljubili kot tujca, od vlade jim usiljenega, morali so ga vendar spoštovati. In spoštovali so ga vzpričo njegove marljivosti, ljubeznivega, prijaznega in miroljubnega vedenja.

C. kr. šolski svètnik Jarč si je pač mislil, da bode odslužil svoja leta državi na Hrvatskem. Gotovo se ni nadejal, da mu bode zopet zapustiti delokrog, kateremu se je bil popolnoma udal. Ni več mislil na to, da se mu bode vrniti v domovino poprej, nego pojde v pokoj. A zgodilo se je tako. Leto 1861. je prineslo Ogrom in Hrvatom drugo življenje.

Vlada jim je pripoznala pravico do njih jezika, in takoj so morali odpotovati tujci iz dežele. Premnogi politični in sodnijski državni uradniki in služabniki, kakor tudi profesorji so morali zapustiti dežele onstran Litve. Zapustil je takrat tudi naš pokojnik Zagreb, kjer je redno stanoval, ter se preselil iznova v Ljubljano. Tu je bil začasno postavljen v „disponibiliteto“ in naslonjen pri c. kr. deželni vladi. Toda že po nekolikih dneh je postal šolski nadzornik za Kranjsko; leta 1869. pa, ob novi organizaciji šol, deželni šolski nadzornik za ljudske šole na Kranjskem.

Vsled novih državnih šolskih zakonov se mu je delovanje jako obtežilo. Ali pripadal je tistim možem, kateri, ne da bi nove šolske zakone hvalili, so vendarle hoteli iz njih razlagati marsikaj dobrega in po njih doseči to, da se ne bi cerkev popolno ločila od šole, kar se jim je zdelo najhujše. Poprijel se je torej s priznano marljivostjo svojega delokroga in — lahko rečemo — marsikatero ostrino novih šolskih postav je toliko uglasil in oblažil, da sovraštvo in zamrza, katero je duhovščina in ljudstvo imelo do šolskih novotarij, ni seglo šoli sami prav do živega. Ali za dolgo to ni šlo. Vel je začetkom osmega desetletja nemil vihar liberalizma z Dunaja po vsej državi. Tudi naši deželi ni prizanesel. V Ljubljani se je ustanovilo tako imenovano konstitucionalno društvo. Razširjalo je s pomočjo tedanje vlade veri in narodu slovenskemu sovražen duh, zlasti po mestih. Odveč je bilo liberalnim pristašem, da bi bil duhovnik na čelu šolskega nadzorništva. Zato so ga odrivali z vsemi silami toliko časa, da se jim je ta zavratni čin res posrečil. Presvetli cesar ga je odlikoval z vitežkim križem Franc-Jozefovega reda. A po pritisku ljubljanske konstitucionalne družbe je kmalu nato nenadoma moral (leta 1873.) šele šestdesetletni šolski nadzornik dr. Anton Jarc pri najboljši moči v pokoj. V pokoj? Ne, lahko rečemo: zdaj se je pričela druga doba njegovega delovanja.

III. V pokoju brez počitka.

Še ko je naš pokojnik deloval na Hrvatskem, ga je ondotni ban priporočil presvetlemu cesarju za kako odlikovanje v priznanje njegovih zaslug na šolskem polju. In res je vsled

tega priporočila postal titularni prošt pri sv. Pavlu de Nyir Palyi v škofiji Velikovaradinski. Zato je smel rabiti pri cerkvenih slovesnostih mitro in pastirsko palico. Odslej se je rad odzval raznim povabilom, da je opravljal slovesno službo božjo. Pri Sv. Jakobu v Ljubljani, v kateri župniji je do zadnjega stanoval, skoro ni bilo velikega praznika, ni bilo cerkvene slovesnosti, da ne bi bil opravljal pontifikalne službe božje prošt dr. Anton Jarc. Prav v navado je pa prišlo, da je vodil v šentjakobski župniji vsako leto procesijo veliko soboto popoldne in v nedeljo po prazniku sv. R. Telesa. A tudi na deželo je rad krenil pomagat v dušnem pastirstvu, zlasti k svojemu bratu v prijazni Dol pri Ljubljani, ali pa k nečaku-župniku na Mirno. Bil je tudi spovednik za gluhoneme.

Glavno torišče njegove delavnosti pa so bila razna društva, katera je s svojo spretnostjo in marljivostjo dolgo let vodil in jim pripomogel do častnega razvoja. V prvi vrsti nam je omeniti katoliške družbe za Kranjsko. Ko je stopil prošt Jarc v pokoj, se je takoj lotil dela pri le-tej družbi. Izvolili so ga predsednikom, kar je tudi ostal do leta 1895., do usodnega ljubljanskega potresa. A kako je pokojnik znal delovati pri družbi! Kar je luč očesu, solnce zemlji, duša telesu, to je bil predsednik Jarc katoliški družbi. Sam je največkrat pisal povabila na shode posamnim članom, osebno je prosil govornikov za društvene večere, prav pogosto je tudi sam govoril o raznih predmetih, najrajše o misijonskem gibanju v katoliški cerkvi. Po njegovem trudu je družba čestokrat priredila velikanska božja pota: na Dobrovo, na Trsat itd. Leta 1877. je vodil slovenske romarje v Rim in mnogi se še spominjajo truda in skrbi, katero je ž njimi imel, da bi vsem popotne težave kar moči olajšal. Iskreno je želel, da bi bil spraval družbo pod lastno streho. In to se mu je posrečilo. Kupil je leta 1894. pod ugodnimi pogoji tedanjo Gallenbergovo hišo na Turjaškem trgu. Upal je, da polagoma družba odplača vso kupnino in se potem postavi na trdne lastne noge. Ali prišel je o veliki noči l. 1895. potres, ki je „Katoliški dom“ tako porušil, da skoro ni kazalo več stare hiše popravljati. Odbor se je odločil za novo zidanje. Toda 82letni starček ni več upal voditi zgradbe nove stavbe; zato se je predsedništvu odpovedal, da so mlajše, krepkejše

roke prevzele skrb za zidanje. A šele potem, ko je odložil breme, katero je toliko let nosil malone na svojih ramenih, šele potem smo spoznali, kako delaven, nenadomesten je bil pokojnik pri katoliški družbi. Dokler bode imelo društvo svoj obstoj, da, dokler se bode o društvu govorilo, da je kdaj koristilo za probujo in razširjanje katoliške zavesti mej slovenskim narodom, se bode vedno s hvaležnostjo moralo imenovati obenem tudi ime nekdanjega predsednika prošta Jarca.

Da bi svojemu odstopivšemu predsedniku vsaj po nekoliko pokazal odbor svojo hvaležnost, izvolil ga je soglasno častnim članom „Katoliške družbe“.

Enako delaven je bil pokojnik pri družbi sv. Vincencija. Ni še razmerno dolgo, odkar se je mej nami ustanovila ta družba v podporo zlasti tistim revežem, ki javno ne prosijo ali jih je sram, a že ima pokazati tako velikanskih uspehov, da bi se jih nihče pred leti niti od daleč ne bil nadejal. Po Bogu se je to zgodilo — moramo reči — in je čudovito v naših očeh. Toda Bog si izbira izmed človeškega rodú svoje orodje, da ž njim deli milosti. Tako so bili, zdi se, dosedanji predsedniki Vincencijeve družbe orodje v rokah božje previdnosti, po katerem je Bog delil prav posebno svoje milosti in darove. Zato so in bodo imena Gogala, Jarc, Lampe, Zamejic zapisana z zlatimi črkami v zgodovino naših dobrodelnih društev. To so vogelni kameni stavbe usmiljenja božjega mej nami, varihi in tolažniki zapuščenih revežev in sirot, pravi usmiljeni Samarijani mej Slovenci.

Po smrti pokojnega dr. Gogala je upravni svet družbe sv. Vincencija za Kranjsko poveril mesto predsednika proštu dr. Jarcu. Upal je, da s tem činom prav posebno utrdi družbo, katera je tačas nujno potrebovala vsestranske podpore. In res je od leta 1884. nadalje razvil pokojnik tako blagodejno delovanje v Vincencijevi družbi, da so se v malo letih pokazali najlepši, najbogatejši uspehi. Pri šentjakobski konferenci je bil brez dvojbe najdelavnejši član. Za Marijanišče pa se je trudil s toliko gorečnostjo, da ga brez okolišev lahko imenujemo drugega ustanovitelja. Zaradi svojih zvez z bogatejšimi rodbinami ljubljanskimi je zavodu naklonil mnogo bogatih darov; ker je bil spreten v peresu in osebno znan z raznimi dosto-

janstveniki in načelniki uradov je pridobil in odprl Marijanišču od raznih stranij denarnih virov, da se je zavod razširil in povzdignil do sedanje obsežnosti. Vendar ni maral, da bi se mnogo pisalo o delovanju Vincencijeve družbe. Sam je deloval na tihem, rekel bi, mimogrede, brez šuma in hrupa, zato je njegovo delovanje spremljal vidno blagoslov božji.

V prospeh'boljšanja cerkvenega petja in glasbe po naših cerkvah se je leta 1877. ustanovilo v Ljubljani „Cecilijino društvo“, kateremu je bil pokojnik predsednik od prvega začetka do svoje smrti. Dasi sam ni bil umeten pevec niti glasbenik, je vendar dobro uvidel, kolikega pomena je lepa cerkvena glasba pobožnemu ljudstvu. Zato je podpiral zlasti s svojim ugledom Cecilijino društvo, rad vodil seje in občne zборе, kadar pa je Cecilijino društvo prirejalo cerkvene slovesnosti, je opravil navadno on slovesno službo božjo. Več let je nadzoroval tudi učence orglarske šole, ki so imeli vaje poleg njegovega stanovanja.

Učitelji so mu bili posebno pri srcu. Še kot nadzornik ljudskih šol je zdatno podpiral učiteljske pripravnike, da so se lažje šolali. Uvidel pa je tudi, kako slabo so preskrbljeni učitelji v gmotnem pogledu. Zlasti pa ga je bolelo, videčega, kako neredko premine kak učitelj v primeroma mladih letih, zapustivši vdovo z več neoskrbljenimi otroki. To rano je opazoval pokojnik pogostoma; a tudi lečil jo je s pridom. Zasnoval je pred nekaj desetletji z nekaterimi blagimi učitelji „Vdovsko društvo“ v prid vdovam in sirotam zamrlih učiteljev. Do zadnjega skoro je bil predsednik temu društvu. S spretnim delovanjem je privedel gmotni stan tako daleč, da so pri zadnjem občnem zboru izkazali 112.309 K 43 v glavnice. Da se je društvo tako povzdignilo, gré čast edino le pokojnemu proštu Jarcu, ki je modro in previdno gospodaril, prav po besedi svetopisemski: pet talentov je prejel, še pet drugih je pridobil.

Bil je dolgoleten odbornik „Slovenske Matice“, zvest brat Vincencijeve družbe in moder svetovavec v raznih kočljivih stvareh. Če si ga za svèt vprašal, in takih ni bilo malo, ki so se k njemu zatekali, dal ti je točen in moder odgovor. V „Kato-liški družbi“ je najčešče s pomočjo sluge opravljal vse posle: bil je predsednik, blagajnik, knjižničar, tako da smo šele, ko

je odložil radi starosti predsedništvo, spoznali, kako delaven in marljiv voditelj katoliške družbe je bil.

Prav res: v pokoju živeč je bil do zadnjega brez počitka. Njegova, rekel bi, edina zabava je bila, da je vsak dan, dokler je mogel, popoldne obiskal svojega tovariša izza mladih let, č. g. dr. Matija Lebna, častnega kanonika in profesorja bogoslovja, da sta šla skupno na izprehod. Vsa Ljubljana ju je poznala; kdo bi ju ne bil srečal tolikrat in tolikrat, ko sta se šetala po drevoredu!

Sredi svojega delokroga se je naposled vendar tudi prošt Jarc postaral, dasi je bil jako zdrave, trdne narave: Dne 15. avgusta leta 1888. je obhajal slovesno zlato mašo v cerkvi svetega Jakoba, dočakal je celo biserno, leta 1898, pa je zaradi bolehnosti ni več mogel opraviti. L. 1897. ga je namreč zadel mrtvoud. A zopet je okreval in hodil nekaj časa še ob nedeljah maševat k sv. Jakobu. Toda noge so postale trde, da ga niso več nosile. Dobro leto pred smrtjo ni prišel več iz sobe. Vse težave, ki starost in bolezen spremljajo, je prenašal prav potrpežljivo. Večkrat je rekel: Hvalim Boga, da mi je dal tako lahko pokoro. Sed patientia necessaria est — potrpežljivosti nam je treba. Zorel je vedno bolj za nebesa in dne 13. februarja 1900 se je mirno preselila njegova duša v boljše življenje. Slovesen pogreb je imel. Vsa Ljubljana je pokazala, da je čislala blagega pokojnika.

To bi bil preprost okvir pokojnikovega življenja in delovanja. Kaže nam zopet — in to bodi zlasti mladini naši bodrilo — kako se more z vstrajno marljivostjo povzdigniti preprost sin kmetskih starišev do visoke in vplivne službe. A glavo in srce mora imeti na pravem kraju. In tako je bilo pri našem pokojniku. Jeklena marljivost in neprestano teženje po višji izobrazbi ga je spremljalo od mladih dnij do sive starosti. Še v poznih svojih letih je rad prebiral laške in francoske knjige, katerih jezikov se je privadil v mladosti. Njegov značaj je bil mil, krotak, pohleven. Nikjer ni kazal oholosti. Njegova ljubeznivost je zlasti milo svetila domačim sorodnikom. Imel je pri sebi blago sestro Ano, ki mu je postrežljivo gospodinjala do

svoje smrti leta 1867. Potem sta nadaljevala njeno delo nečakinji, katerih ena ga je preživela. Svoje stariše je v prejšnjih letih rad podpiral. Za mater je v župnišču v Ajdovcu plačeval, da so donašali juhe stari ženici. Tudi drugim revnim sorodnikom je rad in češče pomagal. V rojstni-župniji Ajdovec je plačal nad tisoč goldinarjev za nov veliki oltar. Za ondotno šolo je vložil 1200 goldinarjev v obligacijah za izboljšanje učiteljeve plače, kar se pa sedaj vsled reorganizacije porabi za šolske potrebščine. A tudi drugih dobrot prav mnogo je delila njegova desnica, toda tako, da levica ni vedela. — Vesel je bil v družbi duhovnikov, katere je svoj čas tudi gostoljubno sprejemal k svojemu omizju. Sovražnika, menim, ni imel nobenega, ker ni mogel lahko koga razžaliti. Ker so bile prejšnja leta šole izvečine nemške, zato so nekateri po Hrvatskem in Slovenskem pisarili, kakor bi se bil za nemščino preveč trudil. Ali to so trdili le tisti, ki niso prav nič upoštevali dejanjskih razmer. Za Boga! Kaj hoče uradnik nasproti velikanskemu pritisku vladinemu? Da pa je bil pokojnik vnet za slovenščino in razvoj naše narodnosti, to je pokazal s svojim delovanjem pri slovenskih društvih. Ne takih, ki vpijejo, tihih delavcev potrebuje naša domovina.

Na gomili pokojnikovi pri sv. Krištofu v Ljubljani so postavili sorodniki krasen spomenik iz črnega granita. Poleg navadnega napisa in rojstnih in smrtnih letnic se ondi bere ginljiv pripis: Mili Bog! dodeli plemeniti duši vernega svojega služabnika Antona večni pokoj! Blagi pokojnik počivaj v miru!

Vsem članom katoliške družbe in društva sv. Vincencija pa ga tudi ob tej priliki priporočamo v pobožno molitev in blag spomin.

Dr. A. Karlin.

Kanonik † dr. Franč. Lampe.

Dne 24. kimavca lanskega leta je umrl ob splošni žalosti slovenskega naroda kanonik dr. Frančišek Lampe, mnogoletni profesor bogoslovja in vodja sirotnih dečkov v Marijanišču. — Razni listi so takoj po njegovi smrti opisavali njegovo življenje in njegovo delovanje z besedo, peresom in izgledom, pojasnovali so njegove zasluge, ki si jih je pokojni kanonik pridobil za Slovenci na raznih poljih, ter dajali duška izrazom bridke žalosti, da je moral tako zgodaj umreti mož, kakršnih imamo Slovenci le malo, in sicer v najboljih svojih letih, ko je ravno na vse strani zasnoval svoja dela in si zanje pridobil raznih nadobudnih in delavnih sotrudnikov. Obširen životopis o pokojniku izdala bo prihodnje lete Mohorjeva družba.

Vendar pa tudi v „Drobtinicah“ ne smemo, da bi vsaj na kratko ne ocenili življenje kanonika dr. Lampeta, ker je bil uprav on zadnjih devet let urednik „Drobtinica“, ker jih je on vzbudil v novo življenje, jih spretno in z veliko marljivostjo vrejeval ter tudi sam mnogo napisal vanje po posameznih letnikih. — Zadostoval pa bo tukaj kratek opis, ker so se in se bodo po drugih listih in knjigah obširno ocenjevale zasluge nepozabnega pokojnika.

Rojen je bil Franč. Lampe dne 23. svečana leta 1859. v Zadlogu v župniji Črni vrh nad Idrijo. Kot otrok je bil bolj slabotnega zdravja, vzlasti je mnogokrat trpel na bolnih očeh. Stariši so dečka odločili za šolo, ker je že takrat kazal veselje do učenja. V šolo je hodil doma, v Idriji in v Ljubljani. Po

vseh šolah je bil vedno med prvimi, v višjih šolah pa vedno prvi. S posebno ljubeznijo je bil vdan svojim domačim, zato ga je zelo potrla, ko mu je, dokončavšemu prvo latinsko šolo, umrla skrbna mati. V svojo srečo je bil kmalu nato vsprejet v Alojzijevišče, kjer se je rešen skrbij za vsakdanji kruh s toliko večjo vnemo in vstrajnostjo posvetil učenju in lepemu življenju. Kot dijak v šolah je bil Lampe vzor marljivega, bogoljubnega mladeniča. Posebno milost, katere se vzlasti mladi ljudje redko poslužujejo, vžival je Lampe od Boga, namreč to, da je v zgodnji svoji mladosti spoznal, kako drag je čas človeškega življenja, kako brezvestno bi torej bilo, ko bi zlatega časa človek dobro ne porabil. Že v nižjih latinskih šolah je bil zelo priden, v višjih pa je tako vredil svoje učenje in življenje, da mu tudi trenotek skoro ni ostal, ne da bi ga bil porabil z marljivim učenjem. V tem pogledu so ga njegovi predstojniki v Alojzijevišču in njegovi učitelji na latinskih šolah stavili tovarišem v zgled, katerega naj posnemajo. Lampeta samega pa so večkrat opozarjali, da človek tudi pridnosti ne sme pretiravati, da narava človekova potrebuje tudi oddiha, sicer da oslabi in prezgodaj odreče svoje moči. Dijak Lampe je sicer poslušal take opomine, vendar pomagali niso veliko; od svojega navadnega dela ni mogel odnehati. Vsak dan ob štirih zjutraj je vstal in delal do poznega večera, to je bilo pravilo celega njegovega življenja. V poznejših letih, ko je več premišljeval sam o sebi, dejal je, da je delo njegova strast, ki ga bo tirala v prezgodnji grob. Toda on vsled te misli ni odjenjal od naporenega dela, marveč je še z delom pohitel, zakaj večkrat je dejal: malo časa imam odločenega za delo, zato moram hiteti s svojim delom. — Kakor znano se je pozneje Lampe temeljito priučil tudi fotografovanja. Mej drugimi je tudi sebe večkrat fotografiral. Najbolj značilna za Lampeta se mi zdi ona njegova podoba, ki kaže Lampeta obdanega ali tako rekoč od vseh strani zakopanega v knjigah. S tem je nekako najlepše označena njegova neumorna pridnost, njegova ljubezen do knjig, do učenja, do dela.

V 17. svojem letu je pri nekih duhovnih vajah — kakor je sam pripovedoval — resno premislil namen svojega življenja, spoznal odgovornost človekovo, kako je porabiti svoje moči, in od tedaj, dejal je, moralo je pri meni iti vse po sekiricah.

Tako je bil Lampe dozorel mož, ki je dobil v roke v osmi šoli odlično spričevalo zrelosti. Trezno in resno je na vse strani premišljeval, kateri stan naj si izvoli, da bo mogel več delovati za svoje ljubljene rojake. Posebno veselje je čutil do modroslovja, zato je dalje časa premišljeval in še le po treznem prevdarku napravil prošnjo za vsprejem v semenišče. V tej prošnji pravi „da si bo od Boga izprosil poklica in da bo z vzglednim vedenjem z nevtrudno pridnostjo in z gorečo vnemo za znanosti tega poklica se skušal skazati hvaležnega za milost vsprejema.“ Kar je v tej prošnji obljubil, to je tudi spolnil kot možbeseda. Učenju in molitvi je bilo posvečeno njegovo življenje v bogoslovnem semenišču. Postati je hotel dober duhoven svojemu ljudstvu. Od vzglednega duhovna pa je pokojnik zahteval, da je dobro poučen v vseh strokah, zlasti še v bogoslovni vedi, da ima veselje za svoj poklic in da je njegovo življenje nekaka živa pridiga bogoljubnosti in ljubezni do bližnjega. Zelo ga je srce bolelo, ako na kakem duhovnu ni opazil teh lastnosti. V tem pogledu je mnogo molil, da bi Bog dal Slovencem vedno več gorečih duhovnov. Naslikal si ji ideal katoliškega duhovna in dejal je: Nemogoče je, da bi duhoven, ako je res duhoven, mogel ostati brez vpliva na ljudstvo. Ideal takega duhovna, to je tako silna moč, da mora za seboj potegniti vse, kar je še zdravega in sploh ozdravljivega mej narodom. Ta idealna podoba katoliškega duhovna mu je bila pred očmi, ko se je v bogoslovnem semenišču štiri leta s toliko vnemo in s toliko vstrajnostjo in s tako izredno resnostjo pripravljal za duhovski stan.

Njegovo hrepenenje po učenosti je ostalo isto kakor poprej, le nagibi so se mu vblažili. Poprej mu je to hrepennje mnogokrat narekavala želja po časti, po slavnem imenu, sedaj pa so se ti sicer naravno dobri nagibi umikali nadnaravnim nagibom, ker je v molitvi, v premišljevanju o Bogu in človeku vedno bolj spoznaval človeško odvisnost od Boga, vedno bolj čutil, kako je treba človeku pred vsem ponižnosti, da ne zaide na napračna pota. S takimi duhovnimi vajami je krotil svojega duha, ki se je s tem privadil delovati vsikdar in povsod le v službi neskončnega Boga in v njegovo čast in slavo. — V mlajših letih je živel bolj sam zase, ni se briga za tovariše, in dobro mu je delo, ker jih je tako nadkriljeval v svojem šolskem na-

predku, v bogoslovju pa se je to pri njem polagoma izgubljalo; kolikor globlje je zajemal iz morja božjega spoznavanja, tembolj mu je v ljubezni božji rasla tudi ljubezen do bližnjega. In od tedaj ni bil zadovoljen, da je le sam krepko napredoval v vednosti in čednosti, od tedaj je skušal tudi pri svojih sošolcih vzbujati ljubezen do molitve, do dela, do vsestranskega napredovanja. Rad se je zato s tovariši razgovarjal o znanostnih vprašanjih, rad jim je slikal resni in odgovornosti polni namen človekovega in posebej duhovnikovega življenja. Zato se je rad vdeleževal govorniških vaj v bogoslovji, zato je ustanovil v semenišču zvezo Cirilcev, kateri so se zavezali, da se bodo pridno vadili v pisateljevanju. Neumorno je deloval, da bi se ta zveza vtrdila in da bi se iz nje vzgojilo mnogo dobrih slovenskih pisateljev. — V semenišču se je že pripravljajal za skušnje, ki so potrebne za doktorje sv. pisma in za doktorja modroslovja. Imel je že takrat popolno jasno očrtane namene za svoje prihodnje življenje.

Novo mašo je pel dne 7. vel. srpana l. 1881. v Preski. Pokojni knezoškof Krizostom mu je priredil na gradu v Goričanah kosilo, mej katerim je v krasni napitnici nazdravil nadobudnemu novomašniku. Povdarjal je, naslanjaje se na rek sv. Avgušтина: „Deum intelligere beatissimum est“, kako je uprav duhovniku prilika, da se ugablja bolj in bolj v spoznavanje Boga in njegovih svojstev in kako v tem vednem teženju in stremljenju po najviših vzorih duhovnik najde največjo srečo zase in najtrdnější pogum za delovanje v prid svojim rojakom. V nekem proroškem duhu je vladika govoril zdravico. Vsem, ki so jo čuli, je ostala v trajnem spominu in poznejši čas je pokazal, da se škof v svojih besedah in nadah ni motil.

Ob pričetku novega šolskega leta 1882. najdemo novomašnika Lampeta v Gradcu, kjer se je pripravljajal za doktorske poskušnje ali bolje kjer je že pripravljen težko čakal postavno določenih obrokov, da se je smel zglasiti k skušnjam. V devetih mesecih je napravil štiri poskušnje in 28. rožnika l. 1883. je postal doktor bogoslovja. Iz Gradca je vkljub premnogim opravičilo mnogo pisal zlasti za „Zgodnjo Danico“, kjer je tisto leto vejala njegova „Vevnica“, ter marsikatero dobro zrno spravila na dan. Dopisaval je mnogo tudi svojim bivšim tovarišem cirilovcem v ljubljansko bogoslovno seme-

nišče. Podatkov iz teh pisem je nekaj objavljenih v „Dom in Svetu“. Pisma ta kažejo, kako velike in za slovenski narod pomenljive načrte si je zasnoval Lampe za svoje delovanje in zlasti za svoje pisateljevanje. Domovina in cerkev sta smeli ponosni biti na takega dičnega sina, ki je v njijin blagor in napredek posvetil izredne moči svojega duha in svojega dela.

Iz Gradca je prišel dr. Lampe v Ljubljano in sicer kot podvodja v bogoslovno semenišče, kjer je spodbujal bogoslovce z besedo in vzgledom za resno delo z besedo in peregom in za bogoljubno življenje. V tem času pa je posebno proučeval modroslovje ter je tudi 6. vel. travna l. 1885. dosegel doktorat iz modroslovja. S tem so bile vsaj na zunaj njegove študije dovršene, in od takrat je začel uporabljati svoje znanje, katero si je do tedaj s toliko trudoljubnostjo nabiral.

Istega leta je dobil stalno službo bogoslovnega profesorja v ljubljanskem bogoslovnem semenišču ter se je preselil stanovat v Marijanišče, kjer je imel sirotinski zavod za dečke voditi kot direktor v imenu družbe sv. Vincencija, katera je po neumornem delovanju nepozabnega kanonika in imenovanega ljubljanskega škofa dr. Jan. Gogala, ustanovila to sirotišče. Ta dva dogodka, stalna služba in pa bivanje v Marijanišču sta označila profesorju dr. Lampetu nadaljno njegovo pot v življenju. S svojim obsežnim duhom naj poučuje bogoslovce v resnicah svete katoliške vere ter jih zanje navdušuje, s svojim preblagim srcem pa naj objemlje družinico sirotnih dečkov, zbranih v Marijanišču. Tako sta mu duh in srce njegovo dobila stalno in hvaležno polje za vsestransko delovanje.

„Pri meni je v glavi kakor na jezu pred mlinom: Nепrestano šumi, prši, se iskri, voda dere in nobenega obstanka ni, kakor hitro bi se kaj ustavilo, bi otožno udarjale stope v mlinu po praznini“. — Po teh besedah, katere je večkrat, ko je bil dobre volje, ponavljal, ravnalo se mu je vse njegovo življenje. Pokoja, počitka ni poznal. In ako so ga drugi opozarjali, da je narava zanj določila iste zakone kakor za druge, smehljaj se je in odgovarjal: Človek se mora premagovati, vsaj mu je Bog zato dal razum, kateremu naj bode telo vedno podrejeno. Uprav v tem se loči človek od drugega stvarstva. Spali, počivali bomo še v grobu dovolj; sedaj pa, dokler smo živi in

zdravi, treba da delamo. Posebej mi Slovenci potrebujemo še toliko delavcev na kulturnem našem polju! Vsega nam še nedostaja, zato pa mora vsakdo zastaviti vse svoje moči, da ohranimo svoj narod in da nam ostane veren, nraven in zaveden. Tako vsestranski je umeval svojo nalogo in zato se ne smemo čuditi, da je tudi tako vsestranski deloval.

Ni moja naloga opisovati, kako je pokojni deloval kot profesor bogoslovja v šoli. Le toliko omenim, da so ga bogoslovci čislali in da so se pri njem veliko naučili, posebe se še navduševali za bogoslovje, za cerkev. Govoril je v šoli hitro, bilo mu je vse jasno; govoril je prosto, ker mu tudi razpravljanje težavnih vprašanj ni delalo nobenih težav. Bogoslovce, svoje učence je ljubil dasi te svoje ljubezni ni kazal na zunaj. Vzlasti se je zanimal za bolj nadarjene, za take, ki so imeli veselje do nauk, do pisateljstva. Z mnogimi je ostal tudi še poznejša leta v trajni prijateljski zvezi. Najdražji so mu bili oni, pri katerih je vzbudil ljubezen do studij in do pisanja in ki so njemu bili zvesti sotrudniki pri raznih njegovih književnih podjetjih. Z veseljem je hodil kot profesor v šolo, le zadnja leta si je otovoril toliko drugih del, da mu je primanjkovalo časa in zaradi tega mu je prišla misel prositi za mesto kanonika pri ljubljanski stolnici, ker je upal s tem pridobiti tudi zase več časa. Oproščen dolžnostij v šoli, za katere se je vedno vestno pripravljaj, menil je popolno posvetiti se znanstvenemu, leposlovnemu in karitativnemu delovanju.

Veliko zaslug si je pokojni kanonik pridobil za slovensko znanstvo in leposlovje. Že z mladega in kot dijak in posebe kot bogoslovec se je mnogo vadil v pisateljstvu. Da je mnogo pisal, o tem spričuje že njegov slog, ki je tako gladko tekoč in prijeten, da ga mu ni z lepa najti jedakega. Ko je še katoliška družba namestu „Drobtinic“ izdajala „Glase“, je dr. Lampe objavil v njih več svojih prvih spisov; mej temi je pomenljiv posebej oni, v katerem opisuje hude boje mladeniča dijaka, ki je v sedanjih razmerah izpostavljen tako različnim in tako silovitim nevarnostim v verskem in nravnem oziru. V tem spisu je povzel tudi mnogo duševnih bojov iz svojega lastnega življenja.

Pokojnik je namreč imel pri mladih ljudeh le redko navado spoznavati samega sebe; svoje dobre, pa tudi svoje slabe

lastnosti. V ta namen je že od mladega vsaki dan natančno spraševal svojo vest. Vodil je v tem pogledu tudi zelo natančne zapisnike, v katerih je zabeleževal dan za dnem vse važnejše dogodke svojega življenja, opisaval duševne boje, grajal svoje pomanjkljivosti in delal dobre sklepe za bodočnost. Kolikor bolj je spoznaval človeško srce in človeško življenje, tem bolj natančen je bil v tem oziru. V dokaz temu omenimo zapisnikov iz njegovega potovanja v sveto deželo. Naj jih tukaj za vzgled za par dnij nekaj navedem. Aprila meseca l. 1891. se je vozil na ladiji „Ahilej“ v Egipt. Dne 29. in 30. aprila se bere v njegovem zapisniku tole:

1. „Največjo skrb mi je obračati na vrejevanje duha, tako da se vse zgodi v pravem redu, ker sem v tem oziru marsikaj zagrešil. Tudi za notranjo energijo nisem bil dovolj skrben. Paziti mi je torej na to, da duh ostane vedno v brzdah, v vseh tudi najmanjših duševnih ali telesnih delih in naporih mora se zgoditi vse popolno, pazljivo, resno, krepko in odločno.

2. Tudi za telesne vaje ni opuščati skrbij, ker telo duhu v mnogih stvareh zelo pomaga. To skušam zlasti tukaj na potovanju, kjer treba krepkega telesa, ki mnogo prenese, da pri tem ne trpé duševne moči, ki imajo na poti izvršiti toliko nalog.

3. Adhaerere Deo bonum est, Boga se oklepati je dobro. Zato moram posebno nato gledati, da svojega duha z Bogom tesno družim. Bog naj me milostno podpira, da to izvršim.

4. V občevanju z bližnjim treba je posebne pozornosti; treba je največje srčnosti, da se nikdar kaj ne opusti iz strahu pred ljudmi ali spregleda, ali da se zanemari prilika storiti kaj dobrega.

5. Na potu v sveto deželo sem iskal Kristusa, in stopajoč po sledih njegovih stopinj sem ga bolj popolno spoznal, ga bolj vzljubil, objel. Zato mi pa treba Kristusa oznanovati povsod, da se tudi nad menoj dopolni svetopisemska beseda: Glejte, jaz vas pošljem, da greste in da sad rodite ter da vaš sad ostane. Zato moram v bodočnosti posebno oznanovanju božje besede posvečevati svojo največjo pozornost. Ne v omamljivih besedah človeške modrosti, marveč v moči božji . . . Zato bom v priprostosti srca in besede oznanoval besedo božjo, oprt na Boga in iz Njega zajemajoč vso moč.

6. Kot najvišjo modrost spoznal sem to, da spoznavamo nevidnega Boga, ki je postal viden. Zato je dolžnost človekova, da duh njegov spoznava in se oklepa Boga, govorjenje človekovo pa naj kaže tega duha. Treba vse tako vrejevati in voditi, da se duh sveti, da se kakor ogenj razžarja, ne pa da bi se kakor na pol mrtva iskra izgubljal pod pepelom.

7. Kako slabo je naše upanje! Včasih nas bojazen, še večkrat nas bega skrb. Zakaj pa bi Bogu popolno ne zaupal? Močnega duha hočem zato biti in ne zbezanega. Morda me čaka doma kaj bridkega, toda jaz bom hvalil Boga in bom miren. Celó pri brezbožnih ljudeh nahajamo to stanovitnost, zakaj bi je pogrešali pri kristijanih, pri razumnikih?

8. Kako sladak je Gospod vsem, ki Ga ljubijo! Zato ga bom ljubil z vso gorečnostjo. Bog naj bo v srcu mojem, v očeh, v ušesih, v rokah in v nogah mojih. Moj Bog in moje vse! Kaj mi je v nebesih in na zemlji

9. Boječi smo za delo in mlačni za trpljenje. Delal bom in trpel. Sadovi dela in trpljenja so sladki. Zato, naprej! Kaj se bojiš? Ne tresi se, ne umikaj se! Z vstrajnostjo boš premagal vse ovire.

10. Vedno je misliti: Čas našega potovanja na zemlji je kratek, storiti pak nam treba veliko. Zato pa treba čas dobro porabiti. Zato pa delajmo: ideje dobre in prave in resnične so one, ki pretresajo svet in preobračajo ljudi, za te se trudi, s temi se razveseljuj. Kaj ti vse drugo pomaga, kaj je pomagalo drugim?

11. To sem danes začutil, da sem v majhnih stvareh premalo pazljiv nase. Zato treba, da se v bodoče tudi v najmanjših stvareh ravnam po določenih pravilih. Tako se pride naravnost, po najkrajšem potu do svojega konca. Haec est regula regia! To je izbornó pravilo!

12. Včeraj in danes premišljujočemu rodila se mi je ta le misel: Za prihodnje, kar nas čaka po smrti, nisem dosedaj dovolj skrbel. Manj sem mislil na raj, nego na veselje življenja. Zato treba, da od sedaj zanaprej svoje misli vravnavam po temle pravilu: Na radosti nebeške se v prvi vrsti oziraj in po tem vse drugo razpóloži ali odloži. Nov človek, ki sem našel Kristusa, povrnem se v stari svet nazaj. Trudil se bom,

da kolikor mogoče veliko ljudij obleče Kristusa, da vsi postanejo tudi novi!“

To je odlomek iz dnevnika na ladji za dva dni. Kratek je ta odlomek in vendar kako bogat lepih, božanstvenih mislij. Kako krasno se zrcali velika krepostna Lampetova duša v teh vzdihih, v teh sklepih! Kako nedosežno lepo nam odseva iz tukaj razodetih čustev njegovo plemenito srce! — Reči moramo, da se takega ni znal kazati v svojem nastopu v javnosti, kakršnega se je kazal v samoti, ko je bival tesno združen s svojim Bogom. V bližini božji je najlepše odsevala njegova duša, na Srcu božjem se je najlepše zrcalilo njegovo srce! — Kako trezno je to naziranje o človeškem življenju in o njegovem namenu! Kako jasno je označena pot, po kateri treba, da človek hodi, ako želi naravnost in po najkrajšem potu dospeti do svojega namena. — Iz teh zapiskov, katerih pokojnik ni namenil za javnost, se vidi, kako živo je bilo v njegovi duši duhovno življenje, kako je vse, kar je delal, izvrševal s posebnim namenom, rasti v ljubezni božji in v spoznavanju božjem ter tudi druge ogrevati za iste večno-mlade ideale. Vidijo se iz teh odstavkov tudi borbe, ki jih je bojeval v svojem duhovnem življenju, vidi se, kako je moralo njegovo telo v vseh tudi najmanjših stvareh pokorno biti duhu, kakor se je duh trudil v vsaki stvari biti vdan in pokoren neskončnemu Bogu. —

Omenil sem že, da je bilo njegovo posebno veselje modroslovje, za to je čutil že v mladosti največ veselja, in v modroslovji se spopolnjevali, videla se mu je pglavitna naloga njegovega življenja. Izredno je bil zato vesel, ko se mu je po dovršenih bogoslovnih naukah kmalu ponudila prilika, lotiti se z vsemi močmi proučavanja modroslovja; tako je že l. 1885. napravil doktorat tudi iz modroslovja. Dne 8. maja l. 1885, ko je dovršil vse modroslovne poskušnje, je zapisal na potu iz Gradca v Ljubljano v svoj zapisnik besede: „Vse dokončano! Vseučiliščne študije za menoj! Sedaj pa za življenje in domovino!“ Dr. Lampe je imel namen, v svojih spisih v prvi vrsti delovati na modroslovnem polju, nekako za oddih in za spremembo pa tudi na leposlovnem polju, vse seveda s tem namenom, da vtrdi krščanstvo zlasti mej slovenskim razumništvom.

Ta svoj namen je pokazal s knjigo: „Vvod v modroslovje“, ki jo je izdala „Slovenska Matica“, kateri je kmalu sledilo „Dušeslovje“. — Mej tem časom se je pa dr. Lampe zapletel v tako razna dela, da mu ni bilo mogoče izvršiti te svoje namere v celoti in da je to poskušal pozneje doseči s posameznimi poljudnimi spisi o raznih modroslovnih vprašanjih.

Dejal sem, da si je Lampe mej tem naložil raznih drugih bremen. Mej temi je v prvi vrsti list za leposlovje in znanost „Dom in Svet“, ki sedaj izhaja že 14. leto in je pokojnik sam vredil 13 letnikov. Koliko dela, koliko skrbij, koliko troškov je dr. Lampe imel z „Dom in Svetom“, tega ni lahko opisati. Kedor hoče to umeti, mora sam poskusiti in osnovati tak list ter se prepričati, koliko napora treba, da ga v kratkem času privede do tolike višine, kakor se je to posrečilo uredniku Lampetu. Ako omenim, da je prva leta sam oskrboval tudi upravništvo in odpravništvo, tedaj je jasno, da je pokojnik okusil vse sladkosti, s katerimi se je sploh človeku mogoče naslajati pri izdajanju in urejevanju kakega časnika, zlasti še lista s tako krasnimi podobami, kakor jih že leta in leta objavlja „Dom in Svet“. Sam se je priučil fotografovanju in koliko potov je obhodil s fotografskim aparatom, koliko ur je prebil v fotografski temnici, koliko je imel posla, da je spodbujal razne domače mlade umetnike, koliko je žrtvoval v te namene! Vendar je vstrajal. Nekaj lepega je hotel dati narodu in posrečilo se mu je.

Dejal sem, da je začetkom sam vodil tudi upravništvo in odpravništvo. Sam je nabiral in vpisaval naročnike, sam spravljaj skupaj posamezne pole, likal, lepil, sušil, naslove oskrboval, sam razpošiljal. In ko je poznejša leta izročil te posle častitim šolskim sestram, jih je poučeval v najmanjših podrobnostih in posameznostih, kako jim je ravnati. Mnogokrat je še pozneje sam to delo nadzoroval morda manj zaradi potrebe nego zaradi veselja, katero je čutil, gledajoč, kako se do sto rok sester in otrok giblje po mizah v Marijaniški obednici ter v nekaterih urah z izredno spretnostjo in urnostjo napravi velik natis „Dom in Sveta“ za odpravo na pošto.

Seveda je tudi pričetkom sam pisal v list, tudi pesmi je delal za prve številke. Pred nobenim duševnim in mehaničnim

naporom ni obstal, on je hotel premagati in preje ni odjenjal, dokler ni rekel: Hvala Bogu! Šlo je!

Iz te dobe je prevod invitorija, katerega duhovniki vsaki dan molijo v brevirju. Naslov mu je: Ob začetku svetega leta 1886. Psalm 94. Ker imamo tudi sedaj sveto leto, čujmo, kakšna čustva so prevevala Lampetovo dušo v onem svetem, letu. Prevod se glasi:

Oj pridite in poskakujte pred Gospodom,
Zavriskajte glasno Rešitelju narodom!
Hitimo pred obličje Božje, Ga slavimo
In v psalmih pojmo čast mu vsigdar, Ga hvalimo!

Mogočen Bog Gospod je naš in Kralj največi;
V Njegovi roki zemlja je in vrh kipeči;
Njegovo je morje, saj On ga sam je vstvaril
In suhi zemlji On lepoto je podaril.

Oj pridite, molimo, pokleknilo zbrani
Zaplakajmo pred Njim, saj On nam milost hrani!
On Bog je naš in mi njegovo ljudstvo revno,
Mi njega ovce smo: slušajmo Ga pohlevno!

Že glas njegov doni vam danes, poslušajte:
Nikar v trdosti svojih src ne zapirajte!
Ne, kakor vaši so očetje me v puščavi
Skušali, vendar čuda gledali v bližavi.

Grozil sem štirideset let rodovom zlobnim,
Očital sem nevero, nezvestost hudobnim;
In slušali me niso, željni, da jezim se:
Ne bodo prišli v kraj pokoja, zarotim se!

Že preden je zasnoval „Dom in Svet“, vedel je pokojnik, da treba za tak list zadosti in sposobnih sotrudnikov, ako hoče list vstrezati svojemu namenu. Zato je tudi urednik Lampe polagoma okrog sebe zbral lepo število zlasti mladih pisateljev in umetnikov. Žal da je imel premalo časa in premalo denarja na razpolago za svoje sotrudnike. Rad bi si bil, a si ni mogel pomagati in zato je večkrat tožil, kakor so tožili tudi sotrudniki, da imajo mnogo mejsebojnih neprilik.

Posebno velike težave in neprilike mu je povzročevalo vrejevanje leposlovnega lista njemu kot duhovniku tudi še v drugem oziru. V leposlovnem listu si naročniki najbolj želé dobrih, daljših pripovednih del. Lepe povesti pisati pa ni lahka

stvar. Gledati treba namreč na to, da je snov povesti in oblika pisave zanimiva, vabljiva ali kakor pravijo pikantna, ob enem pa treba paziti, da je vse pisano v mejah prave dostojnosti, da obseg in oblika pisave ni nikdar v nasprotju z resnicami krščanske vere in z nauki krščanske nравnosti. Tu pravo sredo zadeti je velika umetnost. In reči moramo, da se je tudi to uredniku Lampetu splošno posrečilo, gotovo pa je, da se je vselej trudil, služiti obojnemu opisanemu namenu, zlasti še temu, da bodi list vseskozi vrejevan strogo v krščanskem duhu. Zaradi tega je moral požreti marsikatero kritiko, ki ga je zelo bolela. Od ene strani so zlasti mlajši pritiskali nanj, naj bo „Dom in Svet“ seveda odločen krščanski leposloven list, vendar naj se urednik trudi, da postane tudi moderen, kakor imajo take moderne katoliške leposlovne liste izredno spretno vrejevanje katoličani drugih narodnostij. Drugi zopet, večinoma starejši asketični gospodje, vzlasti duhovniki so ga trdo prijemali, ako je v listu objavljajl kako povest, katera se jim po njih naziranju ni zdela popolno prava v nравstvenem oziru. Pokojnik je o tem tudi na „Dom in Svetovih“ platnicah podal svoje misli, svoja načela, do katerih je prišel po mnogem premišljevanji in po iskrenih molitvah pred Najsvetejšim. Teh načel se je potem držal in zadnja leta tudi to borbo spravil v lepo soglasje.

Kako natančen, recimo naravnost strog je bil pokojnik v tem oziru, vidi se iz raznih njegovih opazk. Ko je potoval po sveti deželi, prišel je tudi v Nazaretu v svetišče, kjer se hrani mensa (mizica) svete družine. Na to mizico, kakor sam pravi v svojih potnih zapisnikih, je položil on knjižico, v katero je zabeleževal svoje popotne spomine in tam zapisal besede: O Domine, ego promitto, semper me scripturum ita esse, ut super tuam mensam scriptum non dedecens sit. (Gospod, obljubim, da bom vsikdar tako pisateljaval, da ne bo nedostojno, če bi tudi na tvoji mizici pisal.)

Isto spričujejo njegove besede, katere je na smrtni postelji govoril svojem nečaku dr. Evghenu Lampetu in o katerih je želel, naj se objavijo.

Mej drugim je dejal: Jaz hočem, da me po smrti prav sodijo. Brez dolga hočem iti s sveta, če je tako volja božja...

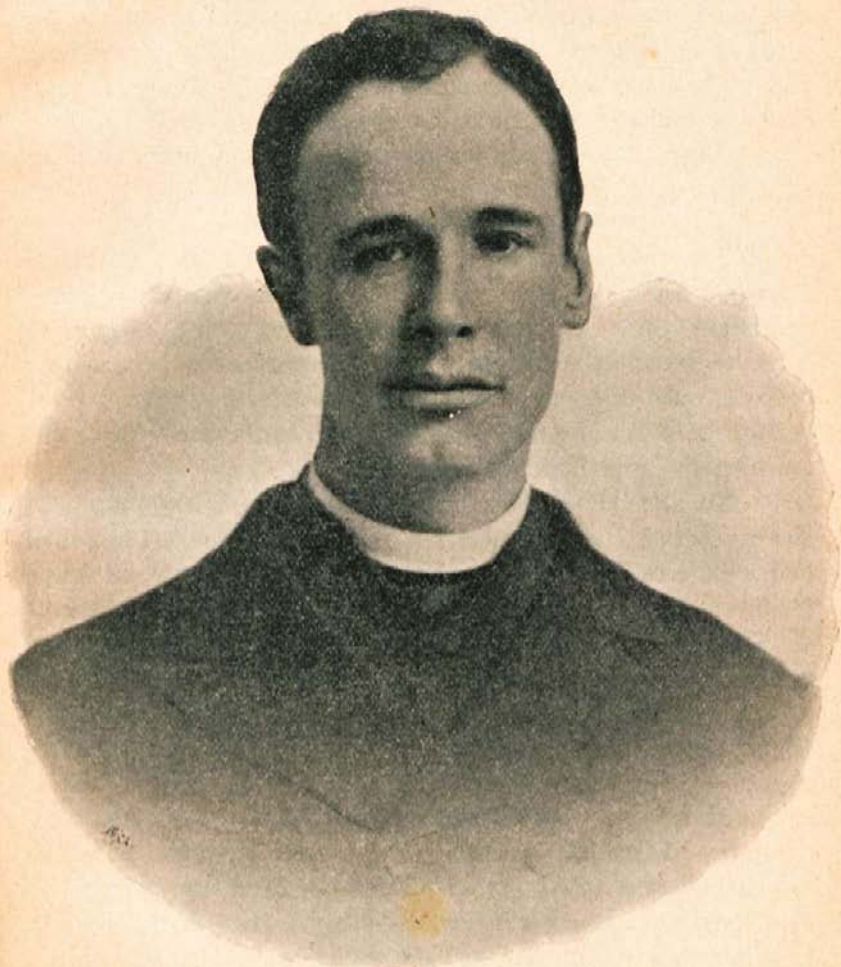
Posebno pa ne pozabi objaviti tega: Če je kedaj prišlo kaj po moji krivdi v list, kar žali vero ali nravnost, sedaj vse preklicujem.... V svojih lastnih objavljenih spisih res nisem zapisal nobene besede, katera bi bila zoper nravnost, vsaj vedoma ne — a mogoče je, da sem iz nepazljivosti kdaj dal kaj v tisek, kar se ne strinja z večnimi zakoni. To sedaj preklicujem. Jaz hočem z lahko vestjo stopiti pred Sodnika! —

Te besede spričujejo vso nežnost njegovega mišljenja in čustvovanja, a to niso le besede, njegovo življenje bilo je v nravnem oziru jednako nežno in vzorno. —

Ni se nam torej bati, da bi bil kanonik Lampe težko daljal odgovor o urejevanju lista „Dom in Svet“, pač pa si je z izdajanjem tega lista pri Bogu gotovo zadobil mnogo zaslužnja, ker ga je zelo razširil mej Slovenci in ker je s tem odstranil drugo slabo slovensko ali nemško berilo. V današnjih razmerah je skrb za dobro in zanimivo berilo neizmerne važnosti. Ljudje vedno več in vedno rajše čitajo, zlasti mladina seza hlastno po knjigah in ako dobrih nima, prebira tudi slabe. Zato so pa pravi apostoli svojega naroda vsi oni, ki se trudijo za dobre spise; in v tem oziru si je urednik Lampe pridobil nevenljivih zaslug za svoj narod in gotovo tudi zase pri Bogu.

Kakor pa je „Dom in Svet“ napravljaj uredniku mnogo skrbij in dela, tako mu je bil ta list tudi v posebno veselje, in menim da uprav zato, ker je z listom toliko trpel, se mu je list tudi tako zelo omilil. Večkrat je preobremenjen mislil list izročiti v druge roke, a vselej se je končno skesal: „Dom in Svet“ in dr. Lampe sta bila nerazdružljiva. To kažejo tudi razne fotografije Lampetove. Večinoma pri vseh njegovih slikah se vidi, da ima v roki lepo vezan letnik „Dom in Sveta“, znamenje, kako drag mu je ta list in kako iskreno je želel, da se vedno bolj spopolnuje. Na ta list je mislil tudi še zadnje dneve svojega življenja in ukrenil je on potrebno, da je uredništvo prišlo v spretne roke mladih urednikov, ki vrejujeta list v pokojnikovem duhu v splošno zadovoljnost naročnikov. Kanonik Lampe pa gotovo pri Bogu prosi listu obilnosti nebeškega blagoslova.

Po svoji naravi in po vzgoji je bil Lampe bolj nagnjen k samotarjenju; poglaviten vzrok temu je bil ta, ker je bil tako skop s svojim časom. „Počivati ne morem“, tako je ob

dr. Frančišek Lampe.

priliki pokojnik pisal svojemu prijatelju, „in ako me kedo izvabi v kako zabavo, me peče pozneje, kakor da sem se pregrešil z vsakim pogledom in dihljem“.

Neizrečeno prijazen je bil z vsakim, kedor ga je obiskal, toda vkljub vsej svoji odkriti prijaznosti je vendar znal vse

tako zasukati, da je obiskovalec hitro opravil pri njem svoje posle. Opravičil se je z nujnim delom in iz srca vesel je bil, da je bil zopet sam mej svojimi knjigami. Začutil je včasih sam, da ga tako samotarjenje tira v neko enostranost, zato je napravil tu in tam kak naskok, da hoče več hoditi mej ljudi in bolj pogosto občevati posebno s somišljeniki. Toda taki sklepi so veljali le za malo časa; kmalu mu je prišlo kesanje, da se s tem ubije preveč časa in zato se je zopet bolj globoko zaril v svoje papirje.

Zaradi te svoje k samotarjenju nagnjene narave mu je dobro došlo povabilo, naj vsprejme vodstvo sirotnih dečkov v Marijanišču z nalogo, da vzgaja mladino v zavodu ter da dečke spravlja v pouk in k raznim rokodelstvom. Mislil je namreč, da se tem načinom, kolikor njemu kot profesorju in uredniku mogoče, umakne svetu, vendar pa po zavodu z drugim svetom vedno le ostane v dotiki, in da v zavodu samem najde pri otrocih dovolj prilike za občevanje.

„Ko sem bil še mlad“, tako je nekoč rekel pokojnik, „sem si vedno želel, da bi iznašel tak znanstven sestav, da bi strmel nad njim ves svet. Sedaj pa vidim, da je najlepše na svetu, bližnjemu skazovati dobrote. Bog mi daj potrpežljivo ljubezen.“ — Te besede kažejo, da ga je v Marijanišče vodila v prvi vrsti ljubezen do uboge, sirotinske mladine. O tej ljubezni, katero je pokojnik tako skrbno in požrtvovalno gojil celih 15 let, se je prepričal, da je najlepša stvar na svetu. Zato se je čutil v Marijanišču srečnega in zadovoljnega, zato je večkrat dejal, da ne gre iz Marijanišča poprej, da ga bodo nesli. Žal da se je to zgodilo za Marijanišče, za pokojnika in za ves slovenski narod toliko let prezgodaj. — Začetkom je izvrševal dr. Lampe le nalogo vzgojevatelja in šolskega vodje, pozneje je prevzel tudi gospodarstvo v zavodu, ki ga je zelo razširil in sicer v mnogem na lastne stroške.

Življenje njegovo v Marijanišču je bilo na zunaj zelo enolično, tem raznovrstnejše in slikovitejše pa na znotraj. Vstajal je leto in dan zjutraj ob $\frac{3}{4}$ na štiri in spat je hodil okoli 11 ure, včasih nekaj preje, včasih tudi pozneje. Bilo je to za tako delavnega moža premalo počitka in zaradi tega je narava po dnevi iskala svojih pravic z zaspancem. To je pokojnik

dobro vedel in zato ni nikoli pri svojem delu sedel. „Kakor hitro bi sedel, precej bi zaspal“, dejal je in hitel parkrat po sobi gori in doli, da se je vzdramil in čvrst zopet poprijel za delo. Dokaz, da je zadnje leto Lampe že pešal, je bil, da je zadnje leto večkrat sedé pisal in večkrat ga je tudi zaspanec premagal, da je na stolu prav trdo zaspal.

Redno, z velikim veseljem in z neumorno gorečnostjo je pokojnik opravljal v Marijanišču službo božjo, vsak dan je daroval po leti ob $1\frac{1}{2}$ 6., po zimi ob 6. uri sv. mašo, ob nedeljah je imel tudi pridigo in popoldne blagoslov. Kapela bila mu je središče vsega življenja v zavodu. „Prva pot naša mora biti vedno v kapelo pred Jezusa.“ Večkrat čez dan je obiskaval sv. Rešnje Telo, vzlasti se je zjutraj in zvečer dolgo mudil pri svojem obiskovanju. Vse načrte za svoje delovanje v hiši in za svoje pisateljstvo je delal pred Jezusom v tabernakeljnu, posebe je v britkosti življenja tukaj našel vselej zaželjene tolažbe. — Mesec majnik je bil zanj posebno vesel, s tem mesecem je dal duška svoji ljubezni in otroški vdanosti do preblazene Device Marije. Leto za letom je slovesno v marijaniški kapeli obhajal Šmarnice ter vsak dan z lepim govorom poveličeval slavo Marije in vspodbujal poslušalce za njeno češčenje. Slovesno je vsako leto tudi obhajal god hišne zavetnice Marije pomočnice. Vedno vnet za lepoto hiše božje, skrbel je, da je bila vzlasti tedaj kapela krasno ozaljšana. Izredna skrb šolskih sester za snago in lepoto hiše božje mu je bila v posebno veselje.

Zelo je zato pokojnika bolelo, ko je grozni potres tudi tako silno razdejal Marijaniško kapelo ter ji vzlasti strop popolno razrušil tako, da se mora sedaj kapela zadovoljevati z lesenim stropom za silo. Dolgo časa je že nosil v glavi misel glede prezidave kapele. Gledajoč v prihodnjost, bi bil najrajše zidal novo večjo kapelo, ker se sčasoma mora povečati tudi zavod, ki sedaj ne more vstrezati vsem raznim prošnjam. V boleznih je zadnje dni pokojnik večkrat o tem govoril. Obljubil je Materi božji, ako ozdravi, da ji bo zidal novo kapelo v zahvalo in je zato tudi prosil šolske sestre, ki so mu seveda rade obljubile, da bodo šle nabirat milih darov v ta namen. Tudi v Lurd se je obljubil, ako ozdravi. Marija pa ga je rajše k sebi

povabila, ker je vedela, da je bil že dopleten zanj venec nebeške slave. Ko je pokojnik čutil, da sam ne bo mogel tega dela izvršiti, naročil je predsedniku Vincencijeve družbe skrbeti za to, da se kapela dostojno popravi, oziroma da se na novo zida. Kot častilec Marijin je s tem še zadnje ure svojega življenja skrbel za razširjanje Marijine slave.

Otroci Marijanišniki so bili zenica v očesu direktorja Lampeta; bili so zapisani v dnú njegovega srca. Skrbel jim je kakor dober oče za duševno in telesno hrano. Še zadnja leta je po okolici ljubljanski od hiše do hiše nabiral jestvin za sirotišče.

Pazil je skrbno na vzgojo sebi izročenih in preobložen po svojih delih in vzlasti vsled pisateljavanja je večkrat sam sebi očital, da se ne trudi toliko za svoje male, kakor bi to rad storil.

S posebnim veseljem je vsako leto pripravljajl otroke za prvo spoved in za prvo sv. obhajilo. Kaj so mu bili njegovi mali, spričujejo vrstice, katere je mej drugim pisal otrokom iz Rima: Predragi moji mali, posebno vi iz domače šole! Opo-minjam Vas, da se spominjate obljube, katero ste mi dali, ko sem odhajal. V svojem srcu Vas nosim in vedno mislim na Vas, vzlasti ko vidim tu v Rimu tu pa tam male dečke iz kakega zavoda, kako se lepo vedejo. Vi bodite moje veselje, moja krona, slušajte čč. sestre kakor mene, vsaj Vas v mojem imenu vodijo; tudi v šoli se lepo obnašajte. V kapeli pa zame lepo molite, kakor molim tudi jaz za Vas, vaš oče in vodnik. V Rimu 2. marca 1888.“

Zadnja leta ga je posebno veselilo gospodarstvo, živinoreja, kmetijstvo, vzlasti odkar je v zavodu vstanovila kmetijska družba za Kranjsko svojo gospodinjsko šolo, katero vzorno vodijo čč. šolske sestre. Skrbel je za lepo živino v hlevu, za dobra semena po njivah in travnikih; nakupil je v ta namen s svojim denarjem več travnikov, da bi tako polagoma Marijanišču oskrbel stalnih in rednih dohodkov. Koliko je storil za Marijanišče, razvidi se iz pisma, katero je pisal 15. okt. 1897 novoimenovanemu predsedniku Vincencijeve družbe stolnemu dekanu kanoniku Andreju Zamejcu.

Mej drugim piše pokojnik: „Dam svojega hiši, kar morem dati in nečem, da bi si od ubožne hiše le vinar prilastil. Tudi sem založil za gospodarstvo doslej svojih kakih 13.000 gld., katere naj ima hiša sebi v prid, meni pa v veselje. Jaz sem pa zaradi tega tembolj prost od hiše in neodvisen in lože prosim darov, ker se mi ne more očitati, da delam za svoj dobiček. Kar imam časnega blaga, to naj ima hiša, moji duhovni otroci.“

Blagor možu, ki tako porablja svoje časno imetje, ker po besedah sv. pisma s takim ravnanjem Bogu na obresti posojuje.

Pri tem pa je ohranil čudovito lepo sinovsko vdanost in ljubezen do svojega očeta. To spričuje vzlasti pismo z dne 14. maja 1889, v katerem naznanja v Marijanišču očetovo smrt. Pismo slove:

„Dragega očeta ni več. Pondeljek dopoldne dobim poročilo, da je v soboto, 11. t. m., opoldne naglo zbolel, da je bil v nedeljo zjutraj previden in da je nevarnost velika. Nemudoma se pripravim na pot, sedem ob pol 2. uri na železnico, vzamem v Logatcu voz in sem ob 6. uri že v Črnem Vrhu. A tukaj zvem, da je oče zjutraj ob pol štirih že umrl. Kako mi je bilo pri srcu! Precej sem pisal na nekaj strani, potem prihitel domov, kjer je bilo pač hudo hudo svidenje — očeta dobiti na parah. Tukaj sem zvedel, da je zadnji čas zelo slabel, da se je enkrat prehladil in skoro gotovo tudi 11. t. m. zjutraj v mrazu pri čebelah. Od tam je prišel v hišo; a ko je hotel iti na svoj sedež pri peči, zgrudil se je na tla in počenil k zidu. Tukaj ga je dobila sestra Ivana. Vse moči so mu kar mahoma odpovedale, in čimdalje bolj ginile. A ni privolil iti po zdravnika in tudi ne meni pisati. Bil je vedno miren in zelo potrpežljiv. V zavednosti je bil previden. Brigal se pa ni za nič posvetnega. V nedeljo je bil že mrtvaški, o polunoči se je pričel miren smrtni boj. „O mamka Božja, preloži mi“, je zaklical. Pred smrtjo je pil mleko. Hotel je po navadi skleniti roke in je rekel: „O čast bodi Bogu!“ Ko so ga predevali, reče: „Da bi le toliko mogel kot ena muha!“ Tu mu je sapa zastala in kmalu je izdihnil dušo.

Obraz mrličev je bil prijazen. Lahko sem ga gledal; kakor bi bil spal. Pogreb je bil 15. t. m. ob osmi uri po navadi. Bil sem kot duhovnik zraven, da sem jokal, drugega nisem

mogel. Vendar sem vpričo rakve maševal. Sedaj sem zopet v Ljubljani, pa duh moj še ni prav tukaj, ker sva se z očetom silno rada imela. Priporočam ga v molitev in spomin.

Velika britkost me je zadela, ko so mi medpotoma naznanili, da očeta ni več. Hitel sem domov, da vidim očeta čem prej morem vsaj na parah. Prevelika je bila moja žalost! Ne morem povedati.

V tolažbo mi je bilo, da so oče v nagli bolezni samo na smrt in na nebesa mislili in niso imeli posvetne želje. Prevideni so bili prav lepo in spravljeni z Bogom. Imeli so lepo navado večkrat roke skleniti in Bogu čast dajati. Tako so tudi še najnazadnje storili in Bogu čast dali za dolgo življenje. Nobena stvar jim ni težave delala, čisto lahko in mirno so umrli brez tožbe. Tako sem sedaj tudi jaz sirota. Samo to, da imam tolažbo, da se enkrat vidimo. Upam tudi, da me bode Bog tolažil s tem, da imam dobro družinico pri Vas, ki mi bode delala veselje.

Jutri imamo pogreb. Težko bom prestal, ker sem očeta tako zelo rad imel. Molite zame in za očeta!

Tako živ mu je bil sožalen spomin na očeta, da je iskal tolažbe v pesmi, katero je zložil v spomin svojemu očetu, ki se glasi:

Solzica na grob očetu

† 13. maja 1889.

Potekla dolga Ti je vrsta let težavnih,
V obrazu potu kruh doma si grenki jedel,
V navadah otcev živel si preprosto-davnih,
Družino si v pobožnosti gojiti vedel.

Boleznij skušenj Bog Ti je pošiljal mnogo,
A verno-vdano nosil zmer si križe,
Zahvalil Bogu si za vsako se nadlogo
In Ga slavil, kolikor bil si smrti bliže.

Sinov odredil in hčera si šestorico,
Učil moliti si jih, delati nevmorno,
Vzpodbujal za resnico jih in za pravico,
Vršeč očeta nalogo vsikdar uzorno.

S čebelami si krajšal čas si od mladosti,
Le smrt ločila te od ljube tovaršije:
Naj Bog plačilo dá za Tvoje Ti kreposti
In venec naj nebeški Tebi vedno klije!

Tako je delal, tako molil, tako je živel pokojni Lampe v Marijanišču, dokler ga ni, žal, prezgodnja smrt iztrgala iz naročja svojih dragih.

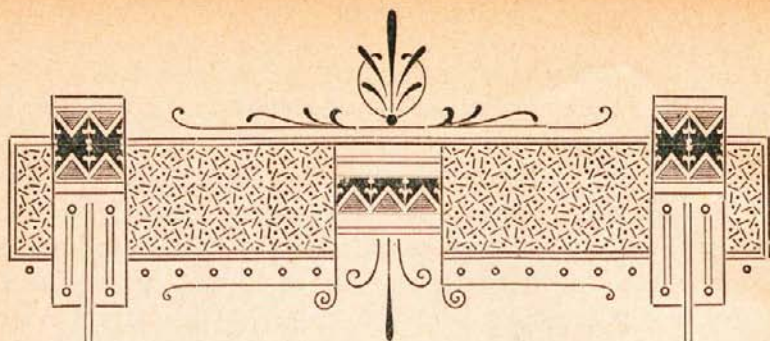
V bolezni je bil zelo potrpežljiv. Lajšala mu je zadnje grenke trenutke ljubezniva in požrtvovalna skrb čč. šolskih sester, ki so bdele ob njegovi bolniški postelji ter mu stregle, kakor morejo to storiti le oni, ki se iz ljubezni do Boga žrtvujejo v blagor bližnjemu. Večkrat je v bolezni hvalil Boga, da je tako lepo postrežen in miloval bolnike, katerim treba veliko tolažbe in pomoči. Umrl je vdan v voljo božjo ter daroval Bogu največjo žrtev: žrtev svojega življenja, za katero je bilo zasnovanih še toliko načrtov za vsestransko delovanje.

Prvikrat zelení na njegovem grobu trava, prvikrat klijejo nad njegovimi telesnimi ostanki cvetice, katere je pokojnik tako ljubil v svojem življenju, in zelenela mu bo trava na grobu in cvetice mu bodo klile, dokler bo kaj hvaležnih src na svetu. Oj, da pač vedno ostane tudi njegov spomin mej nami živ, spomin moža, čigar življenje je bilo posvečeno jedino časti božji in sreči slovenskega naroda!

Blagor onim, ki umrjó v Gospodu . . ., ker njih dela gredó za njimi!

A. Kalan.

Usodne rojenice.

(Ob 100 letnici Fr. Prešernovega rojstva.)

Roj rojenic je po Save valovih
Ples svoj povodnji obhajal šumeč,
Mati pa v Vrbi ob Save bregovih
Dete rodila je v bolih ilteč.

Vile povodnje radosti pijane
Novorojenca pozdravljat hité,
Zbrale so se ob zibéli neznane,
Srca voščil jim usodnih drhté.

Prva mu vila skrivnostno šepče:
„Bajna obraznost naj delež bo tvoj!“
„Čaraj ljudem ž njo gradove blesteče!“
„Vodi jih v blaženstva carstvo seboj!“

„Čustvom kipečim naj srce bo tvoje
Veren, skrivnosten in svet žrtvenik
Slasti življenja i ptuje i svoje
Čuti in vživaj — srca svečenik!“

Vile to druge so bila voščila
Tretja pa obema še svoje doda:
„Uma prejasnega spremljaj te sila
Rod te naj svojega vodjo prizna!“

K rojstvu je prišla še vila zlokobna
Ona, ki nikdar povabljená ni;
Glas ji strupen je, beseda nevdobna,
Koja nikoli pozabljená ni.

„Nečem kratiti darov ti prešernih
Ktere vsprejel si od vfl rojenic
Vživaj jih v merah vsikdar neizmernih,
Vsodne darove nemodrih vrstnic.“

Vse pozabile na dar so največi
Dar ravnovesja vseh dušnih močij! —
Miru za vselej se moraš odreči,
Živel nesrečen do konca boš dnij!“

* * *

Deček je vzrasel in pesmi je peval
V bolih duševnih trpeč se je vil,
V disharmoniji mu duh je medleval
V srcu pa rázdvoj vladar mu je bil.

Ko pa umiral je pesnik preslavni
Prišla zla vila je hlinit svoj žal:
„Greh neodpustni odpusti mi davni,
Srečen potem boš na veke zaspal!“

„Vila, kaj motiš me v uri poslednji? —
Žrtev na meni glej svojega zla!
V duševnih borbah, v obupnosti vedni
Kupo trpljenja izpil sem do dna.“

„Dvigal do neba se, v peklo se izgubljal
Duh moj nesrečni je sleharni dan
Klel sem življenje, a hipec poljubljaj
Pevce sem sreči sovražni prodan.“

„Beži!.. Ne!.. Ostani mi vila nemila! —
Pesmi so moje zla tvojega dar:
Disharmonija srca dogradila
Spevov je mojih skrivnostni oltar.

„Zbiral pred tem se oltarjem bo narod
V borbah življenja si srca hladil
Vnemal za dela nesmrtna bo zarod
Slave nesmrtni mi venec bo vil.“

* * *

Pevec je živel na svetu nesrečen
V borbah očistil je svoje srce,
Narod ohranil spomin mu bo večn,
Slavo mu pel bo do zadnjega dne.

A. Kalan.

Dom miru.

Nemiren mirú sem po svetu iskal:
Po mestih sem tekal, po selih drvil,
Po gorah potil se, v dolí se podal
V dol mirni pa nisem stezé zasledil.

Kdo um mi nasiti, spoznanja željan?
Kdo v duši mi divje strasti vkroti?
Kdo voljo je slabo krepiti voljan?
Kdo srce nemirno, kedo je vtiši? . . .

Iz vednostij vrela pohlepno sem pil,
Kupaval sem srcu sé zlatom miru,
Iz čaš sem opojnih si vina točil
A miru nikjer nisem našel domu.

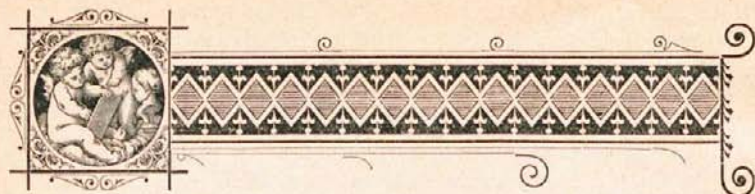
Tedaj pa mi glas iz nebes zadoni:
Nemirno je ubogo človeško srce
Če v Bogu vsemirnem se ne pomiri:
Le v Bogu se spolnijo vse mu želje!

* * *

Resnico zdaj večno naj gleda razum,
Spoznavo Boga, zato sebe pozna;
Trpečemu srcu pa rase pogum,
Ko pije iz božje ljubezni morja.

A. Kalan

„Katoliški dom.“

Žalostne razmere in neugodni položaj, v katerega je zabredla brez lastne krivde „Katoliška družba za Kranjsko“, nas sili, da pojasnimo v „Drobtinicah“ gmotni stan „Katoliškega doma“ v Ljubljani. Dolžni smo to storiti tembolj, ker se bojimo najhujšega in si poleg strahu za bodočnost ne maramo še nakopati na glavo očitkov, da nismo o pravem času opozarjali na nevarnosti, ki nam preté.

Novembra meseca 1. 1894. je kupila „Katoliška družba“ nekdanjo Gallenbergovo hišo na Turjaškem trgu za 26 tisoč goldinarjev. Primorana je bila družba, da je to storila, ker se jej je odpovedalo prejšnje stanovanje na Starem trgu. Veščaki so izjavili, da kupna cena ni previsoka. Odbor je torej hišo prevzel v zaupanju na božjo pomoč in v nadi, da se po darovih blagih dobrotnikov sčasoma hiša tako razbremeni, da bode moči izhajati brez nove zadolžitve.

Ali prišla je noč velike nedelje 1. 1895. Grozoviti potres je hišo „Katoliške družbe“ tako raztresel in omajal, da se je na zahtevanje ljubljanskega magistrata moralo podreti vse obočje drugega nadstropja.

Kaj poslej storiti? Naj se li zida nova hiša na tem prostoru ali naj se popravi stara?

Odbor je stvar uvaževal in razpravljajal v mnogih sejah in prišel naposled do zaključka, da se sezidaj na istem prostoru nova hiša „Katoliški dom“, ki bode imel prostrano dvorano, vstrežajočo vsem potrebam katoliške organizacije v Ljubljani.

Dné 14. majnika l. 1897. se je blagoslovil temeljni kamen. O svečnici nastopnega leta so se naselila v novi hiši razna katoliška društva.

Splošno menenje veščakov in občinstva je, da je „Katoliški dom“ lepa, mogočna stavba. V veliki dvorani v prvem nadstropju z galerijo lahko zboruje nad štiristo ljudi. V „domu“ imajo svoje zavetišče malone vsa katoliška društva, v njem zboruje Vincencijeva družba, tu se shajajo katoliško - narodni poslanci v klubove seje, rodoljubi z dežele v posvete, skratka: dom katoliške družbe je ognjišče društvenega življenja vseh naših somišljenikov.

Toda opravičena skrb nas je, da ne bi nam dolgovi podrli „Katoliškega doma“. Ne smemo pozabiti, da je naša stavba sezidana na dolg, ki je tlačil še staro hišo. Žalostno to dejstvo pojasnujemo s tem, da je na hiši vknjiženega 78.000 gld. dolga.

Kako naj to breme odložimo?

Vsakoletni dohodki društva in doma bi komaj zadostovali, da se plačajo tekoče obresti. Na amortizacijo dolga za enkrat ni misliti, brez izredne pomoči. In vendar bo prišel čas in je skoro že pred durmi, da bo treba vračati i glavnico. Kaj potem?

Ne smemo si tajiti žalostne vesti, da smo — kajpada vsled potresne katastrofe in vsled tega, da se je hiša zidala mnogo dražje, nego se je pričakovalo — žal, blizu onega trenutka, ko se poreče, da je „Katoliški dom“ prišel v druge, tuje roke, katerim prvotno ni bil namenjen.

Žalostno, a resnično.

In vendar je imel odbor katoliške družbe tako blage, plemenite namene! Sodil je, da ne zida hiše le za Ljubljano, temveč za vse katoliške Slovence. Prav zadnji časi so nas namreč poučili, kako potrebna nam je dvorana za večja zborovanja. Vsak teden jo rabimo za razne zbore, shode in posvetovanja. Potrebna nam je hiša za razvoj katoliške organizacije. In gotovo je, čim bolj se utrdijo društva, sloneča na podlagi krščanstva v naši beli Ljubljani, tem bolj se bode dvigalo in krepkeje rastlo združno življenje po deželi! Od srca vrè kri po udih in od posamnih udov se zopet vrača proti srcu.

Mnogo se je odbor posvetoval, kako bi se dale ozdraviti rane na stavbi „Katoliškega doma“, dohodki in troški so se natančno primerjali: številke so dokazale, da potrebujemo nekaj let vsaj še tisoč goldinarjev poleg rednih dohodkov, katere ima „Katoliška družba“ in „Katoliški dom.“ Obračamo se torej do vseh svojih somišljenikov z milo prošnjo: podpirajte nas s prostovoljnimi darovi, ne zamujajte odplačati vsakoletne društvenine, sicer je — gmotni polom neizogiben.

S težkim srcem smo pisali te vrstice; težko je javno razkrivati svoje rane. A bodi: boljše da se poprej izvé, nego da bi kakor strela iz jasnega neba šinila v svet novica: Katoliškega doma ni več! To nesrečo nam Bog milostno odvrni!

Katoliška družba za Kranjsko leta 1900.

I. Društveni odbor.

Mihael Bulovec,
Ivan Dogan,
Anton Janežič,
Dr. Ivan Janežič,
Andrej Kalan, *predsednik*,
Dr. Andrej Karlin,
knjižničar,
Dr. I. Ev. Krek,
Anton Kržič.

Alfred Ledenik,
† Dr. Frančišek Lampe,
Franc Leskovic,
Josip Pichler, *tajnik*,
Frančišek Povše, *podpredsednik*,
Ivan Rozman,
Viljem Schweitzer,
Alojzij Starč, *blagajnik*.

Luka Smolnikar,
Ivan Sušnik,
Josip Šiška,
Dr. Aleš Ušeničnik,
Pavl Velkaverh,
Alojzij Zorman,
Anton Zupančič,
Dr. Ignacij Žitnik.

II. Udje društva.

Dr. Ahačič Karol,
† Ahčin Jera,
Antosiewicz Franc,
Aschacher Viktorija,
† Avbel Anton,
grofica Auersperg Gabriela,
grofica Auersperg Marijana,
Avbel Jurij,
Arlič Marija,
† Androina Anton,
Ažman Ivan,
Avgustin Franc,
Arko Mihael,
† Aleš Anton,
Andrejak Franc,
Aljančič Valentin,
Avsec Franc,
Antončič Anton,
Ažman Simon,
Bahar Polona,
Ban Franjo,
Baraga Jernej,
Bahovec Terezija,
Bahovec Ivan,
Bahovec Josip,
Barbič Ivana,
Beden Katarina,
Belič Marija,
† Benedik Janez,
Belar Marija,
Bernard Janez,
Blaznik Lorenc,
Blaznik Alojzija,
Blazir Miha,

† Bleiweis Karolina
Tersteniški,
Boc Ivan,
Blančani Marjeta,
Bončar Josip,
Bore Terezija,
Bostijančič Josip,
P. Bizovičar Josip,
Bozja Ivana recte Jager,
Branke Ana,
Brate Eliza,
Briški Marija,
Bavdek Helena,
Bremc Melhior,
Barborič Marija,
Bulovec Miha,
Bremc Vincencija,
Bergant Franjo,
Bergant Marija,
Brodnik Marija,
Breskvar Marija,
Breskvar Antonija,
Breskvar Ivana,
Breskvar Franc,
Brajer Josefa,
† Bušič Josip,
Bukovnik Marija,
Bec Mihael,
Bolha Marija,
Belec Anton,
Borštnar Josip,
Bohinjec Peter,
Babnik Ivan,
Barbo Miha,
Bernik Valentin,
Bergant Valentin,

Bobek Alojzija,
Bizjan Ivan,
Brešar Josip,
Birk Franjo,
Benkovič Josip,
† Brodnik Anton,
Bartol Baltazar,
Bile Ivan,
Bahovec Jernej,
Brence Ivan,
dr. Brejec Ivan,
Babnik Antonija,
Berlic Ivan,
Bizjak Jernej,
Bizjak Helena,
Bergant Luka,
Benkovič Valentin,
Blaznik Jera,
Bizavičar Jožef,
Bizavičar Helena,
† Bahovec Franc,
† Bahovec Frančiška,
Čerar Polona,
Čarman Andrej,
Čarman Simon,
† dr. Čebašek Andrej,
† Čudin Marija,
Čemažar Marija,
Černe Jakob,
Černivec Anton,
Čik Jakob,
Činkole Marijana,
Češnovar Lorenc,
Cimerman Frančiška,
Čompar Julijana,
Čerin Karol,

Čebašek Ivan,
 Češarek Franc,
 Čuden Fran,
 Černe Matevž,
 Černe Jožef,
 Dogan Ivan,
 Doberlet Ivan,
 Doberlet Eliza,
 Dane Franica,
 Dermota Marija,
 dr. Debevec Josip,
 Dimnik Mihael,
 dr. Dolenec Josip,
 † Dolenec Terezija,
 Dolinar Uršula,
 Dolenec Franica,
 Dostal Karol,
 Drinovc Ana,
 Driquet-Ehrenbruch v.
 Virginia,
 Dolenec Oroslov,
 Dolinar Janez,
 dr. Drč Josip,
 Debeljak Marija,
 Dolenec Fani,
 Drnovšek Jurij,
 Dolinar Ivan,
 Dolinar Franc,
 Drobnič Andrej,
 † Drčar Martin,
 Dolenec Jakob,
 † Dolžan Ivan,
 Didič Franc,
 Dejak Henrik,
 Dolinar Franc,
 Dovgan Franc,
 Dolar Jera,
 Dolinar Ivan,
 Dostal Jožef,
 Erker Josip,
 Eberl Fani,
 dr. Elbert Sebastian,
 Endlicher Rudolf,
 Eržen Valentin,
 Eržen Tomaž,
 Eggenberger Rudolf,
 Egger Anton,
 Eder Josipina,
 Eder Ivan,
 Erjavec Matija,
 Ecker Ferdinand,
 P. Fabjan Benjamin,
 Fabjan Amalija,
 Fabjan Ivan,
 Fabjan Uršula,
 Flis Ivan,
 P. Fabiani Placid,

Ferjančič Franc,
 Fischer Uršula,
 Fabjan Marija,
 † Frank Rihard,
 Fertin Ignacij,
 Fik Franc,
 Filler Vaclav,
 Fabjan Fani,
 Florjančič Ignacij,
 Fišar Franc,
 Florjančič Marija,
 Fabjančič Franciška,
 Garich Gustav,
 Gracelj Fani,
 Gaber Terezija,
 Gartner Matej,
 † Gerber Josip,
 Gerber Ana,
 Gestrin Marija,
 Goričnik Franc,
 † Goršič Franc,
 Gospodarič Ana,
 Götz Kristina,
 Götz Ivana,
 Gnjezda Polona,
 P. Gregorič Tadej,
 Gerčar Matija,
 Gosar Marijana,
 Germ Ivan,
 Grivec Franc,
 Gasperin Viljem,
 Gruden Jakob,
 Grčar Ivan,
 Golob Ivan,
 Goli Franc,
 Gornik Franc,
 Gantar Lovrenc,
 Gabrič Anton,
 Gams Ivan,
 † Gregorič Ignacij,
 Gerdov Miha,
 Gregorič Rudolf,
 Gruden Josip,
 Gerzin Matija,
 Grčar Josip,
 Gantar Janez,
 Gantar Marija,
 Gliebe Josip,
 Grošelj Matija,
 Gorjanec Polona,
 Godec Janez,
 Gorše Anton,
 P. Hribar Angelik,
 Hribar Martin,
 Hribar Jera,
 Herblan Marijana,
 Haberle Celestina,

Hiti Neža,
 Hörman Helena,
 Hren Ana,
 Hren Antonija,
 Hofer Ana,
 † Hostnik Ludovik,
 P. Hlebec Gottfried,
 Hribar Dragotin,
 Hočevar Josip,
 Hofstetter Ivan,
 Hudovernig Friderik,
 Hladnik Ivan,
 Hofer Karol,
 Horvat Miha,
 Harisch Herman,
 † Hribar Franc,
 † dr. Jarc Anton,
 Janša Jernej,
 Jakopič Neža,
 Jagonak Terezija,
 Jarc Marija,
 Jeločnik Marija,
 Jereb Josip,
 † Jereb Marija,
 Jeriha Marjeta,
 Jančar Jožefa,
 Jerič Ivan,
 Jančar Franc,
 Jankovič Polona,
 Jenko Alojzij,
 Jenko Marija,
 Jeglič Josip,
 Jerina Neža,
 Jerman Anton,
 Jevaičič Ana,
 Jung Emilija,
 Justič Antonija,
 Jankovič Jožefa,
 dr. Janežič Ivan,
 Juteršek Marija,
 Janež Dominik,
 Janežič Anton,
 Jeršič Franc,
 Jereb Matej,
 Jaklič Jurij,
 Jaklič Štefan,
 Jarc Franc,
 Jurjovec Franciška,
 Jerina Katarina,
 Jenko Ludovik,
 Jazbar Anton,
 Jpavec Josip,
 Indof Franc,
 Jakelj Valentin,
 Ilovski Albin,
 Japelj Franc,
 Junc Marija,

Jeriha Josip,
 Jeriha Marija,
 Jušič Antonija,
 dr. Kulavie Janez,
 Kalan Andrej,
 Klein Anton,
 † Kadunc Marija,
 Kafol Marijana,
 Kalinšek Helena,
 Kalinšek Marjeta,
 dr. Karlin Andrej,
 † Kavalar Eliza,
 Klun Roza,
 dr. Klofutar Leonhard,
 Knoblocher Marija,
 † Kobilica Jakob,
 Kobilica Marija,
 Kobilica Jozefa,
 Kodelja Jozefa,
 Koblar Anton,
 Kocmur Jakob,
 Kodelja Franc,
 Kolenec Ivan,
 Koman Helena,
 Koman Marija,
 Komar Marija,
 Kopač Barbara,
 Korošic Ana,
 Košir Katarina,
 Košir Antonija,
 † Kotnik Ivana,
 Kahne Jernej,
 Koprivec Terezija,
 Klešnik Ana,
 Kerže Marija,
 dr. Krek Ivan Ev.,
 Kregar Ivan,
 Krašovic Ivan,
 Kramar Karolina,
 Kunčič Jurij,
 Kukec Marija,
 Kržič Anton,
 Kačar Janez,
 Kukman Neža,
 Knjižek Marija,
 Kuhar Gregor,
 Košir Katarina,
 Kozjek Ivan,
 Krieger Frančiška,
 Kremžar Marija,
 Kunstelj Helena,
 Kuhar Gregor,
 Kovač Martin,
 Karlin Jurij,
 Krajec Ivan,
 Kotnik Miha,
 Kerčon Anton,

† Klemenc Franc,
 Klun Ivan,
 Kumer Alojzij,
 Kumer Franc,
 Kosec Jernej,
 Klemenčič Josip,
 Koren Ignacij,
 Kolar Matija,
 Klemenčič Miha,
 Kadunc Matija,
 Kajdiž Tomaž,
 † Knavs Ivan,
 Korbič Anton,
 Kogej Ivan,
 Kalan Ivan,
 Končar Matej,
 Krumpestar Franc,
 Kos Matej,
 Kramarič Josip,
 Knific Josip,
 Kerin Martin,
 Köchler Viktor,
 Kaps Jakob,
 Koblar Josip,
 Ključevšek Ignacij,
 Kepec Franc,
 Krese Josip,
 † Kopač Jakob,
 Knific Ivana,
 Kristan Ivan,
 Kristan Marija,
 Krek Franc,
 † Kvas Anton st.,
 Kvas Anton ml.,
 Kobilca Ivan,
 Kerhin Anton,
 † Kerhin Marija,
 Kopač Ivana,
 Kopač Apolonija,
 Kokalj Matija,
 Kačar Marija,
 Križaj Apolonija,
 Križaj Nikolaj,
 Križaj Jakob,
 Lahajner Karol,
 Lahajner Ana,
 dr. Leben Matija,
 † dr. Lampe Franc,
 dr. Lesar Josip,
 Ledenik Alfred,
 Leskovec Franc,
 Leskovec Eliza,
 Lavrin Alojzija,
 Levičnik Alfonz,
 Lohkar Marija,
 Lorenc Marija,
 Lavrič Jožef,

Laznik Frančiška,
 Lavrič Marija,
 Lukman Barbara,
 † Lenasi Anton,
 Lesar Ivan,
 Lotrič Leo,
 Lavrenčič Ivan,
 Lavrič Josip,
 Lampert Martin,
 Lovsa Neža,
 Ladiha Matija,
 Ladiha Ana,
 † Merčun Rok,
 P. Medič Kalist,
 Marolt Ivana,
 Martinjak Marija,
 Mazgon Valentin,
 Matjan Jera,
 Malenšek Martin,
 Mandič Marija,
 Medved Marija,
 Merhar Marija,
 Mehle Alojzija,
 Melcer Eleonora,
 Mekinec Marija,
 Mihelič Miha,
 Mihelič Marija,
 Mikota Marija,
 Mrak Marija,
 Mulaček Franc,
 Mrzel Anton,
 Medic Terezija,
 Mekinec Franc,
 Milavec Alojzija,
 Milavec Ivana,
 Mate Ivana,
 Mlakar Anton,
 Milic Ludmila,
 Močnik Katarina,
 Marenko Janez,
 Mikelj Ana,
 Malenšek Alojzija,
 Mehle Ana,
 Muhovec Blaž,
 Murnik Ivan,
 dr. Marinko Josip,
 Mrak Matija,
 Mrvec Ivan,
 Müller Ivan,
 Mencinger Josip,
 Molj Ivan,
 Medved Ivan,
 Munda Franc,
 Marolt Anton,
 Mikš Ivan,
 Mejač Franc,
 Malenšek Franc,

Medved Ignac,
 Maurer Fran,
 Maurer Zofija,
 Maloverh Gregor,
 Mahkota Janez,
 Nadlišek Jozefa,
 Novak Marija,
 Novak Marija,
 Novljan Anton,
 Narobe Martin,
 Novak Josip,
 Nagode Ivan,
 Novak Matija,
 Nadrah Ignacij,
 Novak Janez,
 Omahen Marija,
 Omahen Marija,
 Oblak Ivan.
 Oven Marija,
 † Očepek Marija,
 Ostanek Katarina,
 Ožina Jozefa,
 Obreza Anton,
 Oblak Ivan, dek.,
 Orel Ivan,
 Oblak Franc,
 Oblak Gregor,
 Omejec Ferdinand,
 Pavšner Franc,
 Preželj Matej,
 Palovec Jera,
 Pelle Jozefa,
 Peterka Eliza,
 Peterca Franc,
 Pfefferer Marija,
 Pibernik Marija,
 Pirc Marija,
 Pirnat Marija,
 Plečnik Andrej,
 Petrič Franciška,
 Pezdič Vencelj,
 Pezdič Ana,
 Pichler Katarina,
 Pichler Josip,
 † Piano Eliza,
 Pirkovič Marija,
 Polc Marija,
 Podkrajšek Marija,
 Pogačar Simon,
 Pogačar Karol,
 Podlesnik Marija,
 Polak Karol,
 Potočnik Ivana,
 Povše Franc,
 Prek Marijana,
 Premš Vincencija,
 Premk Vincencij,

Prosenec Josip,
 Pogačar Katarina,
 Podržaj Josip,
 Podržaj Franciška,
 Preželj Ivan,
 Pfajfar Ivan,
 Perne Franc,
 dr. Papež Franc,
 Paternoster Josip,
 Poljanka Jedert,
 Panholcer Dora,
 Pukelstein Polona,
 Peterlin Anton,
 Povše Franc kan.,
 Pečnik Valentin,
 Petek Andrej,
 Poč Martin,
 Potočnik Tomaž,
 Pehani Alojzij,
 Petrovčič Franc,
 Pipan Andrej,
 Plevaneč Ivan,
 Porenta Jakob,
 Pavlič Ivan,
 Piber Ivan,
 Pristov Josip,
 Piskar Janez,
 dr. Păeur Karol,
 Pangerčič Miha,
 Porenta Gašper,
 Pristov Jakob,
 Pavlin Franc,
 Povše Henrik,
 Poljak Martin,
 Perpar Franc,
 Prevec Neža,
 Prijatelj Matija,
 Pelc Ivan,
 Pelec Vekoslav,
 Pristov Marija,
 Porubski Josip,
 † Puc Alojzij,
 Petrovčič Anton,
 Pichler Franica,
 Presen Janez,
 P. Polak Bernard,
 Preša Josip,
 dr. Pečjak Gregor,
 Pavšek Franc,
 Pogačnik Josip,
 Porenta Franc,
 Rozman Ivan kan.,
 Ravnikar Marija,
 Rekar Marija,
 Reich Adolf,
 Reich Marija,
 Rihar Ana,

Rihtar Fani,
 Rodman Josip,
 Robida Ana,
 Rozman Marija,
 Rubana Otilija,
 Rozman Neža,
 Reya Anton pl. Castel-
 letto,
 Roth Jozefa,
 Röger Ivan,
 † dr. Rumpler Luka,
 Remškar Martin,
 Režek Peter,
 † Razpotnik Jakob,
 Rihar Franc,
 † Robič Simon,
 Rihar Leopold,
 Rihar Štefan,
 Robida Alfred,
 Riglar Jernej,
 Rott Gotthard,
 Rozman Elizabeta,
 Smrekar Josip,
 Smrekar Jerica,
 Sevnig Josip,
 Sevnig Marija,
 Savinec Marija,
 Sedler Eliza,
 Sešek Ana,
 Silvester Ivana,
 Smrekar Ivan,
 Smrekar Ivan kat.,
 Selan Jera,
 Smole Marija,
 Souvan Fr. Ks.,
 Stare Helena,
 Stelle Marija,
 † Sterbenec Josip,
 Sternad Anton,
 Stadler Ana,
 Smrekar Jera,
 Svetlin Marija,
 dr. Svetina Ivan,
 Sušek Antonija,
 Srakar Jozefa,
 Srakar Ana,
 Stresen Katra,
 Spindler Ivanka,
 Skvarča Marjeta,
 Slabinja Marija,
 Selan Franc,
 Simovič Marija,
 Slovša Neža,
 Smole Janez,
 Sušnik Ivan,
 Strah Uršula,
 Stenovec Jera,

Suhadolc Ana,
 Stroj Alojzij,
 Safran Franc,
 Stare Alojzij,
 Sadar Ivan,
 Stelle Ivan,
 Svetec Alojzij,
 Stenovec Ivan,
 Silvester Radoslav,
 Sitar Matej,
 Slak Matija,
 Strupi Jakob,
 Sajovic Ivan,
 Steska Viktor,
 Samide Josip,
 Smerke Ivan,
 Sterle Terezija,
 Stefe Ivan,
 Stresen Ivana,
 Šabec Luka,
 Škof Marija,
 Šiška Josip,
 Šivic Marija,
 Šme Marija,
 Štritch Marija,
 Šarabon Mavrilj,
 Šlibar Martin,
 Škoti Helena,
 Štrucelj Matilda,
 omož. Dežman,
 Šusteršič Ivana,
 dr. Šusteršič Ivan,
 Šubelj Anton,
 Šubelj Barbara,
 Schündelen Božidar,
 Šuster Franc,
 Šust Marija,
 Schrey Sidonie,
 Štrukelj Marija,
 Šafar Ivan,
 Štamcar Ivan,
 Šmid Matija,
 Šlibar Gregor,
 † Šlibar Jernej,
 Šinkovec Avgustin,
 Šerc Katarina,
 Šmidovnik Anton,
 Schweiger Franjo,
 Šašel Ivan,
 Schiffrer Avgust,
 Šiška Ivan,
 Šarc Andrej,
 Šmitek Simon,
 Tomec Jakob,

Tavčar Jernej,
 Tenente Rudolf,
 Tenente Marija,
 Thomas Franc,
 Thomas Ivana,
 Tonih Ivana,
 Tomec Uršula,
 Treven Franc,
 Triller Marija,
 Tomec Ivan,
 Tomec Helena,
 Tomšič Antonija,
 Trontelj Marjeta,
 Trost Pavel,
 Trilar Martin,
 Tavčar Ivan,
 Tavčar Miha, dek.,
 Toman Franc,
 Trdin Franciška,
 Trtnik Franjo,
 Teran Janez,
 Treo Simon,
 Toman Feliks,
 † Urbas Anton,
 dr. Ušeničnik Franc,
 Verbič Hrabroslav,
 Vilhar Ivan,
 Več Ivana,
 Vagaja Ivan,
 Velkavrh Pavel,
 Velkavrh Rotija,
 Vrhovnik Marija,
 Vrhovnik Ivan,
 † Vilhar Helena,
 Vrhovnik Ivan,
 Vdovč Marija,
 Vrhovec Apolonija,
 Vrhovec Franciška,
 Vrhovec Katarina,
 Vrtnik Marija,
 Vodnik Marija,
 Vilman Gašpar,
 Vrhovec Andrej,
 Voh Jernej,
 Vandraček Vavlav,
 Vranič Andrej,
 Verbajš Anton,
 Vode Bernard,
 Večaj Alojzij,
 Widmaier Ludovik,
 Widmaier Antonija,
 Waldecker Franc,
 Zamejic Andrej,
 Zupančič Anton,

Zupan Tomo,
 Zafran Franjo,
 Zadnikar Terezija,
 Zagorc Marija,
 Zajec Franciška,
 Zalar Eliza,
 Zalaznik Marija,
 Zdešar Jozefa,
 Zadrgal Katarina,
 Zor Ignacij,
 Zorec Anton,
 Zorec Marija,
 Zorman Ivan,
 Zorman Marija,
 Zorman Marija,
 Zorman Alojzij,
 Zajec Janez,
 Zajec Terezija,
 Ziegler Jernej,
 Zajec Janez,
 Zajec Alojzija,
 Zorec Franc,
 Zorec Elizabeta,
 † Zorec Ivan,
 Zupančič Ana,
 Zaman Andrej,
 † Zaletel Leopold,
 Zbašnik Franc,
 Zupanec Ignacij,
 Zupan Ivan,
 Zakrajšek Ivan,
 Zupančič Ivan,
 Zelnik Zožef,
 Zadnikar Ana,
 Zakrajšek Franc,
 Zalaznik Jera,
 Zavodnik Feliks,
 Zabukovec Janez,
 Zalar Andrej,
 Zadnikar Matevž,
 Zalokar Ana,
 Zupanec Janez,
 Zupančič Marija,
 Žlogar Anton,
 Zenke Josipina,
 dr. Žitnik Ignacij,
 Žitnik Franc,
 Železnikar Janez,
 Žugelj Leon,
 Žužek Simon,
 Žgur Anton,
 Žužek Anton,
 Žagar Josip,
 Ženko Tomaž.

KAZALO.

Predgovor.

	Stran
Ob svetem letu	1
Presladko ime Jezus	5
Slomšek in drobtinice	7
Želje Jezusove v Presvetem	17
Spomini na slovensko romanje v Rim	19
V nesreči	65
Oj ven, oj ven iz labirinta	65
V dno Srca božjega se skrij	66
Čemu trpi mi pač srce?	66
Prijatelj je množica jokala	67
† Prošt dr. Anton Jarc	69
Kanonik † dr. Frančišek Lampe	84
Usodne rojenice	104
Dom miru	105
Katoliški dom	106
Imenik odbora in društvenikov	109

